

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ
ЦАРИНСКА УПРАВА

01.30.00.ПР.001.01

ПРИРАЧНИК
ЗА
ОВЛАСТЕН ЕКОНОМСКИ ОПЕРАТОР

мај, 2014 година

Историја на документ

Издание	Датум на издание	Опис	Направени промени	
			Опис на промената	Променети страници/ точки/глави
1	2	3	4	5
01		Прво издание	/	/

Содржина

Дел 1	6
Општи одредби	6
Глава I	7
Вовед.....	7
Статус на овластен економски оператор (ОЕО).....	7
Видови на ОЕО.....	7
1.I.1 Статус ОЕО-Ц.....	7
1.I.2 Статус ОЕО-С.....	8
1.I.3 Статус ОЕО-Ф.....	9
1.I.4 Подготовка пред поднесување на барање.....	10
Глава II	12
Кој може да стане ОЕО?	12
1.II.1 Кој е „економски оператор“?.....	12
1.II.2 Кој е „економски оператор со деловни активности во царинското подрачје на Република Македонија“?.....	13
1.II.3 Кој е економски оператор „вклучен во царински активности“?	13
1.II.4 Учесници во меѓународниот трговски синџир на снабдување	14
Глава III.....	18
Поволности за овластените економски оператори.....	18
1.III.1 Полесен пристап кон царинските поедноставувања	18
1. III.2 Претходно известување.....	19
1.III.3 Намален број податоци во влезната и излезната збирна декларација.....	20
1.III.4 Помал обем на физички и документарни контроли.....	20
1.III.5 Давање на предност на пратките кои се селектирани за контрола.....	23
1.III.6 Избор на место за контрола	24
1. III.7 Индиректни поволности.....	25
1.III.8 Признат како безбеден и сигурен деловен партнер.....	26
1.III.9 Подобри односи со царинските органи.....	26
1.III.10 Подобри односи и признание од другите државни органи	26
Глава IV	27
Взаемно признавање.....	27
Идентификација и потврдување на уверенијата ОЕО.....	28
Посебни поволности	29
Дел 2	30
Услови и критериуми за добивање на уверение ОЕО	30
2.1 Соодветна евиденција во согласност со барањата на царинските органи	30
Повреди од незначителна важност.....	31
Повторени повреди	33
Потешки повреди	33
2.2 Ефикасен систем на управување со деловната евиденција, а кога е потребно и со транспортната евиденција која овозможува соодветен царински надзор.....	34
2.3 Доказана финансиска солвентност.....	40
Извори на податоци.....	41

2.4 Соодветни сигурносни и безбедносни стандарди.....	48
Идентификација на деловните партнери	56
Сигурносни барања за деловните партнери и давателите на услуги.....	56
Дел 3.....	64
Барање и постапка на давање уверение	64
Глава I.....	66
Утврдување на надлежната држава за поднесување на барање за овластен економски оператор.....	66
3.I.1. Општо.....	66
3.I.2 Мултинационални трговски друштва и големи претприемачи.....	66
3.I.3 Пристап кон царинската документација	66
Глава II	66
Прием и прифаќање на барање	66
Глава III.....	68
Анализа на ризик и постапка на дополнителна контрола	68
3.III.1 Прибирање и анализа на податоци	68
3.III.2 Мали и средни трговски друштва.....	69
3.III.3 Посебни економски активности.....	70
3.III.3.1 Курирски сервиси.....	70
3.III.3.2 Поштенски оператори.....	72
Усогласеност со царинските прописи.....	73
Сметководствени и логистички системи.....	73
Сигурносни барања	74
3.III.3.3 Железнички превозници.....	76
3.III.4 Фактори кои ја олеснуваат постапката за давање на уверенија	78
3.III.4.1 Општо	78
3.III.4.2 Потврди/одобренења кои се издадени од Царинската или друга државна управа	81
3.III.4.3 Комерцијални стандарди и сертификација	84
3.III.5 Друштво основач/друштво ќерка со заеднички систем/постапки	86
3.III.6 Ризик и анализа на ризик	87
3.III.6.1 Управување со ризик во економскиот оператор.....	87
3.III.6.2 Царинска анализа на ризик и контрола.....	89
Проценка на ризик за определен економски оператор.....	89
Определување на ризици и КОМПАКТ (COMPACT) модел за ОЕО	90
3.III.7 Спроведување на контрола и контрола темелена на ризик.....	92
3.III.7.1 Подготовка на планот за контрола.....	92
3.III.7.2 Спроведување на контрола.....	93
3.III.7.3 Управување со преостанатиот ризик.....	94
3.III.7.4 Завршен извештај и документација од контрола	95
Глава IV.....	97
Одлука за доделување на статус.....	97
3.IV.1 Фактори кои треба да се земат предвид пред донесување на одлука.....	97
3.IV.2 Донесување на одлука.....	98
3.IV.3 Известување на барателот.....	99
3.IV.4 Поднесување жалба.....	99

Дел 4	99
Рамена на податоци со други држави	99
Глава I.....	99
Постапка на информирање.....	99
Глава II.....	100
Постапка на консултација.....	100
Дел 5	102
Управување со одобрението	102
Глава I.....	102
Надзор.....	102
5.I.1 Општо.....	102
5.I.2 Одобрување статус ОЕО кој опфаќа повеќе подружници.....	106
Глава II.....	107
Повторна проценка.....	107
1. Повторна проценка заради поголеми измени во царинските прописи на РМ.....	107
2. Повторна проценка заради основани индикации дека релевантните услови и критериуми веќе не се исполнети.....	107
Глава III.....	109
Привремено одземање на статусот.....	109
Глава IV.....	111
Укинување.....	111
Дел 6	112
Преодни и завршни одредби	112

Врз основа на член 7 став 2 од Законот за Царинската управа („Службен весник на Република Македонија.“ бр.46/04 81/05, 107/07, 103/08, 64/09, 105/09, 48/10, 158/10, 53/11, 113/12 и 43/14), директорот на Царинската управа на Република Македонија донесе

ПРИРАЧНИК ЗА ОВЛАСТЕН ЕКОНОМСКИ ОПЕРАТОР

Дел 1 Општи одредби

1. Со овој Прирачник се уредува постапувањето на организационите единици на Царинската управа на Република Македонија (во натамошниот текст: Царинска управа) во случаи на поднесено барање за овластен економски оператор, потребните услови кои треба да се исполнат за добивање на одобрение за овластен економски оператор, постапката на давање на уверение, привремено одземање и укинување на уверение, поволностите за економските оператори иматели на уверение како и взаемното признавање на одобрениот статус.
2. Правната основа за одобрување на статусот овластен економски оператор е утврдена во Царинскиот закон во член 6-а и Уредбата за спроведување на царинскиот закон во членовите од 10-а до 10-к.
3. Организациони единици на Царинската управа кои се надлежни за спроведување на постапката поврзани со поднесените барања, проверка на услови за стекнување на статус и издавање на уверенијата за овластен економски оператор се:
  - Сектор за царински систем – Одделение за царински и даночни постапки (во натамошниот текст: Одделение за царински и даночни постапки) – во делот на прием на барања, проверка на потребните критериуми за давање на уверенија, давање на уверение, привремено одземање и укинување на уверенија;
  - Сектор за информатички и комуникациски технологии – во делот на спроведување проверка и контрола над информатичките системи кај подносителите на барања;
  - Сектор за контрола и истраги - во делот на изготвување на соодветни профили за анализа на ризик за овластените економски оператори;
  - По потреба и други организациони единици во рамките на Царинската управа во зависност од потребите на Секторот за царински систем.

Глава I

Вовед

Статус на овластен економски оператор (ОЕО)

4. „Овластен економски оператор“ се дефинира како економски оператор кој во целост е сигурен во поглед на исполнување на сите поврзани царински операции и затоа има право на поволности во рамките на царинското подрачје на Република Македонија, а во случаи на постоење на договори за взаемно признавање на одобрениот статус кои Република Македонија ги склучила со други земји, поволности во рамките на склучените договори.
5. Согласно членот 6-а од Царинскиот закон статусот ОЕО може да се одобри на секој економски оператор кој ги исполнува следните заеднички критериуми:
  - поседување евиденција која ги задоволува барањата на царинските органи за спроведување на царинските формалности,
  - поседување на ефикасен систем на управување со деловната евиденција, а кога е потребно со транспортната евиденција, кој овозможува спроведување на соодветни царински контроли,
  - финансиска солвентност и
  - кога е тоа потребно за видот на барањето, да применува соодветни безбедносни и сигурносни стандарди.
6. Статусот ОЕО се одобрува во облик на уверение наведено во членот 10-а од УСЦЗ (Прилог 3 (б) од УСЦЗ).

Видови на ОЕО

1.1.1 Статус ОЕО-Ц

7. Одобрувањето на статусот овластен економски оператор во облик на статус ОЕО-Ц – Царински поедноставувања, предвидено е за економски оператори со седиште во царинското подрачје на Република Македонија кои бараат и може да користат низа поедноставувања пропишани во царинските прописи.
8. Критериуми за одобрување на ОЕО-Ц се:
  - поседување евиденција која ги задоволува барањата на царинските органи за спроведување на царинските формалности,

- поседување на ефикасен систем на управување со деловната евиденција, а кога е потребно со транспортната евиденција, кој овозможува спроведување на соодветни царински контроли, и
  - докажана финансиска солвентност.
9. Имателот на уверение ОЕО-Ц има право на:
- поедноставен пристап кон царинските поедноставувања предвидени во одредбата од членот 10-б од УСЦЗ бидејќи царинските органи нема повторно да ги проверуваат условите за издавање на одобрение за поедноставени постапки кои веќе биле проверени со издавањето на уверението ОЕО;
  - помалку физички и документарни царински контроли во однос на другите економски оператори, со исклучок на контроли поврзани со безбедност и сигурност;
  - предност во случаи кога е селектиран за контрола;
  - можност за побарување контролата да се изврши на место различно од местото за контрола на надлежниот царински орган.
10. Исполнување на критериумите за безбедност и сигурност не се потребни за овој вид уверение ОЕО. Од таа причина имателите на уверение ОЕО-Ц немаат право на поволностите поврзани со уверенијата ОЕО поврзани со безбедност и сигурност на меѓународниот трговски синџир на снабдување. Статусот ОЕО во облик на ОЕО-Ц не се зема предвид во случаи на спогодби за взаемно признавање со други земји.

1.1.2 Статус ОЕО-С

11. Одобрувањето на статусот овластен економски оператор во облик на статус ОЕО-С – Безбедност и сигурност, предвидено е за економски оператори со седиште во царинското подрачје на Република Македонија кои бараат и може да користат олеснувања во поглед на царинските контроли поврзани со безбедноста и сигурноста кога стоката се внесува во царинското подрачје на Република Македонија или кога стоката го напушта царинското подрачје на Република Македонија.
12. Критериуми за одобрување на ОЕО-С се:
- поседување евиденција која ги задоволува барањата на царинските органи за спроведување на царинските формалности,
  - поседување на ефикасен систем на управување со деловната евиденција, а кога е потребно со транспортната евиденција, кој овозможува спроведување на соодветни царински контроли. Меѓутоа за разлика од ОЕО-Ц, за ОЕО-С не

- е неопходно поседување на систем кој во својата евиденција ја разликува стоката во однос дали истата е домашна или стока со потекло од други земји,
- докажана финансиска солвентност, и
  - соодветни стандарди за безбедност и сигурност.
13. Имателот на уверение ОЕО-С има право на:
- можност за претходна најава кога имателот на уверение е селектиран за контрола во согласност со член 10-б став 2 од УСЦЗ;
  - помалку податоци во влезната и излезната збирна декларација во согласност со член 10-б став 3 од УСЦЗ;
  - помалку физички и документарни контроли поврзани со безбедност и сигурност;
  - предност во случаи кога е селектиран за контрола;
  - можност за побарување контролата да се изврши на место различно од местото за контрола на надлежниот царински орган.
14. Имателот на уверение ОЕО – С е признат како економски оператор кој ги има преземено сите потребни мерки за заштита на своето работење и со тоа е сигурен учесник на меѓународниот трговски синџир на снабдување како од перспектива на државните и јавните органи така и од перспектива на своите бизнис партнери. Статусот ОЕО во облик на ОЕО – С се зема предвид во случаи на спогодба на взаемно признавање со други земји.

1.1.3 Статус ОЕО-Ф

15. Одобрувањето на статусот овластен економски оператор во облик на статус ОЕО-Ф – Царински поедноставувања / безбедност и сигурност предвидено е за економски оператори со седиште во царинското подрачје на Република Македонија кои бараат и може да користат низа поедноставувања пропишани во царинските прописи и олеснувања во поглед на царинските контроли поврзани со безбедноста и сигурноста.
16. Критериуми за одобрување на ОЕО- Ф се:
- поседување евиденција која ги задоволува барањата на царинските органи за спроведување на царинските формалности,
  - поседување на ефикасен систем на управување со деловната евиденција, а кога е потребно со транспортната евиденција, кој овозможува спроведување на соодветни царински контроли,
  - докажана финансиска солвентност, и
  - соодветни стандарди за безбедност и сигурност.

17. Имателот на уверение ОЕО–Ф има право на сите погодности кои ги имаат имателите на уверенија ОЕО- Ц и ОЕО–С.

1.1.4 Подготовка пред поднесување на барање

18. Програмата ОЕО е на располагање на сите економски оператори без оглед на нивната големина, вклучувајќи и мали и средни трговски друштва. Посебен дел за мали и средни трговски друштва е предвиден во Делот 3, Глава III.2 од овој прирачник.
19. Економските оператори немаат законска обврска да станат ОЕО, тоа е прашање на избор на економскиот оператор во зависност од неговата моментална состојба. Исто така, економските оператори со ОЕО статус не се законски обврзани да бараат од своите деловни партнери да се стекнат со ОЕО статус.
20. Економскиот оператор кој поднесува барање со цел да стекне ОЕО статус треба да биде свесен дека мора да „има контрола“ над своето работење. Тоа значи, во зависност од видот на ОЕО уверение и видот на деловни активности на економскиот оператор и неговиот бизнис модел, дека треба да преземе соодветни организациски мерки во областите поврзани со критериумите за стекнување на статусот ОЕО со цел да се обезбеди ризиците поврзани со царинските активности да може да бидат идентификувани и избегнати и/или сведени на најмало ниво.
21. Изразот „има контрола“ може да се толкува на различни начини. Генерално тоа значи дека економскиот оператор има:
- јасна визија, мисија и стратегија на својата активност, особено во однос на влијанието на меѓународниот синџир на снабдување;
  - спроведени соодветни организациски мерки;
  - систем на соодветна внатрешна контрола;
  - систем на евалуација кој води до прилагодување и подобрување на организациската структура и процедура кога е тоа потребно.
22. Конкретно, тоа значи дека економскиот оператор:
- ги утврдил и проценил сите можни ризици поврзани со својата деловна активност; во случаи кога поднесувањето на барање за уверение ОЕО треба да ги вклучи царинските ризици и/или ризици поврзани со безбедност и сигурност; и

- ги презел чекорите за намалување на утврдените ризици со примена на внатрешни процедури и вообичаени постапки воедно и соодветни мерки на надзор.
23. Пред формално поднесување на барање од голема важност е економскиот оператор да ги преземе следниве чекори:
- *одлука за типот на уверение* – економскиот оператор треба да биде од самиот почеток свесен за постоење на различни видови на уверенија ОЕО и по соодветната проценка да поднесе барање за вид на ОЕО уверение кое најмногу ќе му одговара. При вршењето на проценката главно прашање на кое треба да одговори е „Во какви царински постапки учествувам и во кои аспекти уверението ОЕО може да ми користи?“;
  - *именување на лице за контакт* – во текот на различните фази од процесот на поднесено барање за уверение во постапката ќе учествуваат различни оддели од економскиот оператор и одговорни лица, за што самата норматива бара од економскиот оператор да именува лице вработено кај самиот оператор кое ќе биде лице за контакт со царинските органи. Меѓутоа се препорачува тоа да се стори и пред формалното поднесување на барање и, особено кај големите трговски друштва, именуваното лице да биде на повисока функција за да може да има овластување да носи одлуки, врши надзор и да ја координира постапката на поднесување на барање;
  - *претходна размена на информации со царинските органи* – претходната размена на информации и разговор со царинските органи ќе заштеди многу време кога ќе се почне со формалната постапка за одобрување на ОЕО статусот;
  - *обединување на податоците од различни единици/оддели* – при преглед на главните документи и подготовка на потребните податоци се препорачува да се запознаат одговорните единици/оддели со нив и со нивната конкретна одговорност поврзана со целокупната постапка за одобрување на ОЕО статусот;
  - *самооценување според критериумите за стекнување на ОЕО статус* – секако се препорачува користење на Прашалникот за самооценување во прилог на овој прирачник, за проценка на подготвеноста на економскиот оператор за исполнување на условите за стекнување на ОЕО статус. Се препорачува пред користење на Прашалникот за самооценување да се прочитаат точките од 1 – 9 од Појаснувачките забелешки на Прашалникот и да се користат при одговарање на прашањата од истиот.
  - *финализирање на релевантната документација* – како резултат на сите претходни чекори може ќе биде потребно дополнително изменување и дополнување на барањето и другите документи. Иако тоа може да одземе

- дополнително време, се зголемува ефикасноста ако препораките на царинските органи се земат предвид во овој дел од постапката;
- *формално поднесување на барање* – царинскиот орган мора да го прегледа барањето и да ги направи првичните проверки за прифаќање на барање во рок од 30 календарски дена од поднесувањето, за потоа да ги изврши дополнителните контроли со цел да провери дали се исполнети условите и критериумите за одобрување на ОЕО статусот. Уверението, по правило, треба да биде донесено во рок од 120 календарски дена од датумот на поднесеното барање, но царинскиот орган во оправдани случаи може и да го продолжи рокот за давање на уверение за уште 60 календарски денови. Рокот може да се продолжи и на барање на подносителот на барањето по дадена согласност од страна на царинскиот орган.

Глава II

Кој може да стане ОЕО?

24. Во членот 6-а од Царинскиот закон пропишано е дека статусот „овластен економски оператор“ може да биде одобрен согласно критериумите од ставот 4 на истиот член, на секој економски оператор регистриран во царинското подрачје на Република Македонија.

Овој основен услов подразбира исполнување на два услови: подносителот на барање да е економски оператор и мора да има деловни активности во царинското подрачје на Република Македонија.

1.И.1 Кој е „економски оператор“?

25. Во членот 1 точка 8 од УСЦЗ е утврдена дефиницијата „економски оператор“ и значи правно лице кое во рамките на своето работење е вклучено во активности кои се опфатени со царинските прописи.
26. Законската дефиниција „економски оператор“ опфаќа два услова. Подносителот да е правно лице кое мора да биде вклучено во рамките на своето работење во активности кои се опфатени со царинските прописи.
27. Во членот 4 точка 2 алинеја 2 од ЦЗ предвидено е дека „правно лице“ е лице кое во Република Македонија има регистрирано седиште согласно закон.
28. Трговското друштво со регистрирано седиште во Република Македонија претставува целина и во случај кога има регистрирано свои подружници.

Подружницата претставува деловен простор/друга локација на самото трговско друштво и претставува дел на целокупниот имот на трговското друштво и со самото тоа не претставува посебно правно лице. Во случај кога матичното трговско друштво сака да стекне статус на ОЕО мора во поднесеното барање да ги опфати сите подружници во рамките на царинското подрачје на Република Македонија кои не се поединечни правни лица или здруженија.

1.П.2 Кој е „економски оператор со деловни активности во царинското подрачје на Република Македонија“?

29. Во согласност со членот 4 точка 2 алинеја 2 од ЦЗ се смета дека правно лице е економски оператор ако има регистрирано седиште во царинското подрачје.
30. Интернационалните трговски друштва или големите трговски друштва се состојат од матично друштво и друштва-ќерки или подружници кои може да имаат деловни активности во една или повеќе држави. Иако тие се постојани делови на едно матично трговско друштво, тие може да имаат различни правни статуси во различни држави кои зависат од самото национално законодавство на соодветните држави. Како резултат на тоа, некои од подружниците на матичното друштво може да се сметаат за засебни правни лица во некои држави (засебни правни лица регистрирани во локалниот регистар на трговски друштва во согласност со националниот Закон за трговските друштва), а истовремено некои постојани деловни единици не се сметаат за засебни правни лица во други држави.

1.П.3 Кој е економски оператор „вклучен во царински активности“?

31. Друг аспект кој треба да се земе предвид при утврдувањето дали еден подносител е „економски оператор“ е дали неговата деловна активност е „опфатена со царинските прописи“.
32. Барањето за ОЕО статус може да бидат прифатени ако е поднесено од економски оператор кој во текот на своето работење вклучува активности опфатени со царинските прописи. Врз основа на вака дадената дефиниција постојат низа ситуации во кои економскиот оператор не може да поднесе барање за ОЕО статус зошто не е вклучен во царинските активности. На пример:
  - добавувач со седиште во Република Македонија кој дистрибуира стока која е веќе во слободен промет на производител со седиште во Република Македонија;

- превозник кој превезува само стока која е во слободен промет и која не е во ниту една царинска постапка внатре во царинското подрачје на Република Македонија;
  - производител кој произведува стока само за внатрешниот пазар во Република Македонија и кој користи суровини кои се веќе во слободен промет;
  - консултант кој само советува односно дава мислење за царински прашања.
33. Дефиницијата економски оператор не го ограничува поимот „вклученост во активности опфатени со царинските прописи“ само на директна вклученост. Производител кој произведува стока наменета за извоз може да поднесе барање за ОЕО статус дури и ако извозните формалности ги спроведува друго лице.
34. Концептот ОЕО уверение за безбедност и сигурност многу е поврзан со управување на трговскиот синџир на снабдување. Економските оператори кои ракуваат со стока која подлежи на царински надзор или користат царински податоци поврзани со таа стока можат да поднесат барање за ОЕО-С.
35. Меѓутоа секој случај мора да се разгледува одвоено водејќи сметка за сите околности релевантни за определен економски оператор.

1.П.4 Учесници во меѓународниот трговски синџир на снабдување

36. Меѓународниот сеопфатен (end-to-end) трговски синџир на снабдување од царинска перспектива претставува процес, на пример од производство на стока наменета за извоз до испорака на стоката на купувач во друго царинско подрачје.
37. Меѓународниот трговски синџир на снабдување не е посебен препознатлив субјект. Тој претставува низа од ad hoc структури составена од економски оператори кои ги претставуваат разните сегменти на трговска активност. Во некои случаи сите економски оператори се познати и меѓу нив постои долгорочен однос, додека пак во други случаи економските оператори често се менуваат или може да бидат поврзани со договор за потреба за една работа/пратка.
38. Од оперативна перспектива подобро е да се однесува на „трговски синџири на снабдување“ отколку на „трговски синџир на снабдување“, што значи дека секој економски оператор може да биде вклучен во не само еден теоретски

трговски синџир на снабдување туку и во многу практични трговски синџири на снабдување.

39. Во пракса многу трговски друштва може да имаат повеќе од една улога во одреден трговски синџир на снабдување и да исполнуваат повеќе од една одговорност поврзана со таа улога. Кога се поднесува барање за ОЕО статус, подносителот на барањето мора да се осигури дека во барањето се вклучени царинските активности, со сите свои одговорности внатре во меѓународниот трговски синџир на снабдување.
40. Од царински аспект, различни учесници со нивните карактеристични одговорности во меѓународниот трговски синџир на снабдување може да поднесат барање за ОЕО статус, како следи:

а) Производител

Во рамките на меѓународниот трговски синџир на снабдување производител е економски оператор кој во текот на своето работење произведува стока наменета за извоз.

Одговорноста на производителот во меѓународниот трговски синџир на снабдување, меѓу другото опфаќа и:

- обезбедување сигурна и безбедна производствена постапка за своите производи;
- обезбедување сигурна и безбедна испорака на своите производи до своите клиенти;
- обезбедување правилна примена на царинските прописи во поглед на потеклото на стоката.

б) Извозник

Во согласност со членот 404 став 1 од УСЦЗ, за извозник се смета лицето во чие име е поднесена извозната декларација и кој е сопственик на стоката или има слични права за располагање со неа во моментот на прифаќање на декларацијата. Ако сопственоста или сличното право на располагање со стоката припаѓа на лице со деловни активности надвор од царинското подрачје врз основа на договор на кој се темели извозот, за извозник се смета договорната страна со деловна активност во царинското подрачје на Република Македонија.

Одговорноста на извозникот во меѓународниот трговски синџир на снабдување, меѓу другото опфаќа и:

- одговорност за исправноста на извозната декларација и нејзино благовремено поднесување, доколку извозната декларација ја поднесува извозникот;
- одговорност за поднесување на извозна декларација која, кога е тоа потребно, содржи елементи и податоци на излезната збирна декларација;
- применување на законските извозни формалности во согласност со царинските прописи, вклучувајќи ги и мерките на трговска политика и доколку е потребно извозни давачки;
- обезбедува сигурна и безбедна испорака на стоката до превозникот, шпедитерот или царинскиот застапник.

в) Шпедитер

Шпедитерот го организира превозот на стока во меѓународната трговија во име на извозникот, увозникот или друго лице. Во некои случаи, подносителот на барање кој е шпедитер, делува како превозник и издава сопствен договор за превоз на пример товарен лист. Типична активност на шпедитерот вклучува и добивање, проверка и подготовка на документација за исполнување на царинските барања.

Одговорноста на шпедитерот во меѓународниот трговски синџир на снабдување меѓу другото опфаќа и:

- примена на правилата и формалностите поврзани со превоз
- обезбедува, ако е применливо, безбеден и сигурен превоз на стоката
- ги применува, кога е потребно, правилата за збирни декларации во согласност со прописите.

г) Држатели на царински складови и други оператори со простори за складирање

Држателот на царинскиот склад е лице овластено за управување на царински склад од членот 111 од ЦЗ или лице кое управува со просторијата за привремено чување од членот 61 став 1 од ЦЗ и членот 98 став 1 од УСЦЗ или слободни зони и слободни складови.

Одговорноста на држателот на царинскиот склад во меѓународниот трговски синџир на снабдување меѓу другото опфаќа и:

- обезбедување на стоката, се дури се наоѓа во царинскиот склад или просторијата за привремено чување, да не биде отстранета од под царински надзор и исполнува други обврски кои произлегуваат од складирањето на

- стока опфатена во постапката на царинско складирање или одредбите за привремено чување;
- исполнување на посебни услови наведени во одобрението за царинско складирање или просторијата за привремено чување;
  - обезбедува соодветна заштита на просторот за складирање од влез на надворешни лица;
  - обезбедува соодветна заштита од неовластен пристап до стоката, нејзина замена и неовластено ракување.

д) Царински застапник

Царински застапник, во овој прирачник за ОЕО, значи царински претставник во смисла на членовите 5 и 6 од ЦЗ. Царинскиот застапник презема дејствија во име на лицето вклучено во активностите опфатени со царинските прописи (на пр. увозник или извозник). Царинскиот застапник може да презема дејствија во име на тоа лице (директно застапување) или во сопствено име (индиректно застапување).

Одговорноста на царинскиот застапник во меѓународниот трговски синџир на снабдување меѓу другото опфаќа и:

- примена на потребните одредби во согласност со царинските прописи својствени за соодветниот вид на застапување при ставање на стока во царинска постапка;
- во случај на индиректно застапување, одговорен е за точноста на царинската или збирната декларација и нејзино навремено поднесување.

ѓ) Превозник

Превозник е лице кое ја превезува стоката или кое презело договорни обврски и издало на пример товарен лист или авионски транспортен документ за конкретниот превоз на стоката.

Одговорноста на превозникот во меѓународниот трговски синџир на снабдување меѓу другото опфаќа и:

- обезбедување на сигурен и безбеден превоз на стоката додека е под надзор на превозникот, особено избегнувајќи неовластен пристап до стоката и неовластено ракување со превозното средство и стоката која се превезува;
- навремено обезбедување на превозна документација во согласност со законските одредби;
- примена на потребните царински формалности во согласност со Царинскиот закон;
- применување, по потреба, на одредбите за збирни декларации во согласност со законот.

е) Увозник

Увозник е економски оператор кој ја изготвува увозната декларација или во чие име таа се изготвува. Меѓутоа, имајќи ја предвид општата трговска перспектива и особено земајќи ја предвид суштината на ОЕО програмата, дефиницијата вистински увозник треба да се разгледа од поширока перспектива (лицето кое ја изготвува увозната декларација не е нужно секогаш и истото лице кое стоката ја става во промет).

Одговорноста на увозникот во меѓународниот трговски синџир на снабдување меѓу другото опфаќа и:

- одговорност за своите постапки пред царинските органи за стока ставена во постапка или друго царинско дозволено постапување или употреба;
- одговорност за точноста на царинската декларација и нејзино навремено поднесување;
- кога увозникот е лице кое ја поднесува влезната збирна декларација, одговорен е за правилна примена на одредбите за збирни декларации;
- ги применува потребните правни формалности во согласност со царинските прописи кои се однесуваат на увоз на стока;
- обезбедува сигурен и безбеден прием на стоката, особено избегнувајќи неовластен пристап до стоката и неовластено ракување со стоката.

ж) Останати

На пример: Оператори со терминали, лица кои го пакуваат товарот.

Глава III

Поволности за овластените економски оператори

41. Уверението ОЕО се издава на барање на подносител по спроведена целосна контрола над неговото работење, но не и на неговите деловни партнери. Одобрениот ОЕО статус се однесува на самиот економски оператор и неговите деловни активности и само тој има право на погодностите од тој статус. Ова е општо начело за сите видови на уверенија за ОЕО кои може да се издадат на економските оператори со различни улоги во меѓународниот трговски синџир на снабдување.

1.III.1 Полесен пристап кон царинските поедноставувања

(Се однесува на поволности за имателите на ОЕО-Ц и ОЕО-Ф уверенија)

42. Економските оператори не треба да имаат ОЕО статус за да може да добијат одобренија за поедноставени постапки предвидени во царинските прописи. Меѓутоа, за некои поедноставувања треба да се исполнат одредени критериуми за стекнување на ОЕО статус или дел од нив за да го одржат даденото (предметното) одобрение.
43. Во членот 10-б став 1 од УСЦЗ предвидено е дека лицето кое бара одредено поедноставување, а е имател на ОЕО-Ц или ОЕО-Ф, царинските органи нема повторно да ги проверуваат условите кои веќе биле проверени при одобрување на статусот ОЕО. ОЕО критериумите кои се сметаат за исполнети може да се најдат во соодветните одредби поврзани со конкретниот вид на поедноставувања.
44. Статусот ОЕО е воведен во ЦЗ и УСЦЗ подоцна од другите поедноставувања и голем дел економски оператори веќе имаат таков вид на одобренија пред добивање на статусот ОЕО. Сепак, оваа конкретна поволност се уште е многу важна за имателите на уверение за ОЕО или за оние кои го разгледуваат прашањето да поднесат барање за ОЕО статус, а уште повеќе е од важност за царинските органи.
45. Во случај на планирање на активности за надзор над ОЕО, се врши усогласување со активностите поврзани со надзор на другите одобренија, со цел да се избегне двојната работа. За се постигне најголема корист како за ОЕО така и за царинските органи, треба да се земе предвид и следново:
- со оглед на тоа дека поедноставувањата зависат од усогласеност на одредени критериуми за стекнување на ОЕО статус, поврзаноста меѓу одредени одобренија и статусот ОЕО мора да се обезбеди и одржува во текот на целата постапка, што опфаќа не само фаза на поднесување на барање туку и следење и повторна проверка по добивање на одобрение/статус;
  - проверката на исполнетоста на битните критериуми за стекнување на ОЕО статус пред негово одобрување не е апстрактно и секогаш се извршува во однос на конкретна деловна активност на економскиот оператор. Врз основа на тоа, кога ќе се прими барање за конкретно одобрение царинскиот орган не треба да ги преиспитува критериумите кои веќе биле проверени, туку да се фокусираат само на новите елементи/барања.

1. III.2 Претходно известување

(Се однесува на поволност за имателите на ОЕО-С и ОЕО-Ф)

46. Во членот 10-б став 2 од УСЦЗ предвидено е дека кога ОЕО поднел влезна/излезна збирна декларација, надлежниот царински орган може, пред

влезот/излезот на стоката во/од царинското подрачје, да го извести ОЕО дека како резултат на безбедносна и сигурносна анализа на ризик, пратката е селектирана за понатамошна физичка контрола. Претходното известување може да е многу важно за ОЕО со цел да може да направи подобро планирање на деловните активности.

47. Ова известување може да биде дадено само доколку со тоа не се загрозува контролата која треба да се изврши. Меѓутоа, царинскиот орган може да изврши физичка контрола дури и ако ОЕО не е известен.

1.III.3 Намален број податоци во влезната и излезната збирна декларација (Се однесува на поволност за иматели на ОЕО-С и ОЕО-Ф)

48. Во членот 10-б став 3 од УСЦЗ предвидено е поднесување на влезна/излезна збирна декларација која содржи намален број податоци пропишани од министерот за финансии во согласност со членот 72 став 3 на ЦЗ.

49. Оваа поволност може да се оствари само за:
- примачи или испраќачи иматели на уверение ОЕО-С или ОЕО-Ф во случај кога самите поднесуваат влезна/излезна збирна декларација со знаење и согласност на превозникот, или
  - превозници кои имаат ОЕО-С или ОЕО-Ф кога поднесуваат влезна/излезна збирна декларација за пратки под контрола на примачи или испраќачи кои имаат уверение ОЕО-С или ОЕО-Ф, или шпедитери или царински застапници ако поднесуваат декларација во име на примачи или испраќачи кои имаат уверение ОЕО-С или ОЕО-Ф.

1.III.4 Помал обем на физички и документарни контроли (Се однесува на поволност на сите уверенија ОЕО)

50. Во членот 10-б став 4 од УСЦЗ предвидено е дека имателите на ОЕО подлежат на помал обем на физички и документарни контроли во однос на другите економски оператори. Меѓутоа, царинските органи може да одлучат да контролираат пратки на ОЕО од причина на постоење на конкретни закани или обврски пропишани со други закони (пр. поврзани со безбедноста на производите и др.).
51. Исто така, од значење е да се разликуваат контроли поврзани со безбедност и сигурност од контроли поврзани со примена на други мерки предвидени со царинските прописи.

52. Тоа значи дека само имателите на уверенија ОЕО-С и ОЕО-Ф кои ги исполнуваат критериумите за безбедност и сигурност можат да имаат корист од помалиот обем на физички и документарни контроли поврзани со безбедност и сигурност.
53. Слично на горе наведеното, само имателите на ОЕО-Ц и ОЕО-Ф можат да имаат корист од помалиот обем физички и документарни контроли поврзани со други мерки предвидени во царинските прописи. Тоа вклучува помалку контроли на местото на увоз или извоз, а може да се земе предвид и за контрола по завршување на царинската постапка.
54. За да може да се овозможи остварување на овие поволности, потребно е да се внесат пониски критериуми за ризик во царинскиот систем за анализа на ризик. Меѓутоа, иако пониските критериуми за ризик се последица од фактот дека статусот ОЕО е секогаш повластен, степенот на намалување може да се изменува во зависност од одговорноста на ОЕО во одредениот трговски синџир на снабдување.
55. Исто така треба да се земе предвид дека оваа поволност е поврзана со општите проценки на ризик за одредена трансакција. Врз основа на тоа, иако статусот ОЕО секогаш се зема како повластен третман, другите ризици како на пр. земја на потекло и др. може да активираат потреба за спроведување на контрола.
56. Земени предвид општите начела погоре наведени, следат некои примери за можни ситуации:
- а) влезна збирна декларација (ВЗД)*
57. Во најголем број на случаи барањата и одговорноста при поднесување на ВЗД се поврзани со превозникот. Во случаи кога тој е лицето кое поднесува ВЗД е и имател на уверение ОЕО-Ф или ОЕО-С, има право на најниска оценка на ризик зошто неговите системи и постапки поврзани со заштита на превозот, деловните партнери и соработници се веќе прегледани од царинските органи. Ако покрај превозникот и примачот е ОЕО-Ф или ОЕО-С, степенот на контрола може дополнително да се намали.
58. Покрај тоа, ако декларираниот испраќач исто така има идентично уверение за ОЕО кое го издал царински орган на трета земја, во согласност со меѓународен договор за взаемно признавање на статусот ОЕО, сите страни декларирани во ВЗД, вклучувајќи ги оние кои имаат директна информација

за стоката предмет на ВЗД, царинските органи веќе ги провериле системите на безбедност и сигурност, било во Република Македонија или во земјата/земјите со кои Република Македонија има склучено договор за взаемно признавање. Тоа ќе придонесе максимално зголемување на сигурноста на целокупниот трговски синџир на снабдување и ќе резултира со намалување на контролата поврзана со безбедност и сигурност.

59. Исто така, може да се појават и случаи во кои податоците потребни за ВЗД се поднесуваат преку царинска декларација (на пр. за транзит). Степенот на намалување на проценката на ризик е на ист начин, земајќи ги предвид улогите и одговорностите на учесниците. На пример, шпедитерот кој има ОЕО статус е главен обврзник во царинската декларација за транзит со сите податоци за ВЗД. Во тој случај прво треба да се земе предвид видот на уверението. Во случај шпедитерот да е имател на уверение ОЕО-Ц, оценката на ризикот поврзана со царинската постапка може да се намали со оглед на фактот дека кај царински декларации за транзит шпедитерот е главен обврзник. Тој е одговорен (дури и финансиски) за стоката која се превезува, вистинитоста за наведените информации како и за усогласеноста со правилата за превоз од царинскиот орган за излез до одредишниот царински орган.
60. Меѓутоа, за намалување на оценката за ризик поврзани со контрола на безбедноста и сигурноста, главниот обврзник мора да биде имател на уверение ОЕО-С или ОЕО-Ф.

б) царинска декларација со безбедносни податоци за излезна збирна декларација (ИЗД) вклучува:

61. Во најголем број на случаи извозникот ги наведува безбедносните податоци во извозната царинска декларација. Врз основа на тоа, генерално, ако извозникот е имател на уверение ОЕО-С или ОЕО-Ф добива поголем степен на намалување во смисла на контрола на безбедноста и сигурноста.

в) царински декларации (безбедносните податоци за ВЗД/ИЗД не се вклучени):

- имателот на уверение ОЕО-Ц или ОЕО-Ф е царински застапник, а трговското друштво кое го застапува не е ОЕО. Царинскиот застапник кој е ОЕО поднесува царинска декларација за пуштање на стока во слободен промет:

62. Општо, царинските органи треба да ја намалат оценката на ризик во согласност со степенот на вклученост на царинскиот застапник кој е ОЕО и го застапува неговиот клиент. Тоа зависи од видот на застапување.
63. Доделување на поволности поврзани со поимот „декларант“. Битно е да се напомене дека во согласност со членот 4 точка 23 од ЦЗ „декларант е лице кое поднесува царинска декларација во свое име или лице во чие име се поднесува царинската декларација“.
64. Во случај на директно застапување, царинскиот застапник е директен претставник на увозникот што значи дека царинскиот застапник презема дејства во име на увозникот. Според тоа, „имателот на уверение ОЕО“ (царински застапник) и „декларант“ (увозник) не се исто лице.
65. Земајќи предвид дека царинските органи извршиле проверка над вообичаените царински постапки и процедури на царинскиот застапник, неговиот ОЕО статус треба да се земе во позитивна смисла. Меѓутоа, истовремено треба да се земе предвид и фактот дека во овој случај лицето одговорно за точноста на податоците кои се наведуваат во царинската декларација, веродостојноста на предочените документи и придржување кон сите обврски поврзани со влез на предметната стока во постапка е декларантот (увозник кој не е ОЕО), а не имателот на уверение за ОЕО.
66. Во случај на индиректно застапување, царинскиот застапник кој е имател на уверение ОЕО настапува во свое име. Тој е „декларант“ и неговата процедура за преземање на одговорност од членот 109 од УСЦЗ е проверена од царинските органи.
  - Имателот на уверение ОЕО-Ц или ОЕО-Ф е увозник кој соработува со царински застапник кој не е ОЕО. Увозникот поднесува царинска декларација за пуштање на стока во слободен промет.
67. Управувањето со анализата на ризик треба да се усогласи со степенот на вклученост на царинскиот застапник во активностите на неговиот клиент со царинските органи.

1.III.5 Давање на предност на пратките кои се селектирани за контрола (се однесува на сите уверенија ОЕО)

68. Во членот 10-б став 4 од УСЦЗ е пропишано дека кога по анализата на ризик, стоката опфатена во влезната или излезната збирна деларација или царинската декларација поднесена од ОЕО е селектирана за понатамошен

преглед, потребните контроли ќе се спроведат приоритетно. Тоа значи дека пратката треба да биде контролирана прва ако останатите селектирани пратки се од други субјекти кои немаат статус на ОЕО.

69. Остварувањето на оваа поволност е поврзана со начинот на превоз и инфраструктурата на воздушните пристаништа.

1.III.6 Избор на место за контрола (се однесува на сите уверенија ОЕО)

70. Во членот 10-б став 4 од УСЦЗ е пропишана можноста на барање на имател на уверение за ОЕО царинската контрола да се изврши на алтернативна локација, со цел да се намали доцнењето и/или да се намалат трошоците. Меѓутоа тоа зависи од поединечен договор со надлежниот царински орган. Одбраното место за контрола секогаш треба да овозможи на царинските органи извршување на контролата и незагрозување на резултатите од контролата.
71. Иако можноста за избор на местото каде ќе се врши контрола, пропишана во членот 147 став 2 од УСЦЗ, е предвидена за сите економски оператори во согласност со предвидените услови и постапки, постои разлика меѓу генералните можности и можностите во поглед на поволност за ОЕО бидејќи царинскиот орган при одлучување дали ќе го одобри барањето во предвид го зема ОЕО статусот.
72. Имателите на уверение ОЕО може да се најдат во неколку практични ситуации:
- *заради своите деловни активности имателите на уверение ОЕО треба да ја користат можноста постојано и во комбинација со другите поволности предвидени со постапките на локално царинење.*
73. Во тој случај статусот ОЕО не е доволен да му овозможи на економскиот оператор автоматско користење на „постапката локално царинење“ и постојано царинење на стоката во неговите деловни простории. ОЕО мора посебно да поднесе барање за одобрение на „постапката локално царинење“. Меѓутоа, до оној степен до кој критериумите се исти, статусот ОЕО ќе му овозможи на економскиот оператор да добие одобрение за постапка локално царинење многу полесно и побрзо одколку другите економски оператори. Исто така треба да се земе предвид дека „постапката локално царинење“ се одобрува за онаа стока која прво е наведена во одобрението.

- во зависност од случајот, за одредени трансакции, имателите на уверение ОЕО може да бараат друго место на кое ќе се изврши контролата

74. Во тој случај царинските органи го земаат предвид статусот ОЕО и во случај кога не постојат други околности кои би ги спречиле, тие мора да одобрат вршење на контрола во место одбрано од имателот на уверение ОЕО. Тоа се ситуации во кои статусот ОЕО и знаењето на царинските органи претставуваат предност која ја немаат другите економски оператори.

1. III.7 Индиректни поволности

75. Битно е да се нагласи дека покрај директните поволности, предвидени со царинските прописи, имателот на уверение ОЕО може да има поволности кои не се директно поврзани со царинскиот дел на неговата деловна активност. Иако се сметаат за „индиректни“ поволности и со тоа не се наведени во царинските прописи, тие се многу битни зошто може да имаат позитивно влијание на генералното работење на имателот на уверение ОЕО.

76. Статусот ОЕО им помага на економските субјекти детално да ги анализираат сите свои процеси поврзани со меѓународниот трговски синџир на снабдување. Активностите на сите поединечни оддели генерално се оценуваат во текот на изготвувањето на барањето за одобрување на статусот ОЕО. Во најголем број на случаи ефикасноста и соработката на службите е оптимизирана за да може да се постигне поголема транспарентност и видливост во трговскиот синџир на снабдување.

77. Вложувањата на економските оператори во зголемување на нивните стандарди на безбедност и сигурност може да дадат позитивни резултати во следните подрачја: прегледност и следење, сигурност на вработените, развој на стандардите, избор на испраќач – добавувач и инвестирање, безбедност во транспортот, изградба на свесност за организациската инфраструктура и способностите, соработка со партнери во трговскиот синџир на снабдување, проактивни технолошки вложувања и доброволно придржување кон безбедносните прописи.

78. Некои примери на индиректни поволности кои може да произлезат од тие позитивни ефекти се:

- намалување на крајби и губитоци;
- помалку задоцнети пратки;
- подобро планирање;

- подобра услуга за клиентите;
- поголема лојалност на клиентите;
- подобро управување со залихите;
- поголема обврзаност на вработените;
- помалку инциденти поврзани со безбедност и сигурност;
- помалку инспекциски трошоци од добавувачи и зголемена соработка;
- помалку криминал и вандализам;
- поголема сигурност и комуникација меѓу партнерите во трговскиот синџир на снабдување.

1.ИИ.8 Признат како безбеден и сигурен деловен партнер

79. Имателот на уверение ОЕО кој ги задоволува критериумите за безбедност и сигурност се смета како безбеден и сигурен партнер во трговскиот синџир на снабдување. Тоа значи дека ОЕО чини се што е во негова моќ да ја намали заканата во трговскиот синџир на снабдување во кој учествува. ОЕО статусот вклучува и можност на користење на логото ОЕО што го зголемува неговиот углед.
80. Логото ОЕО е заштитено со авторските права и не е слободно за преземање. Економските оператори кои сакаат да го користат треба да побараат дозвола од надлежниот царински орган (по правило тоа е оној царински орган кој го одобрил статусот). Логото ОЕО може да се користи под следните услови:
- правото на користење на логото е условено со постоење на валидно уверение за ОЕО и само корисникот на уверението може да го користи;
  - ОЕО мора веднаш да престане да го користи логото во случај кога уверението е укинато или привремено одземено;
  - секоја злоупотреба на логото е казнива.

1.ИИ.9 Подобри односи со царинските органи

81. Имателот на уверение ОЕО има определено лице за контакт во царинските органи на кое може да му се обрати со своите прашања. Лицето за контакт можеби нема да има одговори на сите прашања, но може да го извести имателот на уверение кому да се обрати ако е потребно.

1.ИИ.10 Подобри односи и признание од другите државни органи

82. Со статусот ОЕО се стекнува и признание и важност во многу други подрачја. Моментално постојат низа потврди и одобренија за чие добивање постојат услови кои се слични со критериумите за добивање ОЕО статус или самиот

статус ОЕО. Со оглед на тоа, имателот на уверение ОЕО има предност при поднесувањето на барања за тие потврди/одобренија. Може да се наведат следните примери:

- воздухопловни прописи
- 83. Агенцијата за цивилно воздухопловство издава потврди (уверенија) за економски оператори кои се занимаваат со превоз на воздухопловниот товар. Во зависност со улогата во трговскиот синџир на снабдување, на економските оператори (трговските друштва) може да им се одобри статус „регулиран агент“, „познат испраќач“ и „регистраан испраќач“.
- 84. Ако имателот на уверение ОЕО-С или ОЕО-Ф поднесе барање за статус „регулиран агент“, „познат испраќач“ статусот ОЕО се зема предвид.
- 85. Во случај на барање за „регистраан испраќач“ предвидено е директно признавање за корисниците на ОЕО-С или ОЕО-Ф зошто не треба да се потпише изјава за преземање на обврски како „постојан испраќач“ туку автоматски се признава статусот „регистраан испраќач“ во согласност со меродавните прописи и критериуми.
- останати

Безбедноста и сигурноста добива на важност за различни учесници. Статусот ОЕО е една од најголемите сигурносни иницијативи во целиот свет и привлекува се поголемо внимание.

Глава IV

Взаемно признавање

- 86. Во Рамката на стандарди на Светската Царинска Организација, взаемното признавање е клучен елемент за јакнење и овозможување на сеопфатна заштита на меѓународниот трговски синџир на снабдување и воедно е и корисна алатка за избегнување на двојни безбедносни контроли и контроли за исполнетост на услови. Взаемното признавање може да придонесе кон олеснување и управување со ризици, обезбедување значајни мерливи и ако е можно взаемни поволности со сигурни меѓународни партнери и економски оператори.
- 87. Постојат два различни вида на взаемно признавање:

- кога Царинската управа го признава статусот ОЕО одобрен од други земји:
88. Целта на взаемното признавање на статусот ОЕО или негов еквивалент значи дека Царинската управа ги признава резултатите од проверка на автентичноста и одобрување на статусот ОЕО издаден во рамките на друга програма и се согласува да ги обезбеди значајните, мерливите и ако е можно, взаемните поволности/олеснувања на взаемно признатите уверенија.
  89. Тоа по правило значи земање предвид одобрен ОЕО статус од друг царински орган како предност при проценката на ризик со цел да се намали количината на проверки или контроли поврзани со безбедност и сигурност.
  90. Моментално само уверенијата ОЕО кои ги исполнуваат критериумите за безбедност и сигурност можат да бидат признаени и да ги користат поволностите во рамките на взаемното признавање.
- кога Царинската управа ги признава сигурносните царински стандарди, контролата на оценка на ризици и резултати на контрола од други земји:
91. Цел на взаемното признавање на сигурносните царински стандарди, контролата и резултатите од контрола е можноста две царински управи да ги признаат сигурносните царински стандарди една на друга и взаемно да ги признаат контролите и резултатите од контрола кои ги извршила друга царинска управа со цел да се избегне двојно постапување. Со тоа се овозможува непречен тек на меѓународната трговија и притоа се одржува постојано ниво на сигурност.

Идентификација и потврдување на уверенијата ОЕО

92. За да може Царинската управа да ги обезбеди поволностите во врска со взаемно признавање неопходно е да се признаат уверенијата ОЕО едни на други.
93. Потврдувањето на уверението се врши согласно соодветен идентификациски број. Меѓутоа знаците кои се користат и должината на таквите идентификациски броеви за економските оператори може да се разликуваат од земја во земја.
94. Во согласност со прописите за заштита на податоци, ОЕО ќе дадат своја писмена согласност врз основа на која, делови поврзани со уверението може да се разменуваат со други царински управа со кои Република Македонија

има склучено договор за взаемно признавање, со цел да се обезбедат поволностите од истиот.

95. Треба да се земе предвид дека таа согласност се разликува од согласноста која се дава за објава на името на ОЕО на пописот на интернет страницата на Царинската управа.
96. Двете согласности може да се дадат со пополнување и уредно потпишување на соодветните полиња во Прашалникот за самооценување. ОЕО може во секој момент да ја повлече дадената согласност или одново да ја даде својата согласност.

Посебни поволности

97. Во секој поединечен договор за взаемно признавање се предвидуваат посебните поволности во рамките на договорот. Тие поволности зависат од типот на договорот за взаемно признавање. Меѓутоа, намалувањето на степенот на ризик, а со тоа и намалување на контроли на ОЕО се поволности кои се одобруваат со сите постоечки договори/договори за взаемно признавање на уверенија ОЕО и може многу да придонесат за олеснување на трговијата. Намалувањето на контролите ќе допринесе до побрзо пуштање на стоката и поголема предвидливост во трговијата.
98. Понатаму, главна придобивка која произлегува од взаемното признавање на уверенијата ОЕО е сите иматели на ОЕО, вклучувајќи ги оние од трети земји, да може првенствено да бараат соработка со други ОЕО за да го заштитат целокупниот трговски синџир на снабдување.
99. Кон општата поволност, како што се помал број на проверки или контрола за потребите на безбедноста и сигурноста, може да се вклучат и поволности кои вклучуваат мерки за подобрување на трговијата, на пример воспоставување на заеднички механизам за одржување на континуитетот на тргувањето како одговор на прекините на трговските текови, кај кои царинскиот орган, доколку е можно, ќе ја олесни и забрза постапката со приоритетните пратки на ОЕО.
100. Со преговорите за взаемно признавање се нагласува и потребата за развивање на дополнителни поволности во рамките на договорите за взаемно признавање. Од таа причина, обично во договорите се вклучува одредба дека двете договорни страни ќе работат на тоа да се одобрат дополнителни поволности за ОЕО.

Дел 2

Услови и критериуми за добивање на уверение ОЕО

2.1 Соодветна евиденција во согласност со барањата на царинските органи

101. Како што е наведено во членот 10-ж од УСЦЗ, критериумот за почитување на барањата за спроведување на царинските формалности се смета за исполнет ако во текот на последните три години пред поднесувањето на барањето не била сторена никаква сериозна или повеќекратна повреда на царинските прописи од страна на:
- подносителот на барањето;
  - одговорните лица во правното лице барател или лицата кои се доминантни сопственици на правното лице, односно членови на рабoтoвoдeн орган или членови на органи за управување на правното лице;
  - правниот застапник за царински работи на барателот, доколку е применливо;
  - одговорното лице за царински работи во правното лице барател.
102. Меѓутоа, историјата на придржување кон царинските прописи може да се смета како исполнет критериум доколку надлежниот царински орган смета дека повредата е од незначителна важност во споредба со бројот или обемот на царински операции и доколку не предизвикува сомнеж во добрата намера на барателот.
103. Доколку доминантните сопственици на правното лице, односно членови на рабoтoвoдeн орган или членови на органи на управување на правното лице се регистрирани во или се жители на друга земја или ако барателот е основан пред помалку од три години од поднесувањето на барањето, царинските органи вршат проценка на почитувањето на барањата врз основа на податоци и информации кои им се достапни.
104. Се препорачува на надлежниот царинскиот орган да ги земе предвид следните заеднички посебни околности при проценка на повредите на царинските прописи:
- проценката на исполнувањето на царинските барања треба да ја опфати проценката на сите царински активности на барателот;
  - поимот „повреда“ не се однесува само на делата што ги откриле царинските органи при вршење на контрола во време на влез на стока во царинското подрачје или ставање на стока во царинска постапка. Се разгледуваат сите

- повреди по која било спроведена контрола извршена по завршување на царинските постапки, како и сите повреди откриени со помош на други царински одобренија и кој било друг извор на информации достапни на царинските органи;
- предвид се земаат и повреди сторени од шпедитери, царински застапници или други страни кои делуваат во име на барателот. Барателот треба да докаже дека се преземени сите потребни мерки за да се обезбеди почитување на барањата на царинските органи од страна на сите лица кои дејствуваат во негово име, како што се јасни насоки дадени на тие лице, следење и проверка на точноста на декларациите и поправка кога ќе се случи грешка;
  - неусогласеноста со домашното нецаринско законодавство на барателот од друга држава не треба да се занемари, иако во тој случај таквата неусогласеност треба да се разгледа во однос на добрата намера на економскиот оператор и важноста за неговата царинска активност;
  - ако казната поврзана со некоја повреда е ревидирана од надлежно тело по поднесена жалба или дополнителна контрола, сериозноста на повредата треба се разгледува на основа на ревидираната одлука. Ако надлежниот орган во целост ја поништил казната за повредата се смета дека не е сторена повреда.

Повреди од незначителна важност

105. Повреди од незначителна важност се дејствија со кои настанало сторување на некоја повреда на царинските прописи, но не се доволно важни за да се сметаат за индикатор на ризик во поглед на меѓународното движење на стоката, безбедносните прашања или наплатениот царински долг.
106. За да може да се утврди што може да се смета за повреда од незначителна важност, прво треба да се истакне дека сите случаи се разликуваат и дека секој случај треба поединечно да се разгледува во однос на историјата на придржување кон царинските прописи, природата на активноста и големината на економскиот оператор.
107. Ако се донесе одлука дека повредата е од незначителна важност, економскиот оператор треба да докаже дека имал намера да преземе мерки за намалување на бројот на грешки во своите царински постапки.
108. Следниот контролен попис може да им помогне на царинските органи при проценката дали една повреда е од незначителна природа:

- повредите треба да се разгледуваат кумулативно во споредба со вкупниот обем на спроведени постапки;
  - потребно е да се утврди дали повредата е издвоено или изолирано дејствие на едно лице внатре во главната организација на трговското друштво;
  - не смее да постои намера за сторената измама;
  - секогаш треба да се разгледува во контекст;
  - системот за внатрешна контрола кај подносителот на барање треба да биде воведен и треба да се земе предвид дали повредата ја открил самиот барател, како резултат на сопствени внатрешни проверки и дали веднаш ја пријавил на царинските органи;
  - дали барателот веднаш презел мерки да ги исправи тие дејствија или го избегнува нивното сторување во иднина;
  - природа на повредата – царинските органи треба да ги земат предвид видот и обемот на повредите. Некои грешки може да се дефинираат како незначителни зошто не влијаат на износот на царинскиот долг кој треба да се плати, на пример, неточно распоредување на два артикли со иста царинска стапка, при што не постои разлика во однос на други мерки применливи за тие артикли. Други повреди може да влијаат на износот на давачки кој треба да се плати, но разликата не се смета за битна во смисла на бројот и количината на декларации кои ги поднесува барателот.
109. Во случаи кога како резултат на проценката сторените повреди се сметаат за незначителни, не се заклучува дека постои непочитување на барањата на царинските органи за спроведување на царинските формалности.
110. Разгледувајќи го погоре наведеното и под услов во секој анализиран случај да не постои никакви други околности кои треба да се земат предвид, следните повреди може да се наведат како примери на повреди од незначителна природа:
- пропусти кои немаат значително влијание на спроведувањето на привременото чување или на царинската постапка предвидени во членот 455 од УСЦЗ;
  - помали непридржувања на барањата за максималниот рок во кој стоката може да има статус на привремено чување или било кои други рокови применливи на стоката во рамките на било која одложувачка постапка односно увоз за облагородување или привремен увоз, а тоа да влијае на точното утврдување на настанатиот царински долг;
  - изолирани, еднократни грешки кои ги сторил економскиот оператор при пополнување на потребни податоци во поднесени царински декларации, под

услов тие грешки да не резултираат со неточно утврдување на настанатиот царински долг.

Повторени повреди

111. Во случај на повреди кои иницијално може да се сметаат за помали или незначителни, царинските органи треба да утврдат дали се работи за повреда од иста природа и, во тој случај, да се анализира дали тоа повторување е резултат на постапување на едно или повеќе лица, особено внатре во трговското друштво барател, или се резултат на структурални недостатоци во внатрешниот систем на барателот.
112. Царинските органи исто така треба да утврдат дали барателот продолжува да сторува одреден вид на повреди или барателот ја утврдил причината на сторените повреди, ја отстранил и таквиот вид на повреда во иднина нема да се повтори.
113. Доколку повредата се повтори во различни временски периоди, тоа би можело да значи дека внатрешниот систем на управување на трговското друштво е несоодветен, а поврзан со усвојување на мерките за спречување на повторување на таков вид на повреди во иднина.
114. Пред разгледување на тоа дали евиденцијата е во согласност со барањата на царинските органи, неопходно е да се разгледа точниот број на сторени повреди од страна на барателот со текот на времето, прегледувајќи и споредувајќи ги со точниот број на царински постапки кои барателот ги спровел во текот на истиот временски период, со цел да се утврди соодветниот размер, при што треба да се земат предвид различните видови на активности и обемот на деловните активности на секој барател поединечно.

Потешки повреди

115. Следното треба да се земе предвид во случај на разгледување на потешките повреди:
  - намерни дејства или измама - кога царинските органи ќе утврдат дека повредата е резултат на намерно дејство на барателот, одговорните лице во трговското друштво барател или лица кои вршат надзор над неговото управување или лицата одговорни за царински прашања кај барателот;

- видот на повредата – ако повредата е таква природа и се смета за потешка повреда на царинските прописи и ако повлекува изрекување потешки казни или поведување на кривична постапка;
- очигледна небрежност – Европскиот суд на правдата утврдил три фактори кои треба да се земат предвид при проценката дали едно трговско друштво било крајно небрежно: сложеноста на царинските прописи, грижата и искуството на трговското друштво. Ако царинските органи утврдат дека трговското друштво било очигледно невнимателно, тоа може да биде показател дека станува збор за потешка повреда;
- меѓутоа, потешки повреди може да бидат и повреди, иако сторени од барателот без измама, меѓутоа претставуваат индикатор за сериозен ризик во поглед на безбедноста и сигурноста или царинските прописи.

116. Разгледувајќи го погоре наведеното и под услов во секој анализиран случај да не постојат никакви други околности кои треба да се земат предвид, следните дела може да се наведат како примери на потешки повреди:

- криумчарење;
- царинска измама – на пример намерно грешно распоредување на стоката, намалување на вредноста или пријавување на лажно потекло со цел да се избегнат царинските давачки;
- прекршоци поврзани со правата од интелектуална сопственост;
- секоја друга повреда поврзана со царински барања, која заради висината на царинскиот долг или во зависност од други околности зависи од одлуката донесена од страна на надлежни правосудни органи во подрачјето на кривичното право.

2.2 Ефикасен систем на управување со деловната евиденција, а кога е потребно и со транспортната евиденција која овозможува соодветен царински надзор

117. Со цел да им се овозможи на царинските органи да утврдат дали барателот поседува ефикасен систем за управување со деловната евиденција, а кога е потребно и со транспортната евиденција, барателот треба да ги исполнува условите предвидени од членот 10-з од УСЦЗ. Единствен исклучок кој се однесува на барателите за ОЕО-С кои се ослободени од барањата за поседување на логистички систем со кој се разликува домашната од странската стока. Причината за тоа е што одредбите поврзани со сигурност не прават разлика меѓу домашната и странската стока. Безбедносните барања се применуваат за сета стока која влегува во царинското подрачје или го напушта, независно од нејзиниот статус.

118. Следните генерални фактори треба да бидат земени предвид во врска со проверката на овој критериум:
- потребно е да се изврши проверка на барателот во однос на сите царински активности;
  - царинските органи треба да ги искористат сите расположливи податоци и знаења од сите одобренија кои му се претходно издадени на барателот. Генерално, не треба повторно да се проверува оној дел од неговото работење ако претходната проверка е извршена во краток временски период пред поднесувањето на барањето за ОЕО и ако немало дополнителни промени. Меѓутоа, потребно е царинските органи да се обезбедат дека таа претходна проверка ги опфатила сите различни аспекти и поткритериуми;
  - се препорачува дел од проверката да се изврши на лице место при посета на трговското друштво;
  - за време на извршувањето на контрола во деловните простории на барателот потребно е да се разгледаат неколку клучни елементи: проверка дали податоците наведени во барањето и другите документи се точни, дека постапката опишана од барателот е документирана и спроведена во пракса; тестирање на трансакциите со цел да се провери фактот дека во евиденцијата на барателот постои дневник на финансиски промени; проверка дали компјутерскиот систем во разумна мера е заштитен против упади и манипулации, дека постои следственост и забележување на сите измени со цел да се следат сите промени по потреба.
119. При проверката на посебните барања, царинските органи треба секогаш да ја земат предвид посебната природа/работењето на економскиот оператор, воедно имајќи ги и предвид бројните заеднички услови односно:
- а) врз основа на член 10-з од УСЦЗ потребно е барателот *„да води сметководствен систем кој соодветствува со основните прифатени сметководствени принципи применливи во Република Македонија, со кој се чуваат сметководствените документи и кој ја олеснува дополнителната ревизорска царинска контрола“*.
120. Во сметководството дневникот на финансиски промени е постапка или чекор на поврзување на сите книговодствени записи со нивниот извор за да може да се олесни проверката на неговата точност. Целокупниот дневник на финансиски промени го следи циклусот на деловни активности на барателот, а во овој случај поврзано со текот на пратките, стоката и

производите кои влегуваат во деловните простории на трговското друштво, се обработуваат и ги напуштаат.

121. На многу трговски друштва и организации потребно им е постоењето на дневникот на финансиски промени во рамките на нивните автоматизирани системи од безбедносни причини. Од значење е да се комбинираат проверките извршени во деловниот систем со проверки извршени заради проверка на безбедноста и сигурноста.
122. За безбедноста и сигурноста од значење е, ако е тоа потребно, податоците во деловниот систем да го следат физичкото движење на пратките, стоката и производите и тоа би требало да биде дел од проверката. Исто така од важност е, доколку е потребно, податоците во деловниот систем да го одржуваат текот на пратките, стоката и производите и мерките преземени со цел нивна безбедност и сигурност во различните фази на меѓународниот трговски синџир на снабдување.
123. Тестовите на трансакциите треба го потврдат двете наведени прашања и воедно да потврдат дека трговското друштво ги следи определените рутини во сите прилики.
124. Во дневникот на финансиски промени се води архива на податоци која овозможува да се следи некој податок од моментот на неговиот влез во сметководствениот систем до моментот на излез од него.

б) врз основа на членот 10-з став 1 алинеја б) од УСЦЗ потребно е барателот да *„им овозможи на царинските органи физички и електронски пристап до неговата царинска евиденција, а кога е тоа потребно и до неговата транспортна евиденција“*.
125. Пристапот до евиденцијата на трговското друштво се дефинира како можност за добивање на потребните податоци, без оглед каде тие податоци физички се чуваат. Потребните податоци, вклучувајќи ја евиденцијата на трговското друштво, како и други податоци кои се потребни за извршување на дополнителна контрола.
126. Кон податоците може да се пристапи на повеќе начини:
  - преку хартиена документација: со предавање на печатени примероци со потребните податоци. Хартиените примероци се соодветни кога количината

- на податоци е ограничена. Таа ситуација може да се случи, на пример, при проверка на годишната сметка;
- преку ЦД РОМ или слично: потребните податоци се доставуваат на ЦД РОМ или сличен медиум. Оваа ситуација е соодветна кога се работи за поголема количина на податоци и кога е потребна нивна обработка;
  - по електронски пат: преку информативниот систем на трговското друштво при посета на лице место.

Наведената ситуација е комбинација од двата претходно наведени случаи.

127. Електронскиот пристап не е предуслов за одобрување на барањето.
128. Без оглед на начинот на пристап кон податоците, царинските органи треба да имаат можност за проверка и анализа на податоците (на пример можност за работа со податоци).
129. За конкретниот поткритериум се зема предвид природата на малите и средните трговски друштва. На пример, од секој подносител на барање за ОЕО-Ц се бара да докаже дека има добар систем на водење евиденција за олеснување на царинските финансиски контроли, меѓутоа видот и начинот на водење на евиденција може да се разликува.
130. Големо трговско друштво може треба да има интегриран електронски систем за евидентирање кој на царинските органи им го олеснува вршењето на дополнителна контрола, додека за малите и средни компании можеби ќе е доволен поедноставен систем за водење евиденција заснован на хартија, доколку ги овозможува релевантните царински контроли.
- в) врз основа на членот 10-з став 1 алинеја в) од УСЦЗ потребно е барателот да *„поседува логистички систем со кој се разликува домашната од странката стока“*.
131. Потребно е да се процени како се разликува странката стока или стоката која подлежи на царински надзор се разликува од домашната стока. Може да се смета дека малите и средни компании го исполнуваат овој поткритериум ако разликата меѓу домашна и странска стока може да се утврди по пат на едноставна податочна датотека или евиденција во хартиен облик, под услов со нив да управува безбедно и да се заштитени.
- г) врз основа на членот 10-з став 1 алинеја г) од УСЦЗ вклучени се два значајни услови за барателот и тоа да *„поседува административна*

организација која соодветствува со видот и обемот на деловните активности и која одговара за управување со протокот на стоки“ и „има и воспоставено внатрешни контроли кои се способни за откривање на нелегални и неправилни трансакции“.

132. Треба да се земе предвид дека не постои „стандардно правило“ за административна организација. Најважно е барателот да докаже дека неговата постоечка административна организација е соодветна, имајќи го предвид деловниот модел на подносителот, за управување со протокот на стока и да постои соодветен систем на внатрешна контрола. Врз основа на ова користењето на „количински прагови“ т.е. минимален број на вработени и слично е несоодветно.

133. Постапките на внатрешна контрола не влијаат само на секојдневното функционирање на одделот одговорен за постапките опфатени со царинските прописи, туку и на сите услуги вклучени со управување на тие активности во врска со меѓународниот трговски синџир на снабдување во кој е вклучен барателот.

д) врз основа на членот 10-з став 1 алинеја д) од УСЦЗ од подносителот се бара да „има ефикасни процедури за работа со дозволи и одобренија во врска со мерките на трговската политика, кога е тоа потребно“.

134. По потреба, врз основа на податоците наведени во Прашалникот за самооценување и сите останати податоци достапни на царинските органи важно е однапред да се утврди дали барателот тргува со стока која подлежи на дозволи (на пр. фармацевтска индустрија). Ако е така, треба да постојат соодветни рутини и постапки за давање дозволи поврзани со увоз и/или извоз на стока.

135. По потреба практичната примена на тие рутини и постапки потребно е да се проверат на лице место. Во случај трговијата со вид на стока кој подлежи на било каква дозвола која ја издава друг надлежен орган, препорачливо е царинските органи да се советуваат со тие надлежни органи за да добијат било каква дополнителна информација за подносителот на барање.

ѓ) врз основа на членот 10-з став 1 алинеја ѓ) од УСЦЗ од подносителот се бара да „има поставено ефикасни процедури за архивирање на евиденцијата и информациите на компанијата и за заштита од губење на информациите“.

136. Потребно е да се проценат постапките на барателот за архивирање и враќање на евиденцијата и податоците, вклучувајќи го и видот на медиумот и видот на компјутерската програма во која податоците се архивираат и дали податоците се компромитираат во било која фаза.
137. Ако се користи трето лице, предметните постапки мора да бидат јасни, особено зачестеноста на изработката и локацијата на сите безбедносни копии и архивирани податоци.
138. Значаен аспект на овој поткритериум е поврзан со можните уништувања или губења на важните податоци. Затоа треба да се провери постоење на сигурносен план, вклучувајќи и акциските точки кои ги опишуваат мерките кои се преземаат во случај на инциденти и дали тој план редовно се ажурира.
139. Потребно е да се изврши и проверка на сите процедури за изработка на сигурносни копии кога информатичкиот систем не работи.

е) врз основа на членот 10-з став 1 алинеја е) од УСЦЗ од подносителот се бара да *„обезбедува процедура за запознавање на вработените со потребата да ги информираат царинските органи во случај да се појават потешкотии околу исполнувањето на царинските формалности и назначува соодветни контакт лица кои ги известуваат царинските органи за таквите случаи“*.

140. Подносителот на барање треба да има утврдена процедура за известување на царинските органи во случај на појава на потешкотии во врска со усогласеноста со царинските прописи и да има именувано лице за контакт одговорно за известување на царинските органи.
141. На вработените, вклучени во трговскиот синџир на снабдување, треба да им се дадат формални упатства за да ги спречат потенцијалните потешкотии при усогласувањето со царинските барања. Сите утврдени потешкотии треба да се пријават на именуваното одговорно лице/лица и/или на неговиот заменик/заменици.

ж) врз основа на членот 10-з став 1 алинеја ж) од УСЦЗ од подносителот се бара да *„има воспоставено соодветни информатичко-технички сигурносни мерки за заштита на компјутерскиот систем на барателот од неовластен влез како и обезбедување на документација на барателот“*.

142. Задолжително е да постојат процедури за заштита на информатичкиот систем од неовластени влезови и сигурност на податоците. Тоа може да

вклучува контролиран пристап во информатичкиот систем со помош на лозинки, заштита од неовластен влез на пр. заштитен сид и анти-вирусна заштита, воедно и начин на кој барателот ги архивира и обезбедува сигурносното чување на документите.

2.3 Докажана финансиска солвентност

143. Како што е предвидено во членот 10-s од УСЦЗ, се смета дека условот за финансиска солвентност е исполнет ако неговата солвентност може да се докаже за последните три години. Одредбата предвидува дека финансиска солвентност значи добра финансиска состојба која е доволна за исполнување на обврските на барателот, а се однесува на карактеристиките на видот на деловните активности.
144. Ако барател е основан помалку од три години, неговата финансиска солвентност ќе се проценува врз база на податоците и информациите кои се достапни.
145. За да се провери дали барателот го исполнува критериумот од членот 10-s од УСЦЗ, царинските органи треба да го земат предвид следново:
- а) против барателот да не е поведена стечајна постапка;
  - б) во текот на трите години кои претходат на поднесувањето на барањето, барателот да ги исполнувал своите финансиски обврски поврзани со плаќање на царинските и други давачки, даноци или надоместоци кои се прибираат при или во врска со увоз или извоз на стока, без никакви поголеми проблеми;
  - в) барателот може да докаже дека има доволно финансиски средства за намирување на своите обврски;
  - г) подносителот да нема губитоци во имотот/главнината/основниот капитал, освен ако може да докаже дека тој губиток може да се покрие.
146. Изразот „несолвентност“ во рамките на оваа глава од прирачникот не може да се смета истоветно со „стечајот“ термин кој означува законски прогласена, најчесто судски, неможност или намалена способност на трговското друштво да ги исплати своите доверители.

147. Врз основа на членот 10-ф од УСЦЗ, поднесеното барање за издавање на уверение ОЕО нема да биде прифатено доколку е во постапка на стечај при што потребно е да се извести за неприфаќањето пред царинските органи да ја започнат дополнителната контрола.
148. За овој критериум акцентот е повеќе на техничкото значење на несолвентноста и на потенцијалниот ризик, заради својата економска и финансиска ситуација, економскиот оператор да не биде во состојба да ги подмири своите долгови.
149. Во овој контекст потребно е внимателно да се разгледа и оцени секој индикатор дека економскиот оператор не може или нема да може во блиска иднина да ги подмири своите финансиски обврски.

Извори на податоци

150. За да може да се процени овој критериум царинските органи може да земат предвид разни извори на информации како:
  - службени евиденции за несолвентност, ликвидација и управување;
  - евиденции за плаќање на царинските и други давачки, даноци или надоместоци кои се прибираат при или во врска со увозот или извозот на стока во текот на последните три години;
  - објавени финансиски извештаи и биланси на барателот кои ги опфаќаат последните три години со цел да се анализира способноста на барателот за плаќање на неговите законски обврски;
  - предлог биланси (сметки) или известувања од управата на трговското друштво, посебно сите времени известувања и најновите прогнози на прилив и одлив на парични средства, биланси за успех и загуба одобрени од управителот/партнерите/трговецот поединец, особено ако последните објавени финансиски извештаи не претставуваат потребен доказ за моменталната финансиска состојба или ако барателот започнал со работа неодамна;
  - анализа на деловната оправданост на барателот ако се финансира преку кредити од финансиски институции врз основа на договор за заем/кредит со нив;
  - заклучоци (извештаи) за проценка на бонитетот од Централниот Регистар на Република Македонија или од друштва за заштита на кредитната сигурност;
  - други докази кои барателот може да ги обезбеди, на пример, гаранција од трговското друштво – мајка со кое се докажува финансиската солвентност на подносителот на барањето.

151. Кога се разгледува критериумот докажана финансиска солвентност, значајно е сите податоци, ако е потребно, да се разгледуваат заедно за да може да се стекне сèвкупен впечаток.
152. Еден показател не може да се гледа одвоено од останатите и одлуките се темелат на целокупната положба на барателот што дава претстава дека главната цел е да се обезбеди дали економскиот оператор ќе може да го продолжи исполнувањето на обврските по одобрувањето на статусот ОЕО.
153. Со оглед на разните извори на информации, треба да се земе предвид следното:

а) против барателот да не е поведена стечајна постапка

154. Општо, ако подносителот на барање е во стечајна постапка, критериумот за докажана финансиска солвентност нема да е исполнет.
155. Меѓутоа, потребно е да се соберат податоците за околностите кои довеле до поведување на постапката (економска рецесија, престанок на постоење на трговско друштво ќерка, привремени и неочекувани промени во пазарните трендови), како и причините за долгуваните износи.
156. Долгуваните износи може да се споредат со износите на различните врсти на имот на барателот, на пример краткорочни средства (готовински пари и останати тековни средства, вклучувајќи и побарувања кои може да се претворат во готовински пари во рамките на една година), долгорочни средства (недвижности, постројки и опрема и друг капитален имот, нето без амортизација), нематеријални средства (средства со одредена вредност која не мора да биде реализирана, како што е гудвил, патенти, авторски права и препознавање на трговски марки) и однапред платени трошоци (издатоци за идни трошоци или трошоци како што се осигурување, камати или наеми) и одложени плаќања. Трговското друштво може исто така да започне постапка на доброволна ликвидација од причини кои не се од финансиска природа.

б) плаќање на царинските и други давачки, даноци или надоместоци кои се прибираат при/или во врска со увоз или извоз на стока

157. Царинските органи можат да утврдат дали барателот ги платил навреме или со задоцнување царинските давачки/даноци кои согласно со прописите треба да се платат, во последните три години. Тука не се вклучени износите кои сеуште не се законски доспеани или во однос на кои поведена е жалбена постапка.

158. Општо, ако барателот ги нема платено износите кои се законски доспеани, критериумот за докажана финансиска солвентност не е исполнет.
159. Меѓутоа, треба да се проверат причините за неплаќањето или задоцнетото плаќање со цел да се утврди дали постојат прифатливи олеснителни околности. Како примери за олеснителни околности кои може да се вклучат:
- краткорочен или еднократен проблем во врска со текот на парите или ликвидноста, при што целокупниот финансиски статус и доверливост на подносителот на барање не е под знак прашање;
  - ако подносителот на барање плаќањето го извршил со задоцнување заради административна грешка, а не заради скриен проблем поврзан со солвентноста, тоа не би требало да влијае на исполнувањето на овој критериум.
160. Трговското друштво може да поднесе барање за начинот на плаќање предвиден во членот 240-б од ЦЗ. Постоеноста на ваквиот вид на барања не треба автоматски да се смета дека барателот не е во можност да плати и со тоа да не му се одобри статусот ОЕО.
161. Меѓутоа, освен било кои одобрени начини на плаќање, во другите случаи долгуваните износи треба да се платени во рамките на законски пропишаниот рок.
162. Обврските пропишани со одредбите од членот 129 од УСЦЗ се смета дека се поврзани не само со плаќањето, туку и со роковите за плаќање. Секое непридржување на овие рокови треба се разгледа имајќи го предвид видот и сèвкупната усогласеност на барателот со царинските прописи.
- в) барателот може да докаже дека има доволно финансиски средства за намирување на своите обврски**
163. Царинските органи можат да утврдат дали барателот ги намирува своите правни долгувања на трети лица проверувајќи ги сите финансиски извештаи на барателот во последните три години, земајќи предвид:
- доколку се бара согласно Законот за трговските друштва, трговските друштва сметките ги поднесуваат во роковите пропишани со тој закон. Неуспехот во поднесувањето на сметки во рамките на предвидените рокови е показател дека трговското друштво има проблеми со својата евиденција или дека има финансиски потешкотии. Доколку роковите не се почитуваат,

- царинските органи треба да продолжат со понатамошната контрола со цел да ги утврдат причините за тоа;
- сите мислења или забелешки во врска со континуитетот на трговското друштво, на пример дадени од страна на ревизор или управител. Ако ревизорот се сомнева во солвентноста на трговското друштво, може да даде условно мислење или да се дадат резерви во извештајот. Слично на тоа, управителот исто така може да даде таква забелешка. Доколку е така, царинските органи треба да испитаат зошто ревизорот или управителот дал таква забелешка и да се разгледа нејзиното значење за трговското друштво;
  - сите потенцијални обврски или плаќања. Значајните потенцијални обврски може да укажуваат на способноста на барателот да ги плати идните долгови.
164. Ако барателот користи одложувачка царинска постапка како што е транзит или царинско складирање, генерално веќе требал да докаже дека има доволно финансиски средства за обезбедување на своите обврски во рамките на тие постапки. На пример, ако барателот во врска со транзит веќе има одобрено намален износ на гаранција или е ослободен од поднесување на гаранција, царинските органи ќе мора тоа да го земат предвид дека барателот веќе докажал дека има доволно финансиски средства за исполнување на своите обврски кои би можеле да настанат при спроведување на транзитната постапка.
165. Во тие случаи, доколку барателот не бара вршење и на други царински активности, нема потреба од повторно испитување од страна на царинските органи или повторување на веќе спроведените проверки.
- г) барателот нема негативна нето актива, освен во случаи кога може да докаже дека таа може да се покрие**
166. Царинските органи треба да испитаат два клучни показатели во финансиските извештаи и билансите за да го проценат критериумот докажана солвентност: ставката нето краткорочни средства (краткорочни побарувања минус краткорочни обврски) и ставката нето актива (вкупните тековни средства минус вкупните обврски)
- ставката нето краткорочни средства е значаен показател дали барателот има доволно капитал за извршување на своите секојдневни активности. Царинските органи треба да ги споредат нето краткорочните средства од три деловни книги за да се утврдат битните трендови во текот на три години и ги испитаат причините за сите промени, на пример ако ситуацијата на нето краткорочните средства се промени од позитивна во негативна или нето краткорочните средства го зголемуваат негативниот тренд. Тоа може да биде

- заради влијанието на послабиот промет, лошите услови за тргување или зголемени трошоци. Царинските органи треба да проценат дали е тоа резултат од краткорочни фактори или пак влијае на долгорочната одржливост на трговското друштво;
- ставката нето актива е важен показател на долгорочната одржливост на барателот и неговата способност за плаќање на обврските. Се очекува трговското друштво да има позитивна нето актива за да го исполнува критериумот докажана финансиска солвентност. Ако нето активата вклучува значајни нематеријални средства како што е гудвил, царинските органи треба го разгледаат фактот дали тие нематеријални средства имаат било каква вистинска пазарна вредност. Царинските органи исто така треба да ја земат предвид природата на трговското друштво и неговиот животен век. Во некои случаи за трговското друштво може да биде вообичаено да има негативна нето актива, на пример кога друштвото основач основа друго друштво заради истражување и развој и кога обврските може да се финансираат со заем од друштвото основач или финансиска институција. На сличен начин новото трговско друштво често работи со загуба или негативна нето актива по основањето, за период додека ги развиваат своите производи или ја зголемуваат својата база на купувачи, односно пред да почнат да примаат промет од вложувањата, во годините што следат. Во тие околности негативната нето актива не смее да биде показател на кој треба да се стави поголем акцент дека трговското друштво не може да ги подмири своите законски обврски.
167. Исто така потребно е да се прегледаат нацрт сметките или извештаите на управата по последните потпишани финансиски извештаи, до конкретниот датум, за да се утврди дали дошло до значителни промени во финансиската ситуација кај барателот која може да влијае на неговата финансиска солвентност.
168. Ако постои двоумење, барателот може да преземе бројни акции за зголемување на ставката нето актива. На пример, додатен капитал може да се добие по пат на емисија на акции. За мултинационалните трговски друштва негативната нето актива често може да се произлезе од трансакции и обврски внатре во групацијата. Во тие околности обврските често се обезбедуваат со гаранција на друштвото основач (или друштва групација).

Финансирање преку заем од друго лице или финансиска институција

169. Доколку барателот се финансира со заем од друго лице или финансиска институција, царинските органи можат исто така да побараат од барателот

примерок од неговата анализа за деловна оправданост и договор за банкарскиот заем или друг истозначен документ.

170. Царинските органи треба да ја споредат анализата за деловната оправданост и/или договорот за заем со најновите прогнози за паричните текови, билансите за добивка и загуба за да се обезбедат дека барателот делува во рамките на своите одобрени можности за пречекорување и работи во согласност со прогнозата во времето на завршување на неговата анализа за деловната оправданост. Ако постојат разлики потребно е да се истражат причините за тоа.
171. Меѓутоа, царинските органи може да побараат дополнителни докази како што е потврда за преземање обврски од работодавецот или договор за банкарскиот кредит и да го утврди временскиот период на заемот и било кои други одредби и услови поврзани со тоа.
172. Царинските органи треба да проверат дали ставката е забележана во сметките во согласност со потврдата за преземање на обврски или договорот за банкарски кредит. Ако барателот е трговец поединец или партнерство и ако личниот имот се користи како поддршка на солвентноста на трговското друштво, царинските органи треба да обезбедат попис на целиот личен имот и да се уверат дека тој попис е веродостоен.

Писма на поддршка и гарантни писма од друштвото основач
(или друштво групација)

173. Писмата на поддршка се документи кои најчесто ги издава друштвото основач (или друго друштво групација) со кои се одобрува пристапот на друштвото ќерка во смисла на финансирањето.
174. Писмата на поддршка може да се најдат таму каде друштвото ќерка има негативни нето средства и се користи во прилог на мислењето на директорот, воедно и за докажување на ревизорските мислења дека трговското друштво располага со соодветни финансиски средства за продолжување на континуитетот на работење.
175. Тие писма може да бидат ограничени на определен временски период. Тие претставуваат писмена изјава за намерата за обезбедување на понатамошната парична поддршка на барателот, но не е задолжително да бидат правно обврзувачки.

176. При проценката на докажаната финансиска солвентност на друштвото ќерка, треба да се зема предвид дека друштвото ќерка може да делува под гаранција на друштвото основач и царинските органи може да ги прегледаат сметките на тоа друштво основач кое ја дава поддршката за се обезбедат дека друштвото има средства за тоа.
177. Меѓутоа, писмата за поддршка често не се правно обврзувачки договорени спогодби и со тоа не претставуваат законски остварливо гарантирање. Ако барателот зависи од паричната поддршка на друштвото основач (или друго друштво групација) за да го исполни критериумот докажана финансиска солвентност, царинските органи треба, доколку е потребно, да ја обезбедат поддршката со правно обврзувачки договор за соработка.
178. Ако гарантирањето се бара како доказ за поддршка од друштвото основач (или другото друштво групација), тоа мора да биде правно обврзувачки во согласност со позитивните прописи, во спротивно не може да се разгледува при проценката на усогласеност со овој критериум.
179. За да се создаде правно обврзувачки договорна спогодба, таа треба да содржи потврда за преземање на обврските и неотповикливо и безусловно плаќање на обврските на друштвото ќерка. По потпишување на спогодбата, потписникот има правна одговорност за плаќање на сите царински долгови кои не ги платил барателот.

Барателот има деловни активности помалку од три години

180. Ако барателот има деловни активности во царинското подрачје помалку од три години, нема да биде можно да се изврши еднакво детална финансиска проверка како за трговско друштво кое има деловни активности подолго време.
181. Недостатокот на податоци за финансиската историја на барателот го зголемува степенот на ризик за царинските органи. Во тие околности докажаната финансиска солвентност се проценува со согласност со членот 10-с став 2 од УСЦЗ, врз основа на евиденцијата и податоците кои се на располагање во времето на поднесување на барањето.
182. Тоа може да ги вклучи сите привремени извештаи и најнови предвидувања на паричните текови, биланси, добивка и загуба кои се обезбедени од директорите/партнерите/трговци поединци.

183. Царинските органи исто така треба да бидат внимателни во врска со барањата од трговски друштва кои ја започнале постапката на ликвидација за да ги избегнат своите обврски и кои повторно започнале со работа под друго име.
184. Ако царинските органи имаат информации кои укажуваат на тоа дека лицата кои управуваат со подносителот на барање за ОЕО претходно управувале со трговско друштво кое влегува во таа категорија и ако новото трговско друштво во секој поглед е исто друштво како и претходното правно лице кои започнало и влегло во постапка на ликвидација, тој податок може да користи за контрола на тоа дали барателот има доволно добра финансиска положба за задоволување на критериумот докажана финансиска солвентност.

2.4 Соодветни сигурносни и безбедносни стандарди

185. Условите за сигурност и безбедност се сметаат за исполнети доколку барателот ги исполнува, по потреба, сите барања наведени во членот 10-и став 1 од УСЦЗ.
186. Мора јасно да се наведе дека критериумот безбедност и сигурност потребено е да се исполни ако економскиот субјект поднел барање за ОЕО-С и ОЕО-Ф.
187. Истовремено е важно да се има предвид дека испитувањето на критериумот безбедност и сигурност се врши над сите деловни простории на барателот, а се од важност за царинските активности. На пример, потребно е да се обезбеди склад во кој се чува стока која не е под царински надзор, но е наменета за извоз (и која на тој начин ќе влезе во меѓународниот трговски синџир на снабдување). За разлика од тоа, складот во кој се чува единствено стока која е во слободен промет и ќе се продаде на слободен пазар во царинското подрачје, може да не биде од важност во смисла на сигурност. Затоа, при подготовката на своите барања, економските субјекти ќе мора да утврдат активноста во сите свои деловни простории.
188. Само во случај кога се работи за голем број деловни простории и кога периодот за издавање на уверение не овозможува преглед на сите релевантни простории, а царинскиот орган не се сомнева во тоа дека подносителот на барањето ги одржува стандардите на сигурност кои вообичаено ги користи во сите негови деловни простории, може да одлучи да прегледа еден репрезентативен дел од тие деловни простории.

189. Таа одлука може да се ревидира во текот на постапката на следење на уверението. Деловните простории кои не се посетени во моментот на проверка може да бидат вклучени во рамките на планот за следење.
190. Бидејќи сите трговски друштва се со различна структура и секој има свој сопствен деловен модел, царинските органи треба да ги разгледуваат мерките за безбедност и сигурност воведени од барателите за секој случај поединечно.
191. Целта на овој дел не е да се даде исцрпен попис на сите мерки на безбедност и сигурност кои барателите можат да ги воведат со цел усогласување со барањата поврзани со безбедност и сигурност за ОЕО, туку да даде насоки за разбирање на концептот безбедност и сигурност за ОЕО:
192. Примери за можни мерки може да се најдат во појаснувањата на Прашалникот за самооценување.
193. При подготвување на барање за статус ОЕО многу е важно да се чита секој следен пододдел споредбено со соодветните појаснувања во Прашалникот за самооценување во врска со безбедноста и сигурноста.
194. Стандардите за безбедност и сигурност на барателот се сметаат за соодветни само ако царинските органи може да ги потврдат сите услови наведени во членот 10-и став 1 од УСЦЗ и ако се смета дека тие услови се исполнети.
195. Меѓутоа, за целта постигнување усогласеност со членот 10-и став 1 точките од а) до в) од УСЦЗ, помали недостатоци од едниот поткритериум може да се надополнат со предности од друг поткритериум.
196. Потребно е секогаш да се имаат предвид значењето и целите на одредбите, на пример да се воведени соодветни мерки на контрола со цел намалување на степенот на ризик на прифатливо ниво. На пример, може да постои недостаток во сигурносните проверки кои се спроведуваат кај привремено вработените. Меѓутоа, барателот го препознава и успешно управува со тој ризик воведувајќи соодветни контроли за пристап, за да се обезбеди дека тие привремени вработени нема да имаат пристап без надзор кон стоката која е рамките на трговскиот синџир на снабдување или безбедносно чувствителните подрачја на трговското друштво.
197. Во таа смисла треба исто така да се разгледува и свесноста за концептот ОЕО и практичната примена на тој концепт кај барателот и неговите вработени може да биде пречка при оценката за помал ризик заради недоволно

физички контроли. Од друга страна, најдобрите физички мерки за безбедност и сигурност може да откажат без постоење на нужна свесност на надлежните лица.

198. Иако некои од критериумите опишани во делот „Критериуми за стекнување статус овластен економски оператор“ од прирачникот може да се проверат врз основа на поднесена документација или на лице место, критериумот безбедност и сигурност секогаш вклучува проверка на лице место во деловните простории на барателот.

а) обезбедување згради (простории)

199. За да се спречи неовластено ракување со стоката, но и да се заштитат чувствителните податоци и документација, барателот обезбедува да *„просториите кои ќе се користат за активностите предмет на уверението се изградени од материјали кои ќе спречат бесправно влегување и кои обезбедуваат заштита против бесправно влегување“*.

200. Целата на сигурносните мерки за обезбедување на простории е да се спречи бесправно влегување, а во случај на влегување преку сигурносните огради/во просториите овозможи:

- задржување и одвраќање на натрапници (т.е. мрежи, шифри, надворешните и внатрешни прозори, влезови и огради се обезбедени со уреди за заклучување);
- брзо откривање на бесправен влез (т.е. следење на пристапот или мерки на контрола како што се внатрешни/надворешни алармни системи против кражба или CCTV (телевизиски систем од затворен круг);
- брзи реакции на бесправен влез (т.е. оддалечен преносен систем за известување на управителот или трговски друштва за обезбедување во случај доколку се вклучи алармот).

201. Овој поткритериум секогаш мора да се разгледува во контекст на контрола на пристап и обезбедување на пратки. Безбедносните мерки треба да се разгледуваат во целина: ако барателот сака да ја заштити својата сопственост (стока, податоци, простории), не може строго да го раздвои обезбедувањето на просториите и контролата на пристапот од критериумот обезбедување на товарот.

202. Понатаму, поврзано со анализата на ризик, како барателот така и царинските органи треба да ги земат предвид одредените карактеристики на сите места. Во некои случаи деловниот простор се состои само од зграда која

истовремено претставува и надворешна граница на деловниот простор на трговското друштво; во други случаи деловниот простор ќе се наоѓа во добро обезбеден логистички центар. Во некои случаи дури и рампата за натовар на стока која влегува или излегува може да биде дел од надворешен раб на просторот.

203. Дури и сместувањето на деловниот простор (на пр. опкружување со висок степен на криминалитет или неизградено земјиште, близина со други згради или споени со нив, близина на пат или железничка пруга) може да влијае на преземање на потребни мерки.
204. Местоположбата на деловниот простор може исто така да влијае на проценка на критериумот од член 10-и став 1 точка а) „обезбедување на простории“ и точка б) „контрола на пристапот“. При проценување на овој поткритериум може да се земе предвид на пр. дали оградата поставена на врвот од нагорнина или насип или е опкружена со жива ограда или водотек кој го отежнува пристапот кон просториите.
205. При проверка на овој поткритериум од голема важност е да се земе предвид дека секој барател мора да обезбеди заштита на своите простории и контрола на пристап, меѓутоа, при оценувањето на начинот на постигнување на таа заштита, потребно е да се земат предвид посебните обележја на малите и средните трговски друштва. На пример:
- големи произведувачи мора да имаат надворешен ѕид/безбедносна ограда, чувари и CCTV (телевизиски систем од затворен круг), камери итн.; додека
  - за царинскиот застапник кој работи во една просторија во зграда со брави на вратите, прозорите и орманите со документи, може да биде доволно постоење на јасна постапката за пристап која вклучува и одговорност.

б) соодветни контролни мерки за пристап

206. За да се спречи неовластено ракување со стоката, барателот мора да има *„воспоставени соодветни контролни мерки за пристап за да се спречи неовластен пристап до просторите и просториите за испорака, натовар и чување стока“*.
207. Потребно е да се разгледа постепениот пристап во зависност од ризикот за различни подрачја (различни начини на заштита).
208. Конкретно, има случаи во кои надворешните безбедносни мерки како што се огради, влезови и осветлување се обврзувачки (кога се складира стока надвор од просториите, кога ѕидовите на зградата не претставуваат

надворешен раб или кога целокупната заштита и пристап на просториите не се доволно добро обезбедени). Од друга страна, можни се случаи барателот да изнајми делови на индустриски или логистички центар, стоката не се складира надвор од просториите и ако другите барања за физичка сигурност како обезбедување на згради и слично се на висок стандард.

209. Неопходно е безбедносно чувствителните подрачја да се заштитат од неовластен пристап од трети лица, меѓутоа и од сопствените вработени кои не се надлежни за пристап во тие подрачја и ниту имаат дозвола за тоа. Тоа не вклучува само контрола на пристапот на неовластени лица туку и пристап на неовластени возила и стока.
210. Потребно е да постојат вообичаени постапки за реакција на инциденти поврзани со безбедноста во случај на неовластен пристап или обид за пристап кон деловниот простор (на пр. јавување во полиција, лица за внатрешна безбедност и, во зависност од случајот, царинските органи).
211. Во овој контекст исто така е важно да се знае дека целта на концептот безбедност за ОЕО е спречување на случувања кои ја загрозуваат безбедноста. Затоа е неопходно однапред да се идентификуваат било какви повреди на безбедноста пред тие да имаат влијание на безбедноста и сигурноста на меѓународниот трговски синџир на снабдување.
Пример постоење на системот CCTV кој само снима, меѓутоа никој не го следи истовремено. Иако тоа може да биде доволно во други цели, но не е доволно за ОЕО-С или ОЕО-Ф.
212. При проверката на овој поткритериум од голема важност е да се земат предвид посебните обележја за малите и средните трговски друштва. Дури и ако малите и средните трговски друштва треба да ги исполнат истите барања како и големите трговски друштва во делот на постапките поврзани со внатрешна контрола за пристап, ним може да им одговараат поинакви решенија во врска со контролата на пристап. На пример:
  - малите и микро трговски друштва немаат доволно средства да определат вработени кои ќе го надгледуваат пристапот кон просториите. Во тој случај, на пример, ограда опремена со интерфон би требало да овозможи далечинска контрола на пристапот кон просториите;
  - инструкциите кои потсетуваат на обврската за заклучување на вратата која води до местото за испорака или натовар и вратата да биде опремена со свонче за возачите кои сакаат да пристапат кон тие места би требало да го спречи неовластениот пристап кон просторот за товар.

в) обезбедување на товар

213. За да се обезбеди целосноста на товарот и се спречи неправилно постапување во протокот на стока во меѓународниот трговски синџир на снабдување, барателот мора да воведи *„мерки за ракување со стоката кои вклучуваат заштита од внесување, замена или губење на било каков материјал и бесправно отворање на колетите со стока“*.
214. Тие мерки, ако се соодветни за предметното трговско друштво, вклучуваат:
- целосност на единицата товар (вклучувајќи користење пломби и проверка на седум контролни точки (надворешен преглед, внатрешна/надворешна врата, десна и лева страна, преден ѕид, горен раб/покрив, дно/внатрешност));
  - логистички процеси (вклучувајќи избор на превозник и превозни средства);
  - стока која пристигнува (вклучувајќи проверка на квалитет и количина, пломби, ако е потребно);
  - складирање на стока (вклучувајќи и проверка на залиха);
  - производство на стока (вклучувајќи и преглед на квалитет);
  - пакување на стока;
  - натовар на стока (вклучувајќи и проверка на квалитетот и количината и пломбирање/означување).
215. Ако е потребно и возможно, наведените мерки потребно е да бидат документирани и забележани.
216. Повредата на целосност на товарот/единица товар (пратка) треба да се препознае во најраната можна фаза, за тоа треба да се информира именуваниот оддел за обезбедување или лица задолжени за обезбедување за да ја истражат таа повреда и забележат, со цел преземање на нужни противмерки. Затоа од клучно значење е надлежностите и одговорностите на вклучените оддели и страни да се јасно опишани и познати.
217. Како што е наведено во точката а), обезбедувањето на товарот е неделиво од обезбедувањето на просториите и контролата на пристап зошто целта на мерките на безбедност и сигурност е обезбедување на стоката особено со спречување на неовластен пристап кон истата (простории за испорака, натовар и чување на стока).
218. Понатаму, при проверка на овој поткритериум од голема важност е да се земат предвид посебните обележја на малите и средните трговски друштва.

На пример:

- затворена врата/ограда, знак за предупредување и упатства може да бидат доволни да се ограничи пристапот кон забранетите подрачја само на овластени лица (тие упатства може да се опфатат со општа постапка за безбедност и сигурност наведена во членот 10-и од УСЦЗ);
- да се спречи неовластен пристап кон производствените подрачја, просториите за испорака, натовар, чување на стока и канцеларии, посетителите би требало да се придружуваат систематски во просториите и да се запишат во евиденцијата за влез.

219. Воедно, обезбедувањето на товарот исто така не може да се одвои од точката е) „сигурност на деловниот партнер“, зошто кога стоката во единица пратка влегува во трговскиот синџир на снабдување, често се става на одговорност на деловниот партнер.

г) процедури за постапување со увозни/извозни дозволи, по потреба

220. За да се спречи злоупотребата и незаконската испорака на безбедносно чувствителна стока, барателот мора да воведи „процедури за постапување со увозни и/или извозни дозволи поврзани со забрани и ограничувања и овозможи разликување на оваа стока од другата стока, кога е потребно“.

221. Тие процедури може да бидат/вклучуваат:

- разликување на стока која зависи од нефискални барања и друга стока;
- проверка дали се спроведени постапките во согласност со важечките (нефискални) законски одредби;
- поврзани со постапување на стока под ембарго;
- поврзани со постапување со дозволи;
- поврзаност на друга стока која подлежи на ограничувања;
- утврдување на потенцијална стока со двојна намена и вообичаени постапки поврзани со постапување со таа стока.

д) сигурност на деловниот партнер

222. Деловен партнер е термин со кој се опишува комерцијален субјект со кој некој друг комерцијален субјект одржува некаков облик на деловни односи заради взаемна корист.

223. За целите на ОЕО, од значење се деловните партнери кои директно се вклучени во меѓународниот трговски синџир на снабдување.

Сите економски оператори во меѓународниот трговски синџир на снабдување во рангот на извозници/произведувачи и увозници/купувачи

може меѓусебно да се сметаат за деловни партнери, во зависност од ситуацијата.

224. Барателот исто така може да има договорни деловни односи со други страни како чистачи, угостители, понудувачи на софтвер, надворешно обезбедување или изведувачи на работа за пократок рок. За целите на ОЕО, тие страни се нарекуваат даватели на услуги.
225. Иако тие страни немаат директна улога во меѓународниот трговски синџир на снабдување, тие може да имаат клучно влијание на безбедноста и царинските системи на барателот. Во смисла на безбедност и сигурност, за нив барателот треба да примени соодветни мерки, како и за своите деловни партнери.
226. Односот со деловните партнери може да биде договорен однос ако правата и обврските се наведени во договор. Освен тоа, нивниот однос може да биде слободно уреден без правна основа или може да биде некаде помеѓу тие две крајности (ако постои документација, но се работи само за исказ за фактичката состојба или изјави за намера).
227. Постојат и односи во кои едната страна, на пример во државна сопственост која управува со транспортната инфраструктура ги утврдува услужните параметри кои другата страна на пр. превозник, може или не мора да ги прифати, и има многу мало или никакво влијание на поставените параметри.
228. Бирањето на деловните партнери е од клучна важност и барателите за статус ОЕО треба да имаат јасна и проверлива постапка за одбирање на своите деловни партнери.
229. Од перспектива на ОЕО, деловните партнери, како што е наведено во членот 10-и став 1 точка д) од УСЦЗ, може да имаат можност за поднесување на барање за статус ОЕО, но ако не се одлучат за тоа или ако имаат деловни активности во земја во која не е можно да се добие статус ОЕО, потребно е на својот партнер ОЕО да му обезбедат соодветен доказ дека може да го исполнат прифатливиот степен на безбедносните и сигурносните стандарди.

Секако, би било идеал кога максимален број на учесници во меѓународниот трговски синџир на снабдување имаат статус ОЕО или негов еквивалент одобрен од надлежни органи на било која друга земја со која Република Македонија има потпишано договор за взаемно признавање.

Идентификација на деловните партнери

230. Кога се проверува меѓународниот трговски синџир на снабдување во контекст на самооценка на ОЕО, важно е улогата на секој деловен партнер да биде јасно утврдена. Улогата на деловниот партнер го одредува степенот на вклучен ризик, степенот на свесност за безбедноста и сигурноста која се бара од партнерот и, освен тоа, мерките кои ОЕО треба да ги воведи за да се намали утврдениот ризик.
231. Одговорностите на деловните партнери на ОЕО може да бидат, на пример:
- **производителите и имателите на складишта** треба да ја осигурат и промовираат свесноста дека деловните простори треба да бидат во согласност со прифатливите безбедносни стандарди кои спречуваат неовластено ракување со стоката во складот и спречување на неовластен пристап;
  - **увозници/шпедитери/извозници/царински застапници** треба да се осигурат дека агентите кои ја претставуваат третата страна се свесни за релевантните гранични постапки и системите на граничните премини и дека се запознаени со потребната документација која треба да се приложи со стоката во транзит и при царинење.
  - **превозниците** треба да се погрижат превозот на стока да не се прекинува непотребно и да ја сочува целосноста на стоката дури се наоѓа под нивен надзор.

Сигурносни барања за деловните партнери и давателите на услуги

232. Членот 10-и став 1 точка д) од УСЦЗ пропишува дека сигурносните и безбедносните стандарди во однос на деловните партнери се сметаат за соодветни ако *„барателот спроведува мерки кои овозможуваат јасна идентификација на неговите деловни партнери со цел да се обезбеди меѓународниот синџир на снабдување“*.
233. ОЕО може да се смета за одговорен само на неговиот дел во трговскиот синџир на снабдување, за стоката која е под негов надзор и за објектите со кои управува. Кога е одобрен статусот ОЕО, се однесува само на лицето кое го поднело барањето.
234. Меѓутоа, ОЕО исто така зависи од сигурносните стандарди на своите деловни партнери за да обезбеди безбедност на стоката која е под негов надзор. Клучно е ОЕО да биде свесен за сите улоги во својот трговски синџир

(синџири) на снабдување и дека неговото влијание на сигурноста може да се прикаже во односите со неговите деловни партнери.

235. Се очекува дека секој барател ќе се обезбеди дека неговите деловни партнери се запознаени со неговите барања за безбедност и сигурност и ќе настојува, ако е потребно и возможно, во зависност од неговиот деловен модел, да обезбеди писмени договори за соработка.
236. Барателот затоа треба, по потреба, кога влегува во договорен однос со деловниот партнер, да ја поттикне другата договорна страна да ја процени и подобри сигурноста на својот трговски синџир на снабдување и да ги вклучи деталите за начинот на кој тоа треба да се постигне и да се прикаже во договорните односи.
237. Управувањето со ризик поврзан со деловните партнери исто така е клучен елемент. Затоа, барателот треба да ја задржи документацијата како поткрепа на тој аспект за да ги докаже своите напори во поглед на осигурувањето дека неговите деловни партнери ги исполнуваат тие барања и дека презеле мерки за ублажување на сите утврдени ризици.
238. Овластениот економски оператор треба да знае кои се неговите нови потенцијални деловни партнери. При разгледување на новите потенцијални деловни партнери, ОЕО треба да настојува да прибере податоци за работењето на новите потенцијални деловни партнери кои се од важност за статусот овластен економски оператор.
239. Пристапот на сигурносните барања за давателите на услугите може да биде специфичен ако некои поткритериуми за безбедност и сигурност за ОЕО ги исполнува давателот на услугите во име на барателот за овластен економски оператор и ако тоа мора да се потврди во текот на дополнителна контрола.
240. Типичен пример е поткритериумот за контрола на пристапот кога барателот склучил договор со трговско друштво за обезбедување кое треба да ги исполни неговите обврски во тоа подрачје. Тој поткритериум контрола на пристап мора да се потврди преку проценка на начинот на кој давателот на услугите го исполнува во име на ОЕО.
241. Иако ОЕО може да го довери извршувањето на тие активности на трето лице, ОЕО е тој којшто, затоа што партнерите делуваат во негово име, е и останува одговорен за исполнување на критериумот за стекнување статус овластен

економски оператор и обезбедува давателот на услуги да ги исполни потребните барања.

242. Примери како ОЕО може да ја подобри безбедноста на својот трговски синџир на снабдување:

- соработка на ОЕО со други овластени економски оператори или нивни еквиваленти;
- ОЕО влегува, ако е потребно и возможно во согласност со неговиот деловен модел, во договорни односи во врска со сигурноста со своите деловни партнери;
- подизведувачите (на пример превозници) со кои ОЕО соработува се избрани врз основа на нивното придржување на одредени безбедносни прописи и понекогаш применливи задолжителни меѓународни барања;
- договорите содржат одредби со кои на подизведувачите им се оневозможува понатамошно подизведување на работите со страни кои се непознати за ОЕО;
- користење на пломби, кога е тоа можно, за да може да се открие бесправен влез преку местото на влез во товарниот дел. Страната која го товари контејнерот потребно е веднаш по завршување на постапката на натовар да стави пломба на контејнерите во согласност со одредбите од ИСО 17712;
- натоварените контејнери се прегледуваат во просториите на подизведувачот, терминал и простории за прием за да се провери дали на нив е ставена пломба;
- општите информации од органите надлежни за регистрација на трговските друштва (ако е можно) и производитите на партнерите (опасна и чувствителна стока и сл.) се разгледуваат пред стапување во деловен однос;
- ОЕО врши сигурносна проверка на својот деловен партнер или бара таква проверка од трето лице за да ја осигури усогласеноста со своите барање за безбедност;
- ОЕО, ако е потребно и возможно со оглед на неговиот деловен модел, бара изјава за безбедност во која се одразуваат предметните деловни модели, улоги и одговорности на двете договорни страни.

243. Пример на Изјавата за безбедност која може да се користи се наоѓа во прилог на Прирачникот за ОЕО во случаи кога барателот за ОЕО сака да ги исполни барањата пропишани во членот 10-и став 1 точка д) од УСЦЗ со помош на Изјава за безбедност од одреден деловен партнер.

244. Меѓутоа, во случаите кога изјавата за безбедност е избрана за соодветен и возможен механизам со оглед на неговиот деловен модел, барателот треба

да се обезбеди дека обврските која таа ги опфаќа навистина се исполнети и дека предметниот деловен партнер ги почитува.

- ОЕО користи превозници и/или поволности кои се уредени со меѓународни или европски потврди за безбедност (на пример регулиран агент)
- ОЕО влегува во недоговорни односи за да ги утврди прашањата од важност за безбедноста, посебно ако во сигурносната проценка утврди можни слабости.

245. Царинските органи и економските оператори треба да ги земат предвид горенаведените мерки само како примери и дека тој попис не е целосен. Изборот на некои мерки или комбинација на мерки најмногу зависи од улогата на одредениот деловен партнер и неговиот деловен модел. Без оглед на мерките кои барателот ги презел за да го исполни овој критериум, важно е да се спроведени постапките за следење на договорите со деловните партнери и истите редовно да се прегледуваат и ажурираат.

246. Доколку ОЕО дознае дека еден од неговите деловни партнери, кои се дел од меѓународниот трговски синџир на снабдување, не ги исполнува соодветните сигурносни и безбедносни стандарди, веднаш треба да преземе соодветни мерки за подобрување на безбедноста на трговскиот синџир на снабдување, најдобро што може.

247. Поврзано со пратки преземени од непознати трговски партнери се препорачува ОЕО да преземе соодветни мерки со кои сигурносните ризици поврзани со таа одредена трансакција ќе ги сведат на прифатлив степен. Тоа е особено важно ако ОЕО има нови или привремени деловни партнери или е вклучен во превоз на поголеми количини пратки како што е случај со поштенските и брзите пошти.

248. Во случаи на повеќекратно користење на подизведувачи одговорноста за сигурноста на трговскиот синџир на снабдување се пренесува од ОЕО (на пр. извозник) на неговиот деловен партнер (на пр. шпедитер). Тој е деловниот партнер кој службено се обврзал да изврши определени задачи во име на ОЕО. Меѓутоа, ако „подизведувачот од прв степен“ (на пр. шпедитер) понатаму користи други лица, треба да се провери како другиот подизведувач или подизведувачи (на пр. превозник или шпедитер) ги спроведуваат безбедносните мерки.

Ако ОЕО открие потешкотии во усогласеноста треба да стапи во контакт со царинските органи и да ги упати во детали за тие случувања.

г) сигурност на вработените

249. Сигурноста на вработените, покрај физичката сигурност, контролата на пристап, сигурноста на деловните партнери и т.н., е еден од најважните аспекти на безбедноста.

250. За да се спречи инфилтрирање на неовластени лица кои би можеле да претставуваат безбедносен ризик „барателот спроведува, во рамките на законот, безбедносна проверка на можни идни вработени кои ќе работат на чувствителни работни места по безбедноста и извршува дополнителни периодични безбедносни проверки“. Со оглед на практичната примена на ова барање, царинските органи и самиот барател предвид треба да ги земат следниве важни прашања:

- сите економски оператори би требало да имаат соодветен систем/постапка за да бидат во согласност со ова барање, а царинските органи тоа да може да го проверат;
- барателот, како работодавач, е одговорен за извршување на тие проверки, а царинските органи проверуваат дали се извршени и дали се доволни за обезбедување на усогласеност, земајќи го предвид важечкото законодавство;
- обемот и целта на проверките би требало да бидат јасни. Треба да се почитува начелото на пропорционалност т.е. „постапките не би требало да надминуваат од она што е нужно потребно имајќи предвид целта на истите“.

251. Обемот и проверката на усогласеноста со поткритериумот зависи од големината, организациската поставеност и видот на деловна активност на економскиот оператор. Затоа проверките се специфични и се прилагодуваат на предметниот барател.

252. Меѓутоа, главни подрачја кои секогаш треба да се проверат вклучуваат:

- политика на вработување кај барателот

253. Општата организација и постапка на вработување на нови вработени мора да биде јасна, вклучувајќи и кој е одговорен за тоа. Политиката на вработување кај барателот треба да ги предвидува сите разумни мерки на внимателност кои треба да се земат предвид при вработување на нови лица за работа на безбедносно чувствителни работни места. Проверката треба да

е насочена кон тоа дали идните вработени се претходно осудувани за дела поврзани со безбедност, царина или други кривични дела поврзани со безбедноста на меѓународниот трговски синџир на снабдување и воедно да извршуваат редовни сигурносни проверки на веќе вработените на безбедносно чувствителни работни места, во рамките на законските прописи.

254. Методите на безбедносни проверки може да опфатат основни проверки како проверка на идентитет и живеалиште односно престојувалиште, проверка на работна дозвола ако е потребно при вработување, барање на потврда за неосудуваност и истрага врз основа на елементи од историјата на претходни вработувања и препораки.

255. Барателот исто така треба да има сигурносни барања поврзани и со користење на привремени вработувања и агенциски вработувања. Потребни се слични безбедносни стандарди за привремените и постојаните вработени како и за агенциски вработувања, земајќи ја предвид безбедносната чувствителност на поединечни работни места.

256. Доколку се користи агенција за вработување при вработување на лица, барателот во договорот со агенцијата треба детално да го опише степенот на безбедносна проверка на лицата која треба да се изврши пред и по вработување на безбедносно чувствителни работни места. Царинските органи може да побараат проверка на тоа како ОЕО ги проверува надворешните соработници. Во таа смисла, барателот треба да ги чува доказите на стандардите кои ги применил во својата евиденција.

- вработени кои работат на безбедносно чувствителни работни места

257. При дефинирање на „чувствителни работни места по безбедноста“ треба да се изврши соодветна анализа на ризик и треба да се земе предвид дека тоа не се само менаџерски места туку и места поврзани директно со ракување и движење на стоката.

258. Безбедносно чувствителни работни места во овој контекст се на пример:

- места поврзани со работи на обезбедување, царина или вработување;
- работи поврзани со надзор над простории и пријавница;
- работни места, опишани во Прашалникот за самооценување, поврзани со влез/излез на стока и складирање.

259. Овие проверки може да се однесуваат и на постоечките вработени во други оддели, за кои не се смета дека се од чувствителна природа од безбедносен аспект, а кои се преместуваат на такви работни места.
260. За високите и/или клучните безбедносни места, може да се бараат дополнителни проверки поврзани со казни за кривични дела. Именуваните вработени потребно е да ги известат своите работодавачи за полициски опомени/кауции, нерешени судски постапки и/или правосилни пресуди.
261. Сите проверки кои треба да се извршат мора да бидат во согласност со законите и одредбите поврзани со заштита на личните податоци со кои се уредува обработката на личните податоци во различни околности.
262. Во низа случаи постојат одредби кои овозможуваат обработка на лични податоци само ако предметното лице однапред дало своја согласност. Затоа, за да се олесни постапката за некои од местата, во договорот за работа може да биде вклучена посебна клаузула која од предметните лица се бара да дадат своја согласност за постапката – безбедносна проверка.

- политика и процедура кога вработените добијат или дадат отказ

263. Барателот би требало да има процедура со која во најкраток рок се прекинува пристапот кон системот за идентификација, деловните простории и информатичките системи на сите вработени со кои е раскинат работниот однос.
264. Како што е наведено во појаснувачките забелешки на Прашалникот за самооценување (види прашање 5.12 „сигурност на вработените“), сите овие безбедносни барања кои се спроведуваат во врска со политиката на вработување кај барателот мора да бидат документирани.

е) Програми за подигнување на свеста околу безбедноста

265. За да се спречи неадекватна свест за безбедносните барања, барателот е должен да *„обезбеди неговиот соодветен персонал активно да учествува во програми за подигнување на свеста околу безбедноста“*.
266. Барателот треба да развие механизам како ќе ги образува и обучува вработените за безбедносните политики, препознавањето на отстапувањето од тие политики и разбирањето со кои активности треба да се реагира на безбедносните пропусти.

267. Барателот посебно треба:

- да ги образува своите вработени и доколку е потребно, своите деловни партнери, во врска со ризиците во меѓународниот трговски синџир на снабдување;
- да обезбеди образовни материјали, стручно раководење и соодветни обуки за препознавање на потенцијално сомнителен товар за сите релевантни вработени вклучени во трговскиот синџир на снабдување, како што се вработените од обезбедување, вработените кои ракуваат со товар и вработените кои се одговорни за проверка на документацијата на товарот, како и вработените во одделите натовар и прием на стока. Оваа обука треба да се спроведе пред економскиот оператор поднесе барање за статус на ОЕО;
- да води соодветна евиденција за образовните методи, доставените упатства и организирани обуки, за да може програмите за свесност да се документираат;
- служба или лица (внатрешни или надворешни соработници) треба да е одговорна за обука на вработените;
- да ги запознае вработените со процедурите кои се спроведуваат внатре во трговското друштво преку кои би се утврдиле сомнителни инциденти и како да се извести за нив;
- да спроведе посебна обука со која би им се помогнало на вработените да обезбедат истоветност на товарот, препознавање на потенцијални внатрешни безбедносни закани и заштита на контролата на пристап;
- содржината на обуките треба редовно да се ревидира и ажурира во зависност од потребите;
- не постои пропишан временски период во кој обуката за безбедност и сигурност треба да се повторува. Меѓутоа, со оглед дека од година во година вработените, просториите, процедурите и тековите може да се менуваат, потребно е да се планира повторување и ажурирање за да се обезбеди одржување на степенот на свесност.

268. Соодветната обука потребно е да е задолжителна за сите нововработени или за било кој вработен кој неодамна е префрлен на работно место поврзано со меѓународниот трговски синџир на снабдување.

269. Овие механизми за образование и обука на вработените поврзани со безбедносната политика би требало да одговараат на големината на трговското друштво (види дел мали и средни трговски друштва). На пример, кај микро, малите и средни трговски друштва, царинските органи може да

прифатат и усна обука, ако е евидентирана, потсетник на основните барања во врска со безбедноста и сигурноста во општите процедури за безбедност и сигурност или едноставно известување за свесноста парафирано од релевантни вработени.

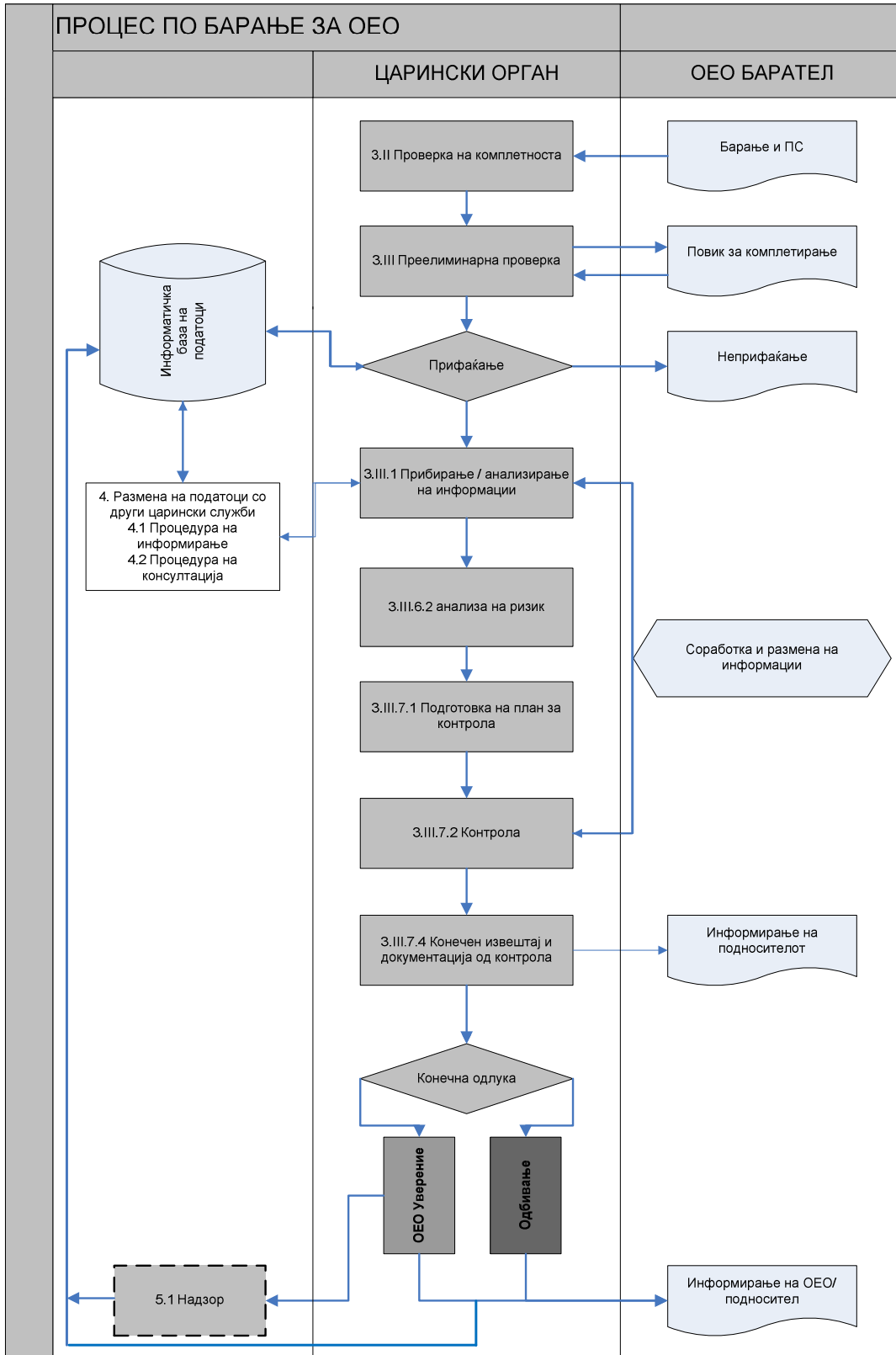
270. Истовремено, зачестеноста и интензитетот на обуките за безбедност и сигурност може да се разликуваат помеѓу различни вработени во едно трговско друштво заради нивната одговорност и поединечни можности на влијание на безбедноста на меѓународниот трговски синџир на снабдување.

Дел 3

Барање и постапка на давање уверение

271. По подготвителната фаза, постапката на давање уверение по формалното доставување на барање е прикажан на сликата во продолжение:

Глава I

Утврдување на надлежната држава за поднесување на барање за овластен економски оператор

3.1.1. Општо

272. Барањето за статус овластен економски оператор се поднесува во Царинската управа, предвидено во членот 10-г од УСЦЗ.

3.1.2 Мултинационални трговски друштва и големи претприемачи

273. Обработката на барањето за уверение ОЕО за трговски друштва кои се дел од мултинационални трговски друштва се спроведува во целост како и за трговски друштва регистрирани во Република Македонија. При проверката на исполнетоста на условите се зема предвид поврзаноста со матичното трговско друштво и меѓусебните деловни активности.

3.1.3 Пристап кон царинската документација

274. Членот 10-г став 2 од УСЦЗ ја предвидува ситуацијата во која царинската евиденцијата на трговското друштво ја води надворешен субјект во друга земја. Оваа пракса е вообичаена и законски дозволена. Во ваков случај, трговското друштво му обезбедува на царинскиот орган електронски пристап на документацијата која се наоѓа во друга земја.

Глава II

Прием и прифаќање на барање

275. Општата постапка која треба да се следи кога се поднесува барање за статус ОЕО е предвидена во членовите од 10-в до 10-ѓ од УСЦЗ. По приемот на барањето, царинските органи го прегледуваат и одлучуваат дали да го прифатат или не. Предвид треба да се земат следниве генерални насоки:

- барањето мора да се поднесе во согласност со членот 10-в став 1 од УСЦЗ;

- прилозите кои се поднесуваат заедно со барањето наведени се во појаснувачките забелешки кон Прилогот 3-а од Уредбата за спроведување на царинскиот закон. Тие податоци може да се наведат и во Прашалникот за самооценување ако и тој се поднесува заедно со барањето;
- дури и ако нема законско барање Прашалникот за самооценување да се поднесе заедно со барањето, се препорачува на барателот да го достави најрано што може, посебно имајќи предвид дека Прашалникот за самооценување е замислен за да се забрза самата постапка. Исто така важно е да се земе предвид дека податоците наведени во Прашалникот за самооценување не може да се користат како причина за неприфаќање освен кога податоците од задолжителните прилози се поднесуваат по пат на Прашалникот за самооценување;
- за да може брзо да се провери дали поднесеното барање ги задоволува условите за прифаќање, царинските органи мора да ги имаат сите податоци. До тие податоци може да се дојде или со пристап кон релевантните бази на податоци или со барање до подносителот истите да ги поднесе заедно со барањето (на пр. потврда за неосудуваност, и сл.);
- кога е тоа потребно, царинските органи треба да користат и други расположливи извори на информации, на пр. заеднички податоци со други органи, да се контактираат други надлежни тела, податоци од интернет страницата на трговското друштво и т.н.;
- во случај кога се потребни дополнителни податоци, царинските органи мора да ги побараат од барателот најкраток можен рок, но најдоцна 30 календарски денови од датумот на прием на барањето;
- во УСЦЗ не е пропишан рок во кој барателот е должен да ги поднесе бараните податоци. Во тие случаи, се применува Законот за општа управна постапка. Меѓутоа, без дополнителните податоци, барањето не може да се обработи;
- царинските органи секогаш мора да го известат барателот за прифаќање на барањето и датумот на прифаќање; исто така треба да го известат за неприфаќање на барањето и да се наведат причините за неприфаќање;
- во случај на претходно дадена согласност за објавување на називот на имателот на уверение, истото се објавува на интернет страницата на Царинската управа;
- во случај на постоење на договори за взаемно признавање на уверенијата за ОЕО, договорните држави се известуваат за прифатеното/неприфатеното барање согласно склучениот договор.

Глава III

Анализа на ризик и постапка на дополнителна контрола

3.III.1 Прибирање и анализа на податоци

276. За да може да спроведе анализата на ризик и да се подготви ефективна и ефикасна контрола, од клучно значење е да се добијат што е можно повеќе битни податоци достапни за економскиот субјект.
277. Податоците се прибираат со цел:
- подобро разбирање на деловната активност на економскиот субјект;
  - добивање на што е можно подобар преглед на организацијата на работењето, процесите и процедурите на економскиот субјект;
  - подготовка на план за контрола во согласност со резултатите од анализата на ризик;
  - подготовка за контрола (оптимален тим за контрола, тежиште на контролата и т.н.);
  - проверка на исполнувањето на критериумите што е можно повеќе.
278. Економскиот оператор секогаш треба да се советува да го пополни Прашалникот за самооценување и да го поднесе заедно со образецот за барање.
279. Податоци кои царинските органи може да ги добијат од разни извори се следните:
- внатрешни бази на податоци;
  - внатрешни податоци (резултати од претходни проверки и/или контроли; други одобрености или укинати одобрености, проверка на претходно поднесени царински декларации и т.н.);
  - податоци побарани и добиени од други надлежни органи;
  - податоци од други држави (постапката за информирање и советување);
  - податоци поднесени од самиот економски оператор (од Прашалникот за самооценување);
  - индикаторите за ризик;
  - јавно расположливи податоци (вести, интернет, истражувања, извештаи и сл.);

- било кои други битни податоци вклучувајќи слики, фотографии, видео записи, планови на деловни простори и сл.
280. Сите собрани податоци мора внимателно да се оценат за да се изврши проценка на нивната точност и релевантност за целта на контролата. Треба да биде јасно дека собирањето податоци е динамична постапка и дека лесно може да се случи добиените податоци „да бараат уште податоци“.
281. Барателот треба да биде свесен за тоа и спремен да им ги обезбеди на царинските органи сите потребни дополнителни битни податоци кои ќе зголемат вредноста на резултатот.
282. Исто така треба да се земе предвид дека податоците се менуваат и дека понекогаш тие се добри само во моментот кога се собрани. Затоа од голема важност е да се имаат најновите и ажурирани верзии на податоци.
283. За да се обезбеди царинскиот орган надлежен за издавање дека е во тек со сите случувања кои може да влијаат на резултатот во фазата на прием на барањето и проверка од големо значење е постоење на систем за утврдување кога се потребни дополнителни податоци и кога е потребно да се извести барателот за тоа.
284. Големината на економскиот оператор, неговите специфичности и процедури низ кои поминал при други релевантни постапки за давање на одобренија може да резултира со забрзување на постапката.

3.П.2 Мали и средни трговски друштва

285. Малите и средни трговски друштва се дефинирани во членот 470 од Законот за трговските друштва каде се врши нивно класифицирање на големи, средни, мали и микро трговци.
286. Меѓутоа, треба да се земе предвид дека за потребите за издавање на уверение за статусот ОЕО и усогласеност со поставените критериуми, таа класификација не е единствена релевантна. Таа класификација може да биде доволна за поединечни економски оператори кои се сметаат за мали и средни трговци, согласно поставениот класификациски систем, но за малите и средни трговци кои се дел од поголеми мултинационални трговски друштва со заеднички безбедносни стандарди и процедури се земаат предвид и други податоци.

287. Сите мали и средни трговски друштва меѓу себе се различни во смисла на големина, сложеност на работата, видот на стока со која работат, положбата во меѓународниот трговски синџир на снабдување и т.н.
288. На пример:
- со барателот кој има 51 вработен кој увезува очила ќе се постапува поинаку отколку со барателот со 249 вработени кој увезува оружје и кој веќе има применето разни безбедносни мерки;
  - царинскиот застапник со 4 вработени кој извршува дејност како подизведувач за производител со 150 вработени исто така ја претставува разнообразноста на малите и средни трговски друштва.
289. Малите и средни трговски друштва претставуваат 99% од сите трговски друштва, а девет од 10 мали и средни трговски друштва реално се микро трговци со помалку од 10 вработени.
290. Тие го претставуваат клучниот дел од меѓународниот трговски синџир на снабдување. Во некои случаи, може да ги претставуваат најголемиот дел економски оператори, често како подизведувачи на големи трговски друштва.
291. Земајќи ги предвид можните потешкотии со кои малите и средните трговски друштва може да имаат во постапката на издавање на уверение и како може да им се олесни добивањето на статусот ОЕО, во прописите поврзани со ОЕО применета е потребна флексибилност за да се намалат трошоците и оптеретувањата.
292. Дури и ако критериумите за добивање на статус овластен економски оператор се еднакви за сите без оглед на нивната големина, членот 10-а став 2 од УСЦЗ пропишува законска обврска дека царинскиот орган „при издавањето на уверенијата ги зема предвид посебните карактеристики на економските оператори“.
293. Во овој прирачник, посебните карактеристики на малите и средните трговски друштва поврзани со одобрување на ОЕО ќе се прикажат низ примери.

3.П.3 Посебни економски активности

3.П.3.1 Курирски сервис

294. Улогата на превозникот во меѓународниот трговски синџир на снабдување е опишана во делот наменет за можните учесници во меѓународниот трговски синџир на снабдување, од овој прирачник.

295. Во рамките на овој трговски сектор постои потсектор кој ги вклучува курирските сервиси. Овој потсектор вклучува релативно мал број економски оператори, но со голем обем на трансакции; во некои држави овој потсектор опфаќа околу една третина од сите пратки во увоз и околу 50% од сите пратки при извоз.

296. Овој потсектор има неколку посебни обележја:

- голем број на трансакции;
- важност на брзината на превозот и брзото царинење – брзите рокови на испорака е значајна маркетиншка алатка на овие трговски друштва и се битни за нивните клиенти;
- голем број и разноликост на деловни партнери од редовни деловни корисници до еднократни приватни клиенти;
- економските оператори често ја извршуваат и улогата на царински застапник како дополнување на улогата превозник;
- со оглед дека начинот на превоз е најчесто по воздушен пат, овие економски оператори дејствуваат како „регулиран агент“ или „познат испраќач“ како што е предвидено во Уредбата за условите за безбедност на воздухопловното пристаниште и правилата за начинот на вршење на работите поврзани со обезбедување од дејствија на незаконско постапување (Aviation Security).
- превоз на пакети и товар со сопствени воздухоплови или чување спакувани вреќи и пакети за други воздушни превозници;
- економските оператори често имаат одобренија од царинските органи за користење на поедноставени постапки.

297. Со оглед на овие посебни обележја, постојат неколку специфични ризици за овој потсектор кои треба да бидат земени предвид кога таквите економски оператори поднесуваат барање за статус ОЕО, на пример:

- степенот на повреди при проверка на усогласеноста со царинските прописи.

Царинските органи треба да ја уважат големата количина на трансакции и да оценат дали тие повреди на царинските прописи произлегуваат од системот, квалитетот на внатрешните контроли кај економскиот оператор и

процедурите со кои се утврдуваат и исправаат грешките – (види дел Мерки за стекнување статус ОЕО од овој прирачник);

- сигурноста на податоци кои економскиот оператор ги прави достапни на царинските органи при вршење на проверка на системот за управување со комерцијални, а кога е потребно и транспортни документи.

Со оглед на големата количина податоци, царинските органи треба да ги разгледаат мерките со кои се штити системот на економскиот оператор од бесправен пристап како и пристап кон документацијата и процедурите за обработка на податоците во системот кој го користи курирската служба;

298. При проверката на безбедносните и сигурносните стандарди, царинските органи треба да ги имаат предвид:

- местата и активностите кои не се покриени со статусот „регулиран агент“;
- повреди на договорениот безбедносен систем со ризик од доставување на несигурна и небезбедна стока. Со оглед на шареноликоста на деловни партнери, царинските органи треба да ги проценат процедурите за селектирање на деловните партнери и управувањето со ризик поврзан за познати и непознати деловни партнери;
- лицата кои се вклучуваат во деловните активности може да претставуваат безбедносен ризик. Со оглед на големата количина работа, царинските органи мора да ги оценат процедурите за извршување на безбедносни проверки на нововработените, како и процедурите за проверка на постојано и привремено вработените;
- неадекватна свест за барањата поврзани со безбедноста. Царинските органи треба да ги оценат постапките за одржување на соодветни обуки со кои економскиот оператор ги покрива ризиците за безбедност и сигурност поврзани со движењето на итните пратки.

3.ИИ.3.2 Поштенски оператори

299. Поштенскиот оператор има свои особености и потребно е да се земат предвид неговите карактеристики и со нив поврзаните ризици. Може да се претпостави дека критериумот докажана финансиска солвентност се оценува на ист начин како и за останатите економски оператори па тежиштето во продолжение ќе биде на специфичните прашања поврзани со другите критериуми за стекнување статус овластен економски оператор.

Усогласеност со царинските прописи

300. Поштенскиот оператор се занимава со достава/отпрема на многу мали клиенти/корисници чија сигурност не може лесно да се контролира. Тоа создава многу проблеми како за царинските давачки така и за безбедноста и сигурноста.
301. Примери за подрачја на ризици поврзани со царинските постапки се следни:
- голем број „мали“ пратки, т.е. пратки со мала тежина/вредност;
  - несигурни изјави кои ги даваат клиентите (најчесто поединци): грешки и пропусти во изјавите за вредност и квалитативниот опис на содржината на пратката, недостаток/неадекватност на приложената документација кон царинската декларација и потешкотии во усогласувањето со царинските барања (недостаток на одобрености/дозволи и т.н.);
  - одложени доставки заради превозникот;
  - висок ризик од изгубени пратки.
302. Затоа, во текот на контролата, која се однесува на критериумот почитување на барањата на царинските органи за спроведување на царинските формалности, земајќи ги предвид големината и видот на економскиот оператор, секогаш треба да се провери севкупниот број на повреди на царинските прописи во корелација со царинските декларации и споредени со вкупниот број на трансакции годишно со цел да се процени потенцијалниот ризик, вклучувајќи го и тој од финансиска природа.
303. Управувањето со постапките за локално царинење и складирање е најважен елемент кој треба детално да се провери, вклучувајќи ги и другите ризици.

Сметководствени и логистички системи

304. Еден од ризиците кои треба да се земат предвид е управувањето со известувањето за недоставена пошта/пакет (кога не е можно да се пронајде примачот или кога примачот не го подигнува пакетот).
305. Поврзано со овој клучен аспект, неопходно е да се проценат трошоците на складирање (и ако постои, доколку дозволуваат прописите, подоцнежното уништување) или трошоци поврзани со враќање на пратката на испраќачот.

Тоа би можело да има големо влијание на царинските и сметководствените постапки и да влијае на логистичката организација и управување, трошоците, безбедноста на стоката и складот.

306. Таквата ситуација бара можност за потпирање на ИТ системот кој мора да биде доволно сигурен и структуриран на начин кој ќе обезбеди следливост на сите царински постапки, увоз и извоз, како и сигурност на податоците кои се наоѓаат во него.
307. При оцена на ефикасноста на системот на внатрешна контрола од значење е да се провери, како дополнување на поделбата на должности, дали постојат вработени надлежни за следење на усогласеноста со правилата поврзани со царинските постапки и како со нив поврзаните ризици се откриваат и решаваат. Затоа, треба да се оцени влијанието на разни потенцијално негативни случувања во деловната активност на операторот и внимателно треба да се оценат постапките кои се спроведуваат за решавање на неусогласеноста со царинските прописи.
308. Освен тоа, поврзано со внатрешната контрола, значајно е да се провери кои бази на податоци и кои информатички постапки се користат за архивирање на податоците во врска со клиентите и пратките.
309. Друг аспект кој треба да се оцени е управување со копнениот превоз, посебно ако станува збор за оператори на воздушни пристаништа, кога е неопходно да се оцени сигурноста на возачот кој ги доставува пакетите.

Сигурносни барања

310. Во овој контекст треба внимателно да се разгледа вработувањето на лица, на пример од значење е да се земе предвид процентот на привремено вработени во однос на вкупниот број затоа што тоа е јасен показател на можноста за инфилтрирање и злоупотреба на услугите за незаконски активности, што може да влијае на безбедноста и сигурноста (бомби во пакети, дрога, други видови на незаконска стока).
311. Од таа причина потребно е внимателно да се оценат воспоставените мерки за вработување на лица кои ќе работат на посебни постапки како што е директен контакт со чувствителна стока на места предвидени за чување или подрачја со висок ризик.

312. Исто така важно е да се провери зачестеноста со која економскиот оператор ги следи своите вработени и дали се почитуваат работните стандарди. Од големо значење во овој контекст е да се земат предвид процедурите за управување со договори случени со агенции за вработување.
313. На своите вработени, без оглед на видот на договор врз основа на кој се вработени, треба да им е гарантирана соодветна стручна наобразба, посебно поврзана со царинските постапки и прописи.
314. За да се постигне висок стандард на квалитетот во примена на постапките за безбедност и сигурност, неопходно е да се обезбедат соодветни обуки во кои е се вклучени вработените одговорни за скенирање на стоката која се испраќа.
315. За да се осигури безбедноста на меѓународниот трговски синџир на снабдување, поштенскиот оператор треба да:
- состави насоки за безбедност и сигурност преку кои ќе ги извести и обучи своите вработени за ризиците поврзани со поштенските постапки;
  - има соодветна внатрешна организација која овозможува зголемување на бројот на контроли во текот на одредени ризични случувања или по одредени специфични разузнавачки информации;
  - се обучат соодветните поштенски инспектори кои работат на сигурносни контроли и да им овозможи ажурирани податоци за тоа како може да се препознаат потенцијално опасни пратки, земајќи ги предвид ризиците како следат:
    - испраќачот не е наведен;
    - чувствителни примачи (дипломати, политички институции, финансиски органи, верски заедници, печат и т.н.)
    - постоење на напомена или лепенка чија намена е избегнување контрола: „да не се изложува на рентген зраци“, „доверливо“, „не е потребна поштенска инспекција“, „не отворај“ и т.н.;
  - необични макроскопски или хемиски карактеристики (на пр. пакувања за задржување на топлина, присутност на необични мириси, губење или ширење на содржината, промена на бојата на пакувањето, масни дамки, звуци во пакетот и т.н.).
316. Поштенскиот оператор исто така мора да преземе мерки за логистичка/организациска димензија на просторот кој се користи за складирање на пратки преку следниве активности:

- да постојат посебни подрачја во кои се вршат сигурносни контроли на пратките кога ќе пристигнат или пред да се испратат;
- физички да се одвои стоката на која треба да се изврши контрола од оние пратки на кои не е извршена контрола;
- да се бара од клиентите да користат производи чија следливост може да се обезбеди;
- да се припреми план за реакција за препознавање, изолација и неутрализација на откриените закани;
- да се создаде безбедносна контакт просторија за царинскиот орган, полиција, разузнавачка и здравствена служба во согласност со услугата што се нуди и нејзината важност.

317. Со оглед на значајната големина и посебните карактеристики на услуги кои ги нуди поштенскиот оператор, како и бројот на трансакции, а со цел да се воспостават сигурни постапки поврзани со царинските, логистичките, сметководствените и безбедносните аспекти, клучно е сите овие постапки да се строго стандардизирани со детални внатрешни процедури и протоколи кои се применуваат во секојдневната пракса.

3.П.3.3 Железнички превозници

318. Општо, контролата кај железничките превозници не се разликува значајно од контролата кај другите превозници. Дури може да се смета дека железничките економски оператори претставуваат низок степен на ризик заради природата на начинот на превоз.

319. Меѓутоа, за планирање на активности за контрола и проценка на ризик корисно е да се прикажат неколку специфични карактеристики на деловните активности кај железничките превозници:

- железничките оператори се обврзани со меѓународни спогодби и конвенции (COTIF, CIM). Тие спогодби може да наметнуваат барања поврзани со печати и целосност на товарот. Одговорноста во текот на превозот исто така се зема предвид;
- железничкиот промет подлежи на прописи и потврди за сигурност на патниците и товарот. Тие може да вклучуваат барања поврзани со системите за управување со безбедноста, сигурноста на вработените и системите на внатрешна контрола;
- железничките превозници оперираат во поделена околина од регулаторен аспект. Железничките постапки може да ги регулираат и контролираат неколку различни државни органи;

- работното опкружување содржи неколку елементи со кои често управуваат трети страни, одговорни за инфраструктура како што се шини, ранжирни станици и контејнерски терминали или трети лица одговорни за единица товар;
- барателот може да има сложена организациска поставеност, голем број деловни простории и широк спектар на постапки. Постапките исто така може да се поделат на патнички и товарни;
- железничките превозници може да работат со мноштво деловни партнери, обично познати. Тие може да вклучуваат на пр. друмски превозници, управители на складишта, управители на воздушни пристаништа и даватели на услуги поврзани со безбедност на железничките станици. Натоварот и истоварот на единица товар/контејнер од или на вагони може да биде во надлежност на превозникот. Меѓутоа, натоварот и истоварот на стока обично е одговорност на клиентот. Самите железнички превозници обично не вршат натовар и истовар на единица товар ниту за тоа користат трето лице. Само доколку нуди услуги за ракување со пратките и други дополнителни логистички услуги, железничкиот превозник може да има оперативна одговорност за ракување со стоката;
- во текот на превозот, неколку лица би можеле да ракуваат со документи или да контролираат единица товар/вагон. Само кога нудат услуга за ракување со пратките и дополнителни други логистички услуги, железничките превозници ракуваат со стоката на местото на претовар, во логистички центри или складишта.

320. Во текот на проценката на ризикот и контрола кај железничкиот превозник кој поднел барање за ОЕО внимание треба да се посвети на следново:

- за полесно да се разбере деловното опкружување, царинските органи треба од барателот да побараат кратка презентација за прописите, договорите и конвенциите кои ги обврзуваат, пред извршувањето на контролата;
- при подготовка на контрола, царинските органи би требало да имаат јасен преглед на локациите и деловните простори кои се опфатени со царинските прописи и да утврдат дали тие се под надзор на барателот или не. Релевантни локации се простори во кои се ракува со царински документи, единици товар и стока;
- спречување на неовластен пристап кон стоката и единиците товар подразбира постоење на безбедносни надзорни методи, најмногу на ранжирните станици со отворен пристап и текот на превозот/истовар/натовар и стојење на возовите;

- следење на единица товар, безбедносни постапки поврзани со гранични премини (надзорни камери, скенирање) и застанување на возовите, мерење на товарот, прегледи од седум точки (особено после долго складирање);
- постапки за ставање на пломби вклучувајќи и упатства за повреда на безбедноста;
- препознавање на деловните партнери и вклучување на одредби за безбедност и сигурност во договорите, дури и за инцидентни партнери. Заради користење на надворешни подизведувачи во некои клучни активности (натовар/истовар/безбедносен надзор) барателот мора да управува со ризиците поврзани со деловните партнери така што ќе вклучи соодветни барања во договорите со нив и ќе врши надзор над спроведувањето. Исто така се смета дека стандардизираните постапки во пракса во случај на повреда на безбедноста имаат важна улога во подобрување на трговскиот синџир на снабдување;
- спроведување на обуки за подигнување на свеста околу безбедноста;
- клучен фактор се и воспоставени рутини за постапките за известување за и постапување во случај на повреда на безбедноста.

3.П.4 Фактори кои ја олеснуваат постапката за давање на уверенија

3.П.4.1 Општо

321. Различни економски оператори, заради своите економски активности, мора да задоволат различни стандарди и прописи, освен барањата поврзани со ОЕО. Програмата ОЕО настојува да ги земе предвид и да се потпира на веќе постоечки стандарди и одобренија, со тоа што постоењето на други одобренија не е предуслов за добивање статус ОЕО.
322. За да се забрза обработката на барањата, царинските органи треба да користат, кога е тоа можно, податоци кои веќе ги имаат за подносителите на барања, со цел да се намали времето потребно за контрола. Тука може да вклучат податоци од:
  - претходни барања за царински одобренија;
  - податоци кои веќе се доставени до царинските или други државни органи на управата кои се достапни на царинските органи;
  - царински дополнителни контроли;
  - царински постапки кои барателот ги користел/декларации кои барателот ги поднел;
  - самооценката која барателот ја извршил пред поднесување на барањето;

- постоечки стандарди кои се применуваат кај барателот и одобренија кои ги има; и
  - постоечки заклучоци од релевантни експерти како што е пропишано во членот 10-л став 2 од УСЦЗ.
323. Меѓутоа, во зависност од околностите на секој поединечен случај, земајќи го предвид временскиот период на кој тие податоци се однесуваат, царинските органи може треба да ги преиспитаат или да побараат потврда од други надлежни органи дали поднесените податоци (во целост или делумно) се сеуште точни.
324. Посебно внимание треба да се посвети на случаите за кои во законодавството се овозможува автоматско признавање на безбедносните и сигурносните стандарди, на пример:
- членот 10-и став 2 од УСЦЗ, се смета дека се задоволени критериумите за безбедност и сигурност ако критериумите за издавање на потврди/уверенија се идентични или соодветствуваат со критериумите пропишани во УСЦЗ. Ако барателот е корисник на некоја од следните:
    - меѓународно признати потврди за безбедност/или сигурност кои се издадени врз основа на меѓународни конвенции;
    - Европски потврди за безбедност и/или сигурност
    - меѓународни стандарди од Меѓународната организација за стандардизација;
    - европски стандарди од Европската организација за стандарди.
325. Наведените потврди важат само ако се издадени од меѓународно овластени издавачи на потврди или национален надлежен орган.
326. Покрај тоа, постојат голем број меѓународни и национални стандарди и одобренија како и мислењата дадени од експерти од областа на стандардите поврзани со водење евиденција, финансиска солвентност или безбедност и сигурност кои царинскиот орган може да ги прифати во согласност со членот 10-л став 2 од УСЦЗ.
327. Во тие случаи, доставувањето на потврдата/уверението не значи дека соодветниот критериум за стекнување статус ОЕО автоматски е исполнет и дека тој повеќе нема да се проверува. Надлежниот царински орган е тој кој ќе утврди дали поединечни критериуми се исполнети и во која мера.

328. Во тој контекст постојат различни показатели кои се земаат предвид при оценка на тоа дали и во која мера потврдата или стандардот е битен и може да биде корисен во постапката при поднесување на барање за статус ОЕО.
329. Некои од тие показатели се следни:
- кој го издал уверението или кој е надлежен за одобрување на стандардот? Дали уверението е издадено од надлежен орган или трето лице? Дали третото лице е меѓународно акредитирано?
  - на кој начин се дава уверението? Постојат ли проверки кои ги извршува надлежниот орган, самооцена на економскиот оператор или постојат проверки кои ги извршува независно и акредитирано трето лице?
  - дали е извршена контрола на лице место или извршена е контрола само на документи?
  - кои се причините зошто економскиот оператор поднел барање за потврда/уверение?
  - дали постапката за одобрување ја извршил самиот економски оператор или користел консултант?
  - дали потврдата е валидна за целиот објект, одредена локација или одредена постапка?
  - кога потврдата е издадена? Кога е спроведена последната контрола?
330. Пописот на познати стандарди и потврди наведен подолу не е целосен. Заради разнообразноста на деловни активности кај економските оператори и заради националните посебности наведени се само најчестите.
331. Барателот на надлежниот царински орган може да му достави податоци за секој стандард кој го исполнува или потврда која ја има, а кои може да влијаат на критериумите за стекнување статус ОЕО. Надлежниот царински орган проверува дали може и во која мера да се земат предвид.
332. Тоа се однесува и кога економскиот оператор користи како консултант независен надлежен орган/установа во случаите кои влијаат на критериумите за стекнување на статус ОЕО, а кои не довеле до добивање на потврда (на пр. советување со локалната полиција за спречување на криминалот на терен, програми за обука).
333. Треба да се напомене дека не е нужно, за целта стекнување статус ОЕО, да се има некоја од тие потврди или консултант, меѓутоа ако постојат, тие може да содржат корисни податоци за царинските органи и може да ја забрзаат постапката (види појаснувачки забелешки за Прашалникот за самооценување

оддел 3 и 5 поврзани со сметководствени и логистички системи и барања за безбедност и сигурност).

334. Напомнуваме дека секогаш одговорност на барателот е да покаже дали ги исполнува критериумите за стекнување статус ОЕО.

3.ИИ.4.2 Потврди/одобренија кои се издадени од Царинската или друга државна управа

а) постоечки царински одобренија

335. Кога економскиот оператор ќе поднесе барање за уверение за статусот ОЕО, предвид треба се земат сите други царински одобренија кои му се веќе одобрени.

б) потврди кои ги издала Агенцијата за цивилно воздухопловство

336. Агенцијата за цивилно воздухопловство е надлежна за издавање на одобренија на трговските друштва кои работат со воздушен превоз на товар. Во зависност од улогата во трговскиот синџир на снабдување може да поднесат барање за статус „регулиран агент“, „познат испраќач“ или „регистраан испраќач“.
337. „Регулиран агент“ се трговски друштва како агенции, шпедитери или други оператори кои работат со воздухопловни трговски друштва и извршуваат безбедносни контроли, кои надлежниот орган ги пропишува за превоз на стока, пакети, брзи пошти и пакети.
338. За разлика од програмата ОЕО, статусот „регулиран агент“ секогаш се издава за одредени деловни простории. Воедно статусот „регулиран агент“, генерално е валиден за стока која се испраќа/извезува со воздухоплови. За стоката која пристига, не се издаваат одобренија за постапката.
339. Затоа во тој поглед не би требало да постои признавање по автоматизам, а повторувањето на истите проверки треба да се избегне.
340. „Познат испраќач“ и „регистраан испраќач“ се трговски друштва во однос со „регулиран агент“ и кои стоката ја отпремуваат по воздушен пат. Иако нема правно признавање на „познат испраќач“, тој има слични цели, па статусот „познат испраќач“ и „регистраан испраќач“ може да помогне во постапката на признавање на статусот ОЕО.

г) Еуросистем рамка за проценка на бонитет (ECAAF) на Европската Централна Банка

341. Еуросистем рамката за проценка на бонитетот (ECAAF) на Европската Централна Банка ги дефинира постапките, правилата и техниките кои обезбедуваат исполнување на барањата на Еуросистем за високи стандарди на бонитет за сите средства.
342. При оценката на бонитетот, Еуросистем предвид ги зема институционалните критериуми и карактеристики со кои се обезбедува заштита слично како гарантирање. Во некои држави задоволувањето на условите ги потврдува националната централна банка.
343. Постојаниот критериум на Еуросистем за утврдување на минималните барања за висок кредитен рејтинг дефиниран е со оценка „single A“, што одговара на минималната долгорочна оценка од „A-“ на агенцијата за кредитен рејтинг Standard & Poor's во САД или Fitch Ratings, оценката „A3“ на Moody's или „AL“ на DBRS.
344. Затоа, оценката од агенција за кредитен рејтинг може исто така да се земе предвид при проверка на критериумот докажана финансиска солвентност.

д) Законот Sarbanes-Oxley (SOX)

345. SOX е американски сојузен закон кој пропишува нови или ги унапредува постоечките стандарди за управните одбори, управите и јавните сметководствени друштва. Се применува исто така и за друштва надвор од САД, со чии акции се тргува во САД. Главно вклучува прописи за системот на внатрешна контрола за сметководствените и финансиските извештаи. Фокусот е на обврската за разоткривање и одговорност на органите за управување.
346. Дури и ако трговското друштво е во согласност со SOX, тоа по автоматизам не ги задоволува критериумите за добивање статус ОЕО. Меѓутоа, тоа треба да биде показател кој се зема предвид при анализата за ризик и во контекст на одобрување на статусот ОЕО.

ѓ) ОЕО програми или слични програми во други земји

347. Во некои земји постојат програми за безбедност и сигурност кои се во согласност со концептот ОЕО од Рамката на стандарди на СЦО. Дури и ако

нема договор за взаемно признавање меѓу Република Македонија и одредена земја, фактот дека економскиот оператор е сертифициран врз основа на таков програм исто така е од важност во контекст на одобрување на статус ОЕО и надлежниот царински орган треба тоа да го земе предвид при давањето на статус ОЕО.

e) TIR (Transports Internationaux Routiers)

348. Под закрила на UNECE донесена е Царинската Конвенција за меѓународен превоз на стока со примена на ТИР Карнет во 1975 година. (Конвенција ТИР од 1975).
349. Конвенцијата ТИР ја одржува UNECE, кои се одговорни и за Прирачникот ТИР. Прирачникот не го содржи само текстот на Конвенцијата туку и други корисни податоци поврзани со практична примена на Конвенцијата.
350. Од посебен интерес за потребите за одобрување на статус ОЕО е контролиран пристап до постапките ТИР, кој го сочинува и еден од столбовите на Конвенцијата.
351. Согласно член 6 од Конвенцијата ТИР, пристапот кон постапките со ТИР ги одобруваат надлежните органи и тоа само на превозници кои задоволуваат минимални услови и барања пропишани со Прилогот 9, 2 дел на Конвенцијата, а тие се следни:
- докажано искуство и способност за вршење на меѓународен транспорт;
  - сигурна финансиска состојба;
  - докажано знаење за примена на ТИР;
  - непостоење на сериозни или повторливи повреди на царинското или даночното законодавство;
  - писмена изјава со која се обврзува на усогласеност со царинските прописи и плаќање на побараните износи во случаи на повреда на прописите или нерегуларности.
352. Од посебен интерес за потребите за одобрување на статус ОЕО може да биде одобрувањето на патничките возила и контејнери. Конвенцијата ТИР пропишува дека стоката се превезува во контејнери или патнички возила чиј внатрешен простор за натовар е заграден така што е оневозможен пристапот кон стоката кога ќе се стави пломба.

353. Ако контејнерот или просторот за натовар ги задоволува барањата на Конвенцијата, надлежната комисија ја издава потврдата (сертификатот) за одобрување за патничките возила и контејнери.

ж) друго

354. Докажана усогласеност со барања за безбедност и сигурност и стандарди пропишани од меѓудржавни организации како што се ИМО, UNECE, OTIF, UPU и ИСАО може исто така да претставува делумна или целосна усогласеност со критериумите за стекнување на статус ОЕО во случаи кога барањата се идентични или споредливи.

3.П.4.3 Комерцијални стандарди и сертификација

а) сертификати спрема ИСО 27001

355. ИСО 27001 е општопризнат ИСО стандард за сигурност на информатичката технологија и безбедност на информатичките електронски системи. Овој стандард вклучува прописи за информатичката технологија, безбедносната технологија и барањата за системот на управување со информатичката сигурност.

356. Тој пропишува барања за производство, воведување, следење, одржување и подобрување на документираните системи на управување со информатичката технологија. Сертифицирањето со ИСО 27001 се применува во различни сектори на пр. барања и цели за информатичка сигурност, ефикасно управување со ризиците за сигурност, обезбедување усогласеност со законите и уредбите.

б) ИСО 9001:2008 (и оние комбинирани со ИСО 14001:2009)

357. Стандардот ИСО 9001 изработен од ИСО вклучува значајни предлози за подобрување на управувањето со квалитетот во трговските друштва. Целта на овој стандард е да се зголеми успешноста на трговското друштво и да се подобри гарантирањето на квалитетот. Затоа, кон барањата од клиентите треба да се пристапи со одредена постапка која го обезбедува квалитетот. Крајна цел е да се зголеми задоволството на клиентите.

358. Стандардот ИСО 9001:2008 или негови подоцнежни еквиваленти, може да биде корисен за постапката поднесување на барање за статус ОЕО, на пр. при оценката на системот на внатрешна контрола.

в) ИСО 28000:2007

359. Со ИСО 28000:2007 трговските друштва може да се сертифицираат ако имаат соодветен систем на управувачки мерки на сигурност поврзани со безбедноста на меѓународниот трговски синџир на снабдување. ИСО 28000:2007 претставува рамка на стандарди и барањата за безбедност и сигурност во него се дадени генерално.
360. Меѓутоа, другите ИСО стандарди во серијата ИСО 28000, ИСО 28001:2007, вклучуваат многу конкретни барања за безбедност на трговскиот синџир за снабдување и насочен е кон усогласување со критериумите за стекнување на статус ОЕО. Усогласеноста со ИСО 28001, во согласност со членот 10-и став 1 од УСЦЗ, царинските органи треба да го земат предвид при одобрување на статусот ОЕО.

г) ТАПА сертификати

361. ТАПА е здружение на одговорни лица за безбедноста и логистика во подрачјата производство и логистика. Цел на ова меѓународно здружение е да се обезбеди скапата стока од кражба и губитоци за време на складирањето, претоварот и превозот.
362. ТАПА сертификатите се одобруваат врз основа на стандардите за сигурност на товарот кои ги развила ТАПА Организацијата. На овој начин, неутрален сертификациски орган врши проверка на усогласеноста со стандардите (ТАПА сертификат А или Б) или самите трговски друштва вршат самооцена (ТАПА сертификат Ц).
363. ТАПА сертификатите за безбедност на товарот вклучуваат упатства за безбедност поврзани со простории, опрема и постапки во текот на складирањето и превозот на стока.
364. Со сертификацијата (сертификат А или Б) врз основа на потребните стандарди за безбедност, организацијата ТАПА бара корисникот на сертификатот да се придружува на стандардите за физичка безбедност.
365. Меѓутоа, важно е да се напомени дека ТАПА сертификатите се издаваат за поединечни локации, а не за целото трговско друштво.

3.III.5 Друштво основач/друштво ќерка со заеднички систем/постапки

366. Без оглед на правното постоење на одредено трговско друштво по правило релевантните критериуми треба да ги исполни подносителот на барањето.
367. Посебностите во случај на постоење на надворешни подизведувачи се појаснети во делот „Критериуми за добивање на статус ОЕО“ од овој прирачник. Истите начела се применуваат ако активностите се внатре поделени помеѓу поврзани трговски друштва.
368. Меѓутоа во поврзаноста меѓу друштвото основач (матичното друштво) и друштвото ќерка, постојат некои факти кои треба да се земат предвид и кои може да влијаат на анализата на ризик и постапката на контрола.
369. Прво, мора да биде разјаснет односот меѓу друштвата и мора да биде објаснето дали има влијание друштвото основач во административните и/или оперативните постапки.
370. Постојат случаи во кои друштвото основач му одобрува независност на друштвото ќерка. Често постојат договори за пренос на профитот или слични договори помеѓу поврзаните друштва. Во некои специфични случаи, активностите се извршуваат по пат на договор внатре во рамките на групата, што може да доведе до тоа трговското друштво да нема воопшто свои вработени.
371. Во други случаи специјализирани единици извршуваат задачи (заеднички управи) за сите друштва кои припаѓаат на една целина.
372. Во сите овие случаи, односот меѓу трговските друштва може да влијае на степенот од појава на ризик, како негативно така и позитивно.
373. При оценката на барањето за одобрување на статус ОЕО, во случаи на постоење на заеднички постапки меѓу поврзаните друштва, често е доволно тие постапки да се проверат само еднаш.
374. Тоа се однесува и во случаите кога една специјализирана единица врши определени активности за сите поврзани трговски друштва (заеднички услуги) како и кога различни правни лица внатре во една група користат исти правила (стандарди).

375. Тоа може да го забрза процесот на контрола, а стручното знаење може да го подобри квалитетот на постапките. Истовремено, познавањето на едно трговско друштво од групата треба да се оцени од аспект на потенцијалното влијание на поврзаноста на трговските друштва.
376. Ако системот на внатрешна контрола не успева во едно поврзано трговско друштво со заедничките корпоративни стандарди, не треба по автоматизам да се претпостави дека целиот систем на внатрешна контрола во поврзаните друштва е неуспешен, но царинските органи може да одлучат повторно да ги проверат тие други системи (во целост или делумно).

3.III.6 Ризик и анализа на ризик

3.III.6.1 Управување со ризик во економскиот оператор

377. Организацијата на економскиот оператор може да биде сложен систем кој вклучува многу меѓусебно поврзани активности. ОЕО треба да се сосредочи на постапките, управувањето со ризици, внатрешната контрола и мерките кои се преземаат за намалување на ризиците. Тоа треба да вклучува редовни проверки на тие постапки, контроли и мерки кои се преземаат за намалување на ризиците поврзани со меѓународното движење на стоката.
378. Внатрешната контрола е постапка кој ја извршува економскиот оператор за да ги спречи, открие и реши ризиците со цел обезбедување дека сите постапки се адекватни. Организацијата која не применува ниту еден систем на внатрешна контрола или за која постојат докази дека применува систем кој лошо функционира по дефиниција е изложена на ризик.
379. Системите за управување кои се темелат на ризик се системи со помош на кои економскиот оператор во било која индустрија го оценуваат, контролираат, вршат надзор и го решаваат ризикот. За ОЕО, тоа значи дека економскиот оператор во својата политика/стратегија мора јасно да ги определи целите за усогласеност со царинските прописи и безбедноста и сигурноста на својот дел од трговскиот синџир за снабдување во согласност со својот деловен модел.
380. Системот на управување би требало да овозможи:
- постојан циклус на препознавање на потребите или барањата,
  - проценка на најдобрите начини за усогласеност со барањата,

- спроведување на постапки за примена на определени управувачки активности,
  - следење на успешноста на системот,
  - водење евиденција за примена на постапките кои се користат за постигнување на целите на деловните активности и препознавање на можностите за унапредување на деловната активност, вклучувајќи и механизми за известувања во случаи на појавени пропусти, случајни грешки и потенцијални структурни грешки.
381. Сето горенаведено треба да се разгледа како рамка на стандарди за усогласеност со законските и регулаторни прописи кои се применуваат или на кои се обврзала одредена организација.
382. Колку е организацијата повеќе свесна за своите постапки и ризици поврзани со својата активност, толку е поверојатно дека со постапките ќе се управува во согласност со однапред поставените намери и исто така ќе бидат унапредени, воедно и поставените цели ќе се постигнат.
383. Тоа значи дека организацијата треба да биде свесна за концептите како: управување со ризик; добро стопанисување; контрола (следење, повторна проценка; повторна примена на постапките и/или промена на постапките) и примена на релевантните постапки за да се откријат најважните ризици.
384. Во внатрешната организација на економскиот оператор потребно е да постои одговорно лице или оддел, во зависност од неговата големина и сложеност, кое е одговорно за извршување на оценките за ризик и закани и за воведување и проценка на внатрешната контрола и останати мерки.
385. Проценката на ризик и закана треба да ги опфатат сите ризици релевантни за статусот ОЕО, земајќи предвид улогата на економскиот оператор во трговскиот синџир на снабдување и треба да вклучи проценка за:
- закани за безбедноста/сигурноста на деловните простории и стоката;
  - фискални закани;
  - сигурност на информациите поврзани со царинските постапки и логистиката на стоката;
  - реален дневник на настани и спречување и откривање на измами и грешки;
  - договорни одредби со деловните партнери во трговскиот синџир на снабдување.

386. Проценката на ризик и закана за потребите на безбедноста и сигурноста треба да ги опфатат сите деловни простории кои се релевантни за царинските активности на економскиот оператор.

3.П.6.2 Царинска анализа на ризик и контрола

387. Како што е наведено во претходната точка, економскиот оператор самиот е во најдобра позиција да ги оцени своите ризици и да преземе активности за нивно спречување. Улогата на царинските органи е да изврши контрола за да оцени колку успешно економскиот оператор ги решава таквите проблеми. Дали барателот е свесен за најважните ризици и дали презема соодветни мерки да ги реши?

388. За да се процени и донесе соодветна одлука за тоа дали треба да се одобри статусот ОЕО, царинските органи треба да:

- го проценат ризикот кај економскиот оператор;
- припремат соодветен план на контрола врз основа на ризикот;
- извршат контрола;
- ги решат сите неприфатливи ризици со економскиот оператор;
- донесат соодветна одлука: да одобрат статус ОЕО или не;
- следат и по потреба повторно да го оценат економскиот оператор.

389. Економскиот оператор треба да има имплементирано соодветни постапки и мерки на управувачко ниво за да ги разреши ризиците релевантни за добивање статус ОЕО. Во овој контекст економскиот оператор треба да биде свесен дека е можно постоење на надворешна поддршка на одредени „активности“, но не и „одговорности“.

390. Во контекст на концептот ОЕО, економскиот оператор треба да биде свесен за ризиците поврзани со користење на надворешни соработници/услуги од надворешни лица и треба да преземе дејства за да ги разреши тие ризици и да достави доказ на царинските органи.

Проценка на ризик за определен економски оператор

391. Прв чекор кој треба да го преземе царинскиот орган е да собере што е можно повеќе битни податоци за да ги разбере деловните активности на економскиот оператор. Кога ќе заврши со тоа, царинскиот орган почнува со проценка на ризикот, изработувајќи план и извршување на контрола.

392. Користејќи ги сите расположливи податоци, проценката на ризик се извршува за сите релевантни ризични подрачја за активностите на економскиот оператор внатре во меѓународниот трговски синџир за снабдување во согласност со деловниот модел на економскиот оператор. Ова треба да се спроведе подрачје по подрачје, земајќи ги предвид сите ризици поврзани со активностите на економскиот оператор кои се релевантни за статусот ОЕО.
393. Во таа фаза, ризикот се проценува врз основа на сите расположливи податоци пред контролата и проценка на постоењето и функционирањето на системот за внатрешна контрола во организација на економскиот оператор. Тоа треба да му овозможи на царинскиот орган доволни насоки во подготовката на планот за контрола.

Определување на ризици и КОМПАКТ (СОМПАСТ) модел за ОЕО

394. Во Прирачникот за управување со ризици на СЦО, од царинска перспектива ризикот е генерално дефиниран како „можност за неусогласеност со царинските прописи“, но во контекст на овој прирачник подобро е да се има поширок пристап и ризикот да се дефинира како „веројатност дека активната или настанот да влијаат неповолно на способноста организацијата да биде усогласена со барањата и критериумите за ОЕО“.
395. Предвид треба да се земат две нешта: веројатноста дека настанот ќе се случи и веројатното влијание на тој настан, со цел оценка на важноста на релевантниот ризик. Тие две димензии секогаш треба да се земат предвид.
396. Овие концепти може да се прикажат визуелно по пат на т.н. матрица на ризик на следната слика:

Веројатност	Голема					
	Средна					
	Мала					
			Мали	Средни	Големи	
	Влијание (последници)					

397. Ризикот во потполност никогаш не може да се елиминира освен ако се откаже од одредена постапка во целост. Оваа матрица покажува дека ризикот со големо влијание би бил неприфатлив во сите случаи, освен во ситуација кога веројатноста е мала, додека ризикот со средно влијание би бил неприфатлив во ситуации на голема веројатност. Целта е да се намали степенот на ризик (влијание/веројатност) на прифатливо ниво и да се обезбеди под надзор да не дојде до промена на тоа ниво.

398. По правило ако:

- нивото на ризик е во црвеното подрачје, се смета за голем и треба да се воведат дополнителни мерки за да се намали нивото на ризик;
- нивото на ризик е во жолтото подрачје, може да се предложат корективни мерки за да се префрли нивото во зеленото подрачје, било преку намалување на влијанието или намалување на веројатноста;
- нивото на ризик е во зеленото подрачје, ризикот се смета за прифатлив, меѓутоа и понатаму може да се земат предвид некои подобрувања.

399. Овие две димензии треба да се користат и за одредување на приоритетите меѓу ризиците и планирањето на соодветни противмерки.

400. Јасно е дека ризиците може да имаат различна важност во зависност од перспективата на поединечни акционери. На пр. економскиот оператор и царинските органи може да имаат различно разбирање на поимот безбедност: целта на економскиот оператор е да го обезбеди товарот од кражба, додека царинскиот орган се фокусира на заштита на граѓаните и спречување на вметнување на незаконски и опасни ствари во трговскиот синџир на снабдување.

401. Важно е проценката за закани и ризик на економскиот оператор да ги покрива сите ризици во деловните активности релевантни за статусот ОЕО, имајќи го предвид опсегот на концептот ОЕО и улогата на економските

оператори во меѓународниот трговски синџир на снабдување во согласност со неговиот деловен модел.

402. Како дел од постапката, економскиот оператор не само што мора да извршува и управува со соодветни одбрани мерки, туку и да се погрижи тие мерки да функционираат и повторно да ги проверува и проценува.
403. Тоа значи дека економскиот оператор треба редовно да ги следи релевантните постапки, проверувајќи дали може постоечките постапки да гарантираат усогласеност со барањата за безбедност и сигурност. Економскиот оператор треба да ги документира спроведените постапки за да може да управува со нивното подобрување и за да има доказ пред царинските органи.
404. Накратко, економскиот оператор треба да има подготвени постапки и мерки за да може:
- јасно да ги утврди средствата и целите кои се доведени во прашање (т.е. важно е овластениот економски оператор да има за цел усогласеност со царинските прописи и обезбедување на својот трговски синџир на снабдување);
  - да ги утврди заканите кои може да ги загрози наведените средства и цели;
  - непречено да ги следи утврдените закани кои ги загрозуваат неговите сопствени средства;
  - да го оцени ризикот поврзан со својата улога во меѓународниот трговски синџир на снабдување, во согласност со сопствениот деловен модел;
  - да ги опфати сите ризици преземајќи дејствија и спроведувајќи соодветни постапка; и
  - да ја следи успешноста на воведените постапки.
405. Со цел да се добијат споредливи резултати, постапката за проценка на ризик треба да се основа на признат модел за анализа на ризик. Се препорачува користење на COMPACT Моделот за овластени економски оператори (TAXUD/2006/1452)

3.ИИ.7 Спроведување на контрола и контрола темелена на ризик

3.ИИ.7.1 Подготовка на планот за контрола

406. Царинскиот службеник е одговорен за планирање и спроведување на контрола за да може во разумна мерка да утврди дали економскиот оператор работи во согласност со утврдените критериуми. Царинските службеници треба да го утврдат планот за контрола во согласност со утврдените ризици за определен економски оператор. Извршувањето на контролата и определувањето на средствата треба да се основаат на следното правило: „што е поголем ризикот, толку е поголемо нивото на контрола“.
407. Планот за контрола треба да се состави врз основа на проценката на ризик, а мора да содржи податоци за:
- ризикот на секое подрачје, укажувајќи на релевантните места/аспекти кои треба да се проверат;
  - матрица на анализата на ризик;
  - членовите на управувачките органи со кои треба да се изврши разговор;
  - како и кога да се изврши тест на одредена трансакција/безбедност.

3.III.7.2 Спроведување на контрола

408. Контролата е составен дел на објективното прибирање и оценување на доказите. Исто така вклучува соопштување на резултатите заради непречено подобрување на релевантните постапки и намалување на ризиците поврзани со специфичните активности на економскиот оператор, на прифатливо ниво.
409. Клучен елемент во контролата е оценка на успешноста на проценката на ризик и внатрешните контроли кои ги извршува економскиот оператор. Економскиот оператор мора да ги проценува, намалува и ублажува ризиците во своето работење и сето тоа да го документира.
410. Исто така важно е да се има предвид дека за малите и средни трговски друштва потребното ниво на внатрешна контрола и документација треба да биде на соодветно ниво со ризиците, во зависност од опсегот и големината на нивната деловна активност. Меѓутоа, дури и кога економскиот оператор извршил проценка на ризикот, неговата оцена не мора секогаш да соодветствува со заканите и ризиците кои ги има утврдено царинскиот орган.
411. Контролата секогаш треба да се темели на ризик и мора да биде насочена кон подрачја со висок ризик, за да може да се исполнат целите на контролата поврзани со определен економски оператор. Контролата базирана на ризик претставува пристап кој ги анализира ризиците на контролата, ги поставува

прифатливите прагови врз основа на анализа на ризик и ги развива програмите за контрола кои определуваат поголем дел од ресурсите кон контрола во подрачја со висок ризик. Тоа е од значење зошто царинскиот службеник можеби нема да мора да изврши детална контрола на сите подрачја за контрола, посебно во случај на големи интернационални трговски друштва (односно во случај на постоење на голем број деловни простори).

412. Контролата треба да биде насочена првенствено на утврдување и оценување на највисоките ризици и внатрешната контрола воедно и мерките за сузбивање и намалување на ризиците преземени од барателот, а обезбедува и рамка за намалување на влијанието на утврдените ризици на прифатливо ниво пред одобрување на статусот ОЕО.
413. Контролата базирана на ризик се карактеризира како системска контрола.

3.ИИ.7.3 Управување со преостанатиот ризик

414. Контролата базирана на ризик укажува на показатели на ризик кои служат како основа и прилика за подобрување на управувањето со контролираните ризици и постапките на контрола.
415. Тоа овозможува прилика за економскиот оператор да ги подобри своите постапки врз основа на препораките за ризиците кои моментално немаат влијание во смисла на усогласеност со царинските прописи и безбедноста и сигурноста, но може долгорочно да ги загрозат деловните стратегии на економскиот оператор и неговата деловна успешност. Добрата анализа на ризик овозможува безбедносна рамка за успешна контрола.
416. Царинските службеници треба да земат предвид дека планот за контрола е жив документ кој може да се менува во согласност со информациите кои се добиваат во текот на контролата.
417. Потенцијалниот ризик кој во фазата на оценување е оценет како низок, може при повторна оценка да биде проценет како висок, по проверката на вистинската постапка и проценка извршена не само на хартија туку и начинот на кој таа се спроведува.
418. Царинските службеници секогаш мора да ги оценат сите дополнителни податоци поврзани со подрачјата како да се во „зеленото подрачје“ и мора да

бидат подготвени на проверка на релевантните постапки во случај факторите да го доведат во прашање проценетиот ризик.

Се препорачува користење на табелата „Закани, ризици и можни решенија“, дадени како прилог на овој Прирачник.

419. Контролата базирана на ризик се состои од четири главни фази, почнувајќи од утврдување и определување на приоритети меѓу ризиците, одредување на преостанатиот ризик, сведување на преостанатиот ризик на прифатливо ниво и соопштување на резултатите од контрола на економскиот оператор.

420. Тоа се постигнува на следниов начин:

- утврдување на различните постапки на економскиот оператор со цел одредување и поставување на приоритети меѓу ризиците, вклучувајќи преглед на нивниот безбедносен план, ако постои, проценка на загрозеноста и определување на конкретни мерки и внатрешни контроли;
- потврдување на стратегијата и постапките на управување со економскиот оператор, нивно оценување и контрола со цел утврдување на преостанатиот ризик. Ако е потребно се тестираат контролите;
- управување со било кој преостанат ризик за да се сведе на прифатливо ниво (треба да се договори дополнителна постапка со економскиот оператор со цел намалување на влијанието и/или веројатноста за одреден ризик и негово доведување во зеленото подрачје);
- известување на економскиот оператор за резултатите од контролата, Од значење е царинските службеници јасно да му ги наведат сите утврдени ризици на економскиот оператор, вклучувајќи и препораки како тие може да се премостат;
- надзор и, по потреба, повторна проценка на критериумите и барањата.

3.П.7.4 Завршен извештај и документација од контрола

421. Проверките кои се извршени во текот на контролата и заклучоците на царинските службеници мора да бидат точно документирани. Потребно е да се документира се што е извршено, а не само да се собираат докази и податоци. Тоа е од значење за царинските органи во текот на постапката на давање на одобрение, вклучувајќи и управување со одобрението, но од значење е и за економскиот оператор.

422. Завршниот извештај и документација треба да ги содржат следните податоци дадени на јасен и систематичен начин:
1. јасен преглед на економскиот оператор (неговото работење, неговата улога во трговскиот синџир на снабдување, неговиот деловен модел, неговите царински активности и т.н.);
  2. јасен опис на сите разгледани и проверени подрачја на ризик и сите понатамошни постапувања предложени на барателот за статус ОЕО;
  3. јасно известување за секоја преземена активност или реакција на барателот упатена до царинските службеници;
  4. јасна препорака за добивање на статусот во согласност со резултатите од контрола;
  5. во случај на недоделување на статус ОЕО, наведување на целосни и детални причини заради кои статусот не е даден, вклучувајќи ги сите добиени информации од други органи (држави), наведувајќи дали се добиени по пат на „информирање“ и/или „советување“;
  6. осврт поврзан со профилот на ризик на економскиот оператор, а во случај на одобрување на статусот, сите препораки за надзор и/или повторна проценка;
423. Завршниот извештај е документ од големо значење, бидејќи ја одразува севкупната работа (анализа на ризик, планирање на контрола, проверка и посета на деловните простори на барателот, податоци добиени од други органи (држави), профил на ризикот на определениот економски оператор, итн.) на сумарен и систематичен начин и во кој се наоѓаат јасните препораки за идните постапки.
424. Надзорот и повторната проценка на веќе дадено уверение подетално е објаснето во делот „Управување со уверение“. Меѓутоа, со оглед на поврзаноста со концептот анализа на ризик, мора да се истакне дека концептите во голем дел се разликуваат.
425. Додека царинскиот орган врши надзор на постојана основа, вклучувајќи и надзор на секојдневните активности на овластениот економски оператор и посета на неговите деловни простори, со што надзорот е насочен на рано откривање на било какви неусогласености и итно делување, повторната проценка подразбира дека за она што е веќе утврдено потребно е да се преземат мерки за да се провери дали економскиот оператор сеуште е усогласен со критериумите за стекнување на статус овластен економски оператор. Во овој контекст е јасно дека надзорот може да иницира повторна проценка.

426. Затоа секој план за надзор треба да се основа првенствено на профилите на ризик на овластениот економски оператор, на начин на кој е оценет од страна на царинските службеници при контролата и сето тоа е вклучено во завршниот извештај.
427. Од причина што ризикот е динамичен поим, било кои информации добиени како резултат на надзор може да го променат профилот на ризик на економскиот оператор и може да се јави потреба за итно делување или да доведе до одредување на друг временски интервал за повторна проценка.
428. Оваа постапка исто така ја следи СОМРАСТ Моделот за овластени економски оператори и ако правилно се применува може да доведе до подобрување на релевантниот процес поврзан со безбедноста и усогласеноста во организација на економскиот оператор.

Глава IV

Одлука за доделување на статус

3.IV.1 Фактори кои треба да се земат предвид пред донесување на одлука

429. Одлуката на царинските органи се заснова на собраните информации и анализа на различните фази на постапката за давање на уверение, од моментот на прием на барањето до завршување на постапката на контрола.
430. Да им се овозможи на царинските органи да донесат одлука, предвид треба да се земат следниве фактори:
- сите претходни информации за барателот познати на надлежниот орган, вклучувајќи го барањето за добивање на статус овластен економски оператор, заедно со пополнетиот Прашалник за самооценување и сите други придружни податоци. Тие податоци можеби ќе треба повторно да се проверат, а во некои случаи и да се ажурираат, за да се земат предвид можните промени до кои дошло во временскиот период од датумот на прием и прифаќање на барањето до крајната постапка на давање на уверение и објавување на конечната одлука.
  - сите релевантни заклучоци на царинските службеници во текот на постапката на контрола. Царинскиот орган мора да ги примени и воведете најефикасните методи за соопштување на резултатот од контролите добиени од тимот (тимовите) царински службеници до надлежниот царински орган кој е вклучен во донесувањето на одлуката. Потполната

- документација за извршени проверки и извештаи од контрола или други соодветни документи/начини претставува најсоодветен механизам;
- резултати од други проценки на организацијата и постапките кај барателот извршени за потребите на други контроли.
431. На крајот на постапката, царинскиот орган, пред донесување на конечната одлука, мора да го извести барателот ако постои веројатност дека заклучоците ќе резултираат со негативна одлука. Царинскиот орган треба да му овозможи на барателот да го изрази своето мислење и да одговори на заклучоците воедно и да достави дополнителни документи кои може да бидат уважени при оценување на условите и критериумите, со намера да се донесе позитивна одлука.
432. За да се избегне правото да се сослуша другата страна да доведе до одолжување на постапката, по правило потребно на барателот да му се даде рок за давање на одговор. Тој рок во членот 10-љ став 4 од УСЦЗ дефиниран е како период од 30 дена.
433. Барателот мора да знае дека недавањето одговор во тој временскиот период се смета одрекување од правото на сослушување. Ако лицето наведе дека сака да се одрече од своето право да биде сослушан, тој факт треба да се евидентира и да се сочува како доказ дека барателот имал можност да даде одговор.
434. Во случај кога резултатот од собраните дополнителни податоци или дополнителни докази, царинскиот орган одлучи да ја смени својата првобитна одлука, барателот мора да се извести за тоа.

3.IV.2 Донесување на одлука

435. Во предвид треба да се земат следниве фактори:
- во рамките на Царинската управа надлежен за донесување одлука за давање на статус овластен економски оператор – Одделение за царински и даночни постапки;
  - по донесување на одлуката, завршниот извештај од надлежниот тим (тимови) царински службеници треба да има клучна улога во поглед на усогласеноста или неусогласеноста со посебните критериуми за стекнување статус овластен економски оператор;
  - рокот за донесување на одлука е 120 дена. Тој рок може да се продолжи во два случаи:
    - од страна на Одделението за царинските и даночни постапки рокот може да се продолжи за дополнителни 60 дена, доколку

не е во можност да завршат сите активности во рамките на 120 календарски дена. Пред истекот на рокот од 120 дена, барателот мора да се извести за продолжувањето на рокот;

- на барање на подносителот на барање и во договор со надлежниот царински орган. Во рамките на продолжениот рок, барателот спроведува прилагодување за да ги задоволи критериумот и за тоа го известува царинскиот орган. Бараниот продолжување на рокот треба да е разумно со оглед на природата на прилагодувањата кои барателот треба да ги изврши.

3.IV.3 Известување на барателот

436. По донесување на одлуката, царинскиот орган по писмен пат го известува барателот. Било која одлука за одбивање на барањето мора да ги вклучува причините за тоа и правото на жалба согласно членот 7 став 3 од ЦЗ.

3.IV.4 Поднесување жалба

437. Можноста за поднесување на жалба е предвидена во членот 7 став 3 од ЦЗ во кој е пропишано дека *„против решение, што во управна постапка го донесува царинскиот орган, може да се изјави жалба во рок од осум дена од денот на доставувањето на решението, преку царинскиот орган до Министерството за финансии, по која одлучува министерот за финансии или од него овластено лице“*.

Дел 4

Рамена на податоци со други држави

438. Во случај на постоење на договор за взаемно признавање на уверенијата за ОЕО, надлежниот царински орган ги известува другите држави со кои Република Македонија има склучено меѓународен договор.

Глава I

Постапка на информирање

439. Во согласност со членот 10-ј од УСЦЗ, царинскиот орган за издавање на уверенија има обврска да ги извести другите царинарници и царински органи од сите други земји кои го признаваат уверението ОЕО.
440. На тој начин може да реагираат во случај доколку располагаат со податоци од значење за одреден барател или во случај царинскиот орган за издавање на уверенија да бара да се преземат одредени активности (постапка на консултација).
441. Постојењето на било какви негативни информации за барателот, поврзани со усогласеноста со критериумите за добивање на статус овластен економски оператор, потребно е да се достават до царинскиот орган за издавање за да му се овозможи донесување на правична одлука заснована на сите расположливи факти.
442. Членот 10-ј став 2 од УСЦЗ предвидува царинскиот орган на друга земја, што ги поседува информациите најдолго во рок од 35 календарски денови од датумот на известување да ги достави до царинскиот орган за издавање. Ефикасната размена на податоци може да заштеди скапоцено време и средства.
443. Наведените информации по правило се доставуваат пред издавање на уверението; меѓутоа постапката за размена на информации е можна во било кој момент, дури и по издавањето на уверението.
444. Ако царинскиот орган од друга земја има било какви информации, мора во најбрз рок да ги достави до царинскиот орган за издавање, бидејќи тие информации може да влијаат на условите кои треба да ги исполни овластениот економски оператор. Тоа е можно зошто членот 10-н став 4 од УСЦЗ предвидува дека царинските органи го следат придржувањето кон условите и критериумите кои треба да бидат исполнети од овластениот економски оператор. Ако доставените информации се релевантни тие може да поттикнат царинскиот орган да ја повтори постапката за проценка во согласност со членот 10-н став 5 од УСЦЗ.

Глава II

Постапка на консултација

445. Во согласност со членот 10-к став 1 од УСЦЗ потребно е да се изврши консултација помеѓу Царинската управа на Република Македонија и друга

земја која го признава уверението ОЕО, во случај кога царинскиот орган за издавање не може да изврши проверка на еден или повеќе критериуми наведени во членовите од 10-е до 10-и поради недостаток на информации или неможност истите да се проверат.

446. На пр. може да биде потребно да се поведе постапка за консултација ако економскиот оператор има еден или повеќе деловни простории во друга земја; ако дел од неговите царински активности се спроведуваат во друга земја; или ако се добиени информации дека некој член од управувачките одбори има живеалиште во друга земја итн.
447. Таквата консултација е задолжителна, а царинскиот орган од кој се бара консултација должен е да му одговори на царинскиот орган за издавање дури и ако резултатот е позитивен, односно овластениот економски оператор кој поднесува барање ги исполнува критериумите цел на проверката. Со тоа се обезбедува дека царинскиот орган за издавање ќе има релевантна документација на која ќе се заснова конечната одлука.
448. Царинскиот орган од кој се бара консултација во рок од 60 календарски денови треба да ја заврши постапката и во согласност со неа да му одговори на царинскиот орган за издавање. Тој рок од 60 календарски денови може да се продолжи на барање на барателот упатен до царинскиот орган од кој се бара консултација и со согласност од царинскиот орган кој бара консултација.
449. Во текот на тој продолжен рок, барателот може да извршува корекции со цел да ги исполни условите, за што го известува органот кој е консултиран и органот кој бара консултација.
450. Ако во рамките на тој рок не е добиен никаков одговор, царинскиот орган за издавање ќе смета дека се исполнети критериумите за кои е побарана консултација.
451. Како и во постапката на информирање, постапката на консултација по правило ја поведува царинскиот орган за издавање на почетокот на постапката со цел добивање на информации пред издавањето на уверението.
452. Меѓутоа, оваа постапка може да се започне во било кој момент во кој царинскиот орган за издавање го смета за соодветен во оценување на усогласеноста на овластениот економски оператор. Посебно, ако царинскиот орган за издавање одлучи да поведе постапка за повторна проценка исто

така може да одлучи дали е потребна консултација со царинскиот орган од друга земја.

453. Ако смета дека е потребно, царинскиот орган за издавање започнува постапка за консултација и ги чека резултатите; во спротивно се продолжува со постапката на повторна проценка. Другата држава е должна на царинскиот орган за издавање да му ги достави негативните информации, ако постојат, независно од статусот во кој се наоѓа барањето.

Дел 5 Управување со одобрението

Глава I

Надзор

5.1.1 Општо

Надзор кој го спроведува економскиот оператор и обврска за известување за сите промени

454. Редовниот надзор е основна одговорност на економскиот оператор. Тој треба да биде дел од неговиот систем на внатрешна контрола. Економскиот оператор мора да покаже како го врши надзорот и да ги прикаже резултатите. Економскиот оператор мора да ги оцени своите процедури, ризици и системи за да се воочат сите значајни промени во неговите постапки. Царинските органи мора да бидат известени за тие промени.
455. Постои и законски услов наведен во членот 10-т став 1 од УСЦЗ согласно кој овластениот економски оператор го информира царинскиот орган кој го издава уверението за сите околности појавени по издавањето, а кои можат да влијаат на понатамошно важење на уверението или неговата содржина.
456. Меѓутоа, тоа во голем дел зависи од предметниот овластен економски оператор и затоа пописот не може да биде целосен но се препорачува ОЕО да даде известување во следниве случаи:
- во случаи на промени на сите податоци дадени во барањето или во задолжителните прилози (пр. промена на правниот статус, називот на трговското друштво итн.)

- во случаи на промена на природата и структурата на деловната активност:
  - промени поврзани со сметководствените или информатичките системи;
  - дополнување или бришење на локации или подружници вклучени во меѓународниот трговски синџир на снабдување;
  - дополнување или бришење на своите деловни активности/улогата во меѓународниот трговски синџир на снабдување вклучени во барањето, на пр. бришење или дополнување на производители, извозници;
  - значајни промени поврзани со главните деловни партнери;
- во случај на значајни промени во финансиската состојба;
- известување за сите царински грешки и сите инциденти поврзани со сигурноста;
- известување за сите индикатори за неусогласеност со критериумите.

457. За да се обезбеди царинскиот орган за издавање дека ОЕО е свесен за своите обврски може:

- да ги наведи примерите од информации за кои ОЕО е задолжен за известување до царинскиот орган за издавање во писмената одлука, допис итн. кои може да се испратат до ОЕО по издавање на уверението;
- да се испрати електронска порака (на пр. во дописот упатен по електронски пат со кој царинскиот орган му го доделува логото „овластен економски оператор“ на економскиот оператор) до лицето за контакт во трговското друштво на ОЕО, истакнувајќи ја обврската и давајќи ја можноста за известување за сите значајни промени;
- ако царинските службеници надлежни за издавање на уверението откријат ненајавена промена, по електронски пат се испраќа „опомена“ до лицето за контакт во трговското друштво, наведувајќи дека таквиот вид на информација задолжително се доставува и известува царинскиот орган за издавање;
- редовно (на пр. еднаш годишно) се испраќа краток прашалник „потсетник“ (користејќи ги некои од прашањата во Прашалникот за самооценување) до лицето за контакт во трговското друштво (по електронски пат) за можните промени поврзани со релевантните критериуми.

Надзор од царинските органи

458. Членот 10-н став 4 од УСЦЗ пропишува дека „царинските органи го следат придржувањето кон условите и критериумите кои треба да бидат исполнети од овластениот економски оператор“. Земајќи предвид дека рокот на важност на одобрието за економски оператор не е ограничено од значење е критериумите и условите за статусот овластен економски оператор редовно да се оценуваат.
459. Меѓутоа, надзорот овозможува и до подобро разбирање на работењето на овластениот економски оператор, што може да ги поттикне царинските органи на ОЕО да му препорачаат подобар и поефикасен начин на користење на царинските постапки или царинските прописи генерално.
460. Од значење е царинскиот орган за издавање да се обезбеди дека системот за надзор над усогласеноста со условите и критериумите за одобрување се развива во соработка со овластениот економски оператор. Сите мерки на контрола кои ги спроведуваат царинските органи мора да бидат евидентирани.
461. Иако законодавството не бара посебен облик на воспоставен систем за надзор, генерално, најсоодветно е царинскиот орган за издавање да го состави и планот за надзор. Без оглед на кој начин е составен планот за надзор односно дали е како посебен план или како дел од завршниот извештај, во предвид мора да се земе следното:
- **резултати од контрола** – надзорот треба да се базира на профилите за ризик на ОЕО, како што се оценети од страна на царинските службеници во текот на контролата, вклучувајќи и било кои мерки кои се препорачани на ОЕО;
  - **сигнали за предвременно предупредување** – ОЕО е законски обврзан да го известува царинскиот орган за издавање за сите битни промени. Промените кои ги извршил ОЕО може да доведат до одлука за нужна повторна проценка. Од значење е ОЕО јасно да ги сфаќа своите обврски и начинот на известување за сите промени до царинскиот орган за издавање.
462. Нужно е на царинските органи да им се овозможи детална проверка на контролите кои ОЕО ги извршил на своето работење, како и проверка на сите утврдени ризици или сите промени (Постојат ли некои нови ризици? Дали квалитетот на административната организација и системот на внатрешна контрола се еднакво добри како во текот на контролата?).

463. Постојат разни начини кои им овозможуваат на царинските органи рано откривање на индикатори за било какви нови ризици/податоци како:

- редовна проверка на царинските декларации на ОЕО;
  - спроведување на физичка контрола на стоката;
  - анализа на расположливите податоци во интерните царински бази на податоци;
  - сите други контроли, освен контролата за ОЕО или повторна проценка (контроли за поедноставени постапки или контроли за добивање статус овластен држател на склад)
  - процена на сите видливи промени во однесувањето на трговското друштво или начинот на работење;
- **надзор над ризикот** – новите ризици или новите ситуации мора да се оценат по пат на вршење на надзорот. Ако еден елемент од оценувањето доведе до заклучок дека ОЕО веќе не постапува со утврдените ризици на соодветен начин, царинскиот орган го известува економскиот оператор за тој заклучок. Економскиот оператор треба да ги преземе мерките потребни за подобрување. Царинскиот орган е должен да ги провери тие мерки за подобрување. Тоа исто така може да доведе до заклучок дека треба да се изврши повторна проценка на еден или повеќе критериуми и услови, или на овластениот економски оператор привремено да му се одземе статусот или веднаш да се укине уверението.

464. Активностите за надзор кои е потребно да се испланираат мора да се темелат на анализа на ризик во разни фази (проверка пред одобрување на статус, управување со издадени уверенија итн.)

465. Постојат повеќе фактори кои на нив може да влијаат:

- видот на уверението – додека надзорот над некои критериуми, на пр. докажана финансиска солвентност, може да се изврши во канцеларија, надзорот над критериумите за безбедност и сигурност за ОЕО-С и ОЕО-Ф се проверува на терен;
- стабилност на економскиот оператор – дали постојат чести промени на локации, пазари, клучните лица, системите итн.;
- големината и опсегот на работењето и бројот на локации;
- улогата на ОЕО во трговскиот синџир на снабдување – дали има ОЕО физички пристап кон стоката или делува како царински застапник;
- јачината на внатрешната контрола над деловните процеси и употреба на надворешни соработници за постапките;

- дали во текот на контролата на ОЕО му се предложени било какви постапки, мали подобрувања во постапките или процедури.
466. Од тие причини зачестеноста и природата на надзорот може да се разликува во зависност од предметниот овластен економски оператор. Меѓутоа, заради природата на критериумите поврзани со безбедноста и сигурноста, посетата на терен за ОЕО-С и ОЕО-Ф се препорачува барем еднаш во три години.
467. Посебно внимание треба да се посвети на случаите во кои ОЕО кому му се одобрува статус ОЕО постои помалку од три години. Во наведениот случај, царинските органи треба да извршат детален надзор во текот на првата година по одобрувањето на статусот ОЕО.
468. Исто така треба да земе предвид дека планот за надзор, посебно теренските посети на деловните простори на ОЕО, мора да бидат извршени во контекст на неговите генерални царински активности. Царинските органи мора да ги координираат и земат предвид сите други активности поврзани со контроли/надзор предвидени за тој специфичен економски оператор. Дуплирањето на проверките треба да се избегнува што е можно повеќе.

5.1.2 Одобрување статус ОЕО кој опфаќа повеќе подружници

469. Општите правила во точката 5.1.1. секогаш се применуваат. Меѓутоа, ако статусот ОЕО е одобрен на матично трговско друштво со неколку подружници во предвид треба да се земат дополнителни посебни елементи.
470. Општото начело согласно кое царинскиот орган за издавање надлежен за одобрување на статусот ОЕО е еднакво исто и во фазата на управување со дадените уверенија. Меѓутоа, во овие посебни случаи треба да се земе предвид дека „практичното“ знаење и информации за одредена подружница ги поседуваат други земји кои го признаваат уверението ОЕО. За успешно управување со уверението, кога се развиени било какви активности на надзор, соработката со царинските органи во други земји во кои се наоѓа подружницата/подружниците е од голема важност.
471. При разработка на планот за надзор, треба да се земе предвид следното:
- се препорачува развој на еден општ план за надзор за ОЕО. Меѓутоа, надзорот ќе се заснова на поединечни планови и информации кои ги подготвила соодветната држава;

- царинскиот орган за издавање е одговорен за координација во рамките на планот т.е. елиминација на било какви преклопувања или дуплирања на предвидените/извршените контролни активности; собирање на сите нови податоци и ажурирани верзии на плановите итн.;
- царинските органи во кои се наоѓаат подружниците – генерално се одговорни за припрема на дел од планот за надзор поврзан со одредената подружница. Тој план мора во разумен рок да се соопшти на царинскиот орган за издавање, овозможувајќи подготовка и координација на општиот план за надзор. Исто така е одговорни за извршување на било какви теренски посети на подружниците.

Глава II

Повторна проценка

472. Членот 10-н став 5 од УСЦЗ пропишува дека царинските органи треба да извршат повторна проценка дали корисникот на уверението ОЕО работи во согласност со условите и критериумите за ОЕО, во случаи кога:
- се вршат поголеми измени во царинските прописи на РМ, или
  - постојат основани индикации дека предметните услови и критериуми повеќе не се исполнуваат од страна на ОЕО.

1. Повторна проценка заради поголеми измени во царинските прописи на РМ

473. Потребно е да се изврши повторна проценка ако настанати се поголеми измени во царинските прописи, специфични за и со влијание на условите и критериумите за одобрување статус ОЕО.

2. Повторна проценка заради основани индикации дека релевантните услови и критериуми веќе не се исполнети

474. Почетна точка за донесување на одлука за повторна проценка е „да постои основано сомневање“ дека овластениот економски оператор повеќе не ги исполнува критериумите.
475. Тоа сомневање може да произлезе од различни ситуации – како резултат на надзорот кој го извршуваат царинските органи; податоци добиени од царински органи од други земји; големи промени во активностите на ОЕО итн.

476. Царинскиот орган на издавање одлучува во секој засебен случај дали е потребно повторно оценување на сите услови и критериуми или само релевантните услови или критериуми за кои постои сомневање дека постои неусогласеност. Секогаш е можно да се открие, дури и во текот на повторната проценка на некој критериум, дали треба повторно да се проверат и останатите критериуми.
477. Повторната проценка ја извршува царинскиот орган за издавање. Меѓутоа, било кој царински орган во друга држава може да открие постоење на основано сомневање дека ОЕО повеќе не ги исполнува критериумите.
478. Тоа може да се случи, на пример:
- ако еден или повеќе деловни простории на ОЕО се наоѓаат во друга земја;
  - ако ОЕО своите царински активности ги спроведува во друга земја.
479. Во овие случаи царинскиот орган во друга земја која го признава сертификатот ОЕО и во која е откриена сомневањето мора да го извести царинскиот орган за издавање за тие факти, а предметниот царински орган ќе одлучи дали ќе спроведе повторна проценка или не.
480. Во случаи кога на матично друштво основа нова постојана единица/подружница или ја помине постапката за реструктурирање која влијае на постојаната единица/подружница, должно е за тоа да го извести царинскиот орган за издавање кој ќе ги преземе потребните мерки, вклучувајќи по потреба и повторна проценка.
481. Иако повторната проценка генерално се разликува од случај до случај, треба да се разгледаат неколку заеднички елементи:
- а) обемот на повторната проценка* – се спроведува само контрола на документи или во комбинација со теренска посета, по потреба, за повторна проценка на поединечни критериуми;
- б) рок* – нема определен рок за повторна проценка. Меѓутоа, рокот мора да биде дефиниран во зависност од бројот на критериуми кои е потребно да се проверат, дали е предвидена теренска посета и по правило не треба да се надминат истите рокови кои се применуваат за донесување на првобитната одлука за ОЕО. Иницијалната причина за поведување на повторната проценка исто така треба да се земе предвид;

в) повторна проценка која вклучува друга држава – ако повторната проценка вклучува повторна проценка во друга држава се применуваат правилата предвидени во постапката на консултација. По правило, царинскиот орган од другата држава одлучува дали ќе изврши посета во рамките на постапката за повторна проценка. Рокот во кој треба да се одговори треба да соодветствуваат со вообичаените рокови за консултација во согласност со членот 10-к од УСЦЗ.

г) други царински одобренија на кои влијае повторната проценка – по спроведување на повторната проценка препорачливо е да се утврди дали ОЕО поседува други одобренија или поедноставувања кои ја условуваат усогласеноста со критериумите за стекнување на статус ОЕО, на пр. одобрение за локално царинење или поедноставена декларација за извоз. Ако постои таков случај, тој треба да се земе предвид, воедно и да се избегнат сите можни дуплирања на работата при постапката за повторна проценка, како во смисла на царинските средства, така и во смисла на економскиот оператор.

д) извештај за повторна проценка – за извештајот за повторна проценка и документацијата, треба да се примени сличен пристап како и при првобитната контрола. Од значење е предложената дополнителна активност да се наведе во извештајот на пр. привремено одземање, укинување, мерки кои треба да се спроведат.

ѓ) достапност на резултатите – резултатите од повторната проценка нужно е да се стават на располагање на другите царински органи, без оглед дали се вклучени во постапката или не.

Глава III

Привремено одземање на статусот

482. Привременото одземање на статусот ОЕО значи дека издаденото уверение не е важечко во текот на определен период. Во времетраење на тој период, имателот на уверението не смее да има пристап кон поволностите кои му ги овозможува статусот, што за него може да има сериозни последици. Одредбите за привремено одземање на статусот се предвидени во членот 10-њ од УСЦЗ.

483. Привременото одземање може да биде една од последиците од извршена контрола при вршење на надзорот, ако се откриени сериозни недостатоци,

што значи дека корисникот на уверението, од аспект на ризик, не може да биде ОЕО во постоечките околности.

484. Меѓутоа, во согласност со одредбите од членот 10-њ од УСЦЗ, пред одлуката за привремено одземање, царинскиот орган за издавање треба да го извести ОЕО за резултатите и оцените, воедно и фактот дека во согласност со оцените може да дојде до привремено одземање на уверението ако состојбата не се поправи.
485. ОЕО има право да биде сослушан и да му се даде можност за исправка на состојбата. Временскиот рок за доставување на забелешките и исправки е 30 календарски дена од датумот на соопштување.
486. Одговорите треба внимателно да се оценат од аспект на ризик, освен во случаи кога може да се смета дека состојбата е исправена, статусот привремено се одзема за период од 30 дена, со можност за продолжување од уште 30 дена. ОЕО мора да биде известен за тоа по писмен пат.
487. Статусот може привремено да биде одземен веднаш, ако видот или обемот на повреди на јавната безбедност и сигурност по здравјето и животната средина го бараат тоа. Оваа можност треба да се користи рестриктивно.
488. Во согласност со членот 10-р од УСЦЗ, иницијатива за привремено одземање може да даде и корисникот на уверението, ако привремено е оневозможен во исполнување на било кој критериум за стекнување на статус ОЕО.
489. ОЕО мора да ги наведе причините во барањето, ако е потребно, да предложи и план за делување со конкретните критериуми и очекуваниот временски период. На пр. економскиот оператор ја подобрува или го менува своето информатичко-интегрирано производство, па во текот на определениот период нема да биде во можност да ја следи стоката во меѓународниот трговски синџир на снабдување. Тој тогаш бара привремено да му се одземе уверението и предлага соодветен временски период.
490. Статусот може да биде привремено одземен ако акцискиот план и причината за барање се разумни. Во спротивно, како можност треба да се разгледа укинувањето на уверението на барање на имателот.
491. Меѓутоа, треба да се земе предвид дека разликата меѓу привремено одземање на иницијатива на царинскиот орган согласно членот 10-њ и на иницијатива на ОЕО согласно членот 10-р, е многу важна и јасно е наведена

во царинските прописи. Затоа ОЕО не може да го користи со намера исклучиво да го одложи укинувањето или да го избегне тригодишниот период пропишан во членот 10-р став 5 од УСЦЗ.

492. Секогаш треба да се земе предвид дека, за ОЕО-Ф, ако критериумот кој ОЕО не го исполнува е од делот безбедност и сигурност, статусот ОЕО само делумно се укинува. Во текот на привремено одземениот статус, економскиот оператор може да има статус ОЕО-Ц, доколку сака.
493. Царинскиот орган за издавање треба внимателно да го оцени ефектот од привременото одземање на статусот. Привременото одземање нема влијание на царинските постапки започнати и не завршени, пред датумот на привремено одземање.
494. Како општо правило, привременото одземање на статусот се применува само на статусот овластен економски оператор но, во зависност од недостатоците, може да влијае и на другите царински одлуки, особено ако се донесени на основа на статусот ОЕО. Привременото одземање на статусот ОЕО е показател кој треба да се земе предвид во контекст поврзан со други царински активности на економскиот оператор.
495. Кога ќе се отстрани причината за привремено одземање на статусот, уверението станува одново важечко. Во спротивно, царинскиот орган за издавање треба да ја разгледа можноста за укинување на уверението.

Глава IV

Укинување

496. Одредбите за укинување на уверение ОЕО и случаите кои може да доведат до тоа се наведени во членот 10-с од УСЦЗ.
497. Иницијативата за укинување може да дојде и од овластениот економски оператор. Во тој случај, економскиот оператор може да поднесе ново барање за издавање на уверение за ОЕО штом се стабилизира неговата состојба поврзана со неусогласеност со критериумите.
498. Ако за укинувањето одлучи царинскиот орган за издавање, економскиот оператор нема право да поднесе ново барање за издавање уверение за ОЕО во текот на три години од денот на укинување.

499. Меѓутоа, треба да се земе предвид дека разликата помеѓу укинувањето на иницијатива на царинскиот орган за издавање и на иницијатива на ОЕО е многу битна и јасно определена во царинските прописи. Затоа, барањето за укинување не може да се поднесе од економскиот оператор со намера да се избегне укинувањето по иницијатива на царинскиот орган, со последица тригодишна забрана врз основа на членот 10-с став 5 од УСЦЗ.
500. Секогаш треба да земе предвид дека ако критериумот кој економскиот оператор не успеал да го исполни е од областа на безбедност и сигурност, ОЕО-Ф се укинува, но може да се издаде ново уверение за ОЕО-Ц.
501. Како генерално правило, привременото одземање на статусот се применува само на статусот овластен економски оператор но, во зависност од недостатоците, може да влијае и на другите царински одлуки, особено ако се донесени на основа на статусот ОЕО.
502. Укинувањето на статусот ОЕО е показател кој треба да се земе предвид во контекст поврзан со другите царински активности на економскиот оператор.
503. Укинувањето на иницијатива на царинскиот орган е царинска одлука и економскиот оператор има право да биде сослушан. Затоа, било кои сознанија, извршени проценки и факти врз основа на кои може да дојде до укинување на статусот ОЕО, се соопштуваат на овластениот економски оператор, освен ако правото да биде сослушан е веќе назначено во рамките на постапката привремено одземање на статусот. Во случај на било која одлука за укинување, економскиот оператор има право на жалба.

Дел 6 **Преодни и завршни одредби**

504. Овој Прирачник влегува во сила со денот на неговото донесување.

Директор,
Наташа Радеска Крстевска

Бр. 01-028261/14-0001
Скопје, 16.05.2014 година

Прилози:

- Прилог 01.30.00.ПР.001.01 – составен дел на Прирачникот за овластен економски оператор – Закани, ризици и можни решенија
- Образец 01.30.00.ПР.001.01-ОБ.01.01 – Прашалник за самооценување со појаснувачки забелешки и табела за исполнување на потребните критериуми
- Образец 01.30.00.ПР.001.01-ОБ.02.01– Изјава за безбедност
- Прилог 3 (а) од УСЦЗ – Барање за уверение ОЕО
- Прилог 3 (б) од УСЦЗ - Уверение ОЕО